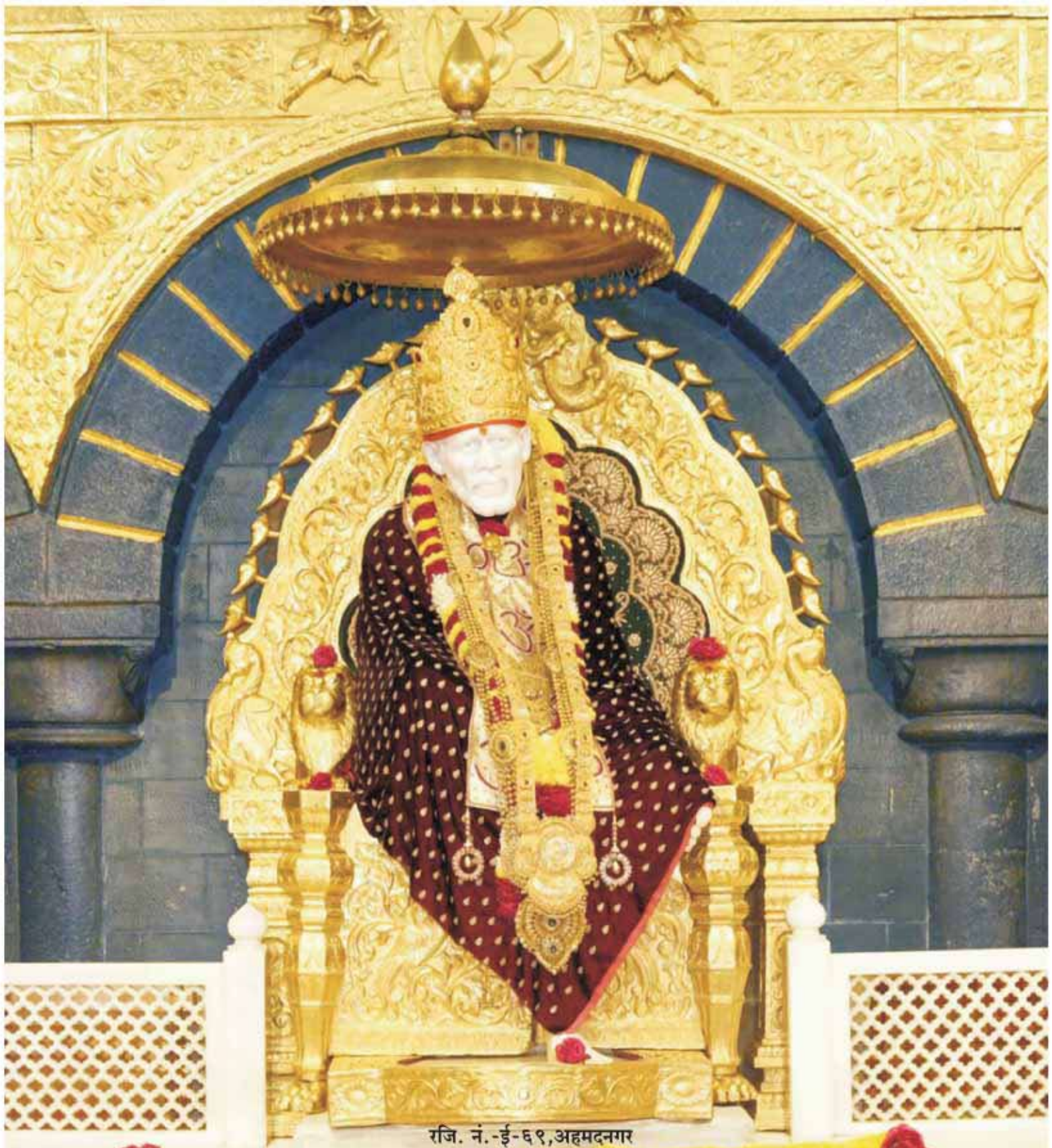

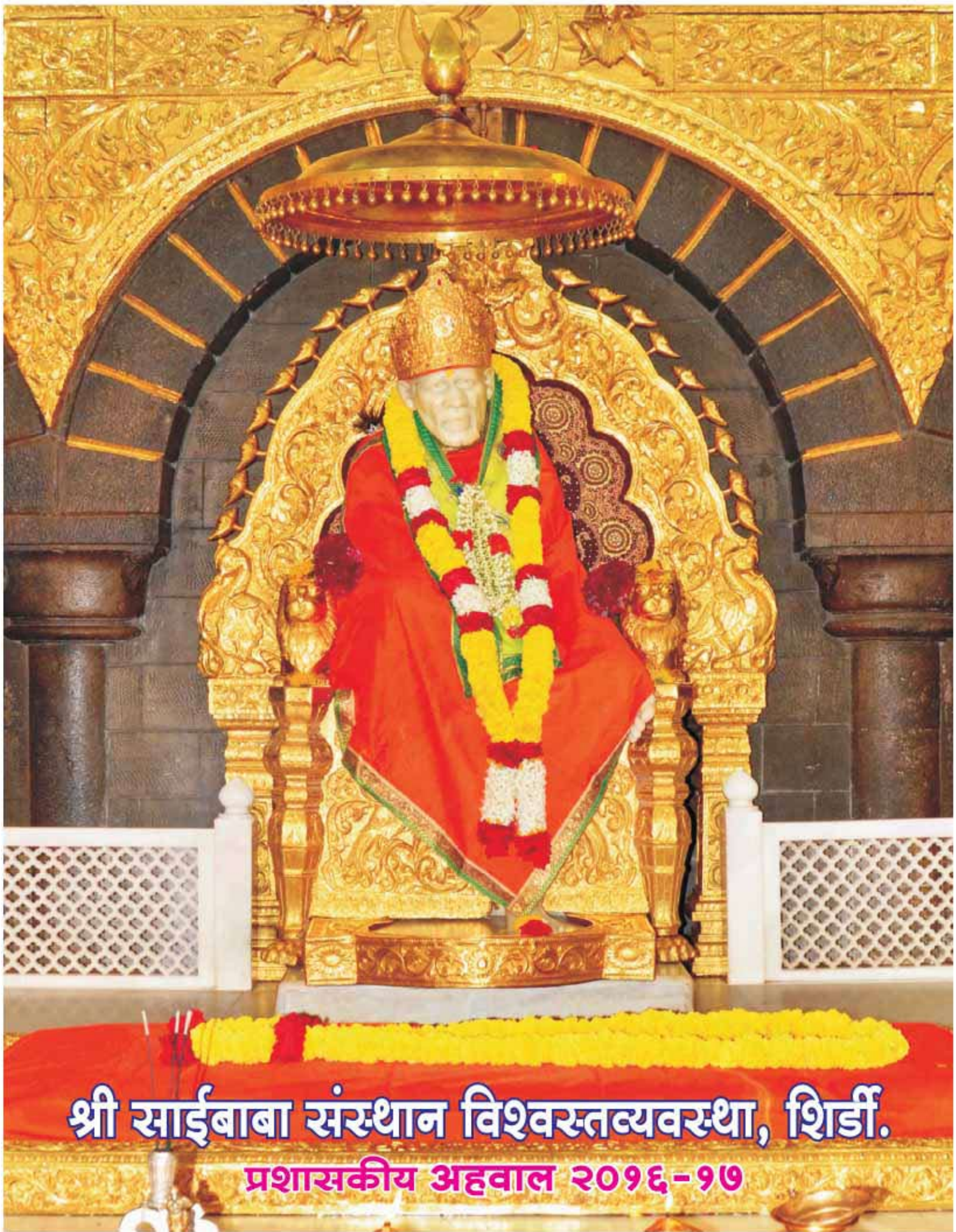

रजि. नं.-ई-६९, अहमदनगर

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.
वार्षिक अहवाल २०१६-१७

अनुक्रमणिका

अ.नं.	तपशील	पान क्रमांक
०१	प्रास्ताविक	१
०२	श्रीक्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा	३
०३	संस्थानमार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव	६
०४	मा. व्यवस्थापन समिती - भाग ०१ दिनांक ०१ एप्रिल, २०१६ ते दिनांक २७ जुलै, २०१६ अखेर.	८
	मा. व्यवस्थापन समिती - भाग ०२ दिनांक २८ एप्रिल, २०१६ पासून.	१०
०५	विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार	१३
०६	प्रशासकीय कामकाज - कार्यकारी अधिकारी / उपकार्यकारी अधिकारी	१४
०७	प्रशासनाची रचना	१५
०८	भक्तमंडळ	२१
०९	विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देण्यात येणाऱ्या सेवा-सुविधा	२२
१०	अहवाल सालातील ठळक बाबी	४०
११	इतर उपक्रम - रुग्णालये	४३
१२	इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल	५२
१३	इतर उपक्रम - श्री साईलीला (व्दैमासिक)	५६
१४	सन २०१६-१७ मधील ठळक आर्थिक बाबी	५७
१५	विकासात्मक कामे - पूर्ण करण्यात आलेले प्रकल्प	५९
१६	विकासात्मक कामे - प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प	६१
१७	विकासात्मक कामे - संस्थानमार्फत अर्थसहाय्य केलेले सार्वजनिक विकास प्रकल्प	६३
१८	नियोजित विकास प्रकल्प / कामे	६४
१९	सन २०१७-१८ : नियोजित श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सव	६७
२०	अपारंपारिक ऊर्जा स्रोत प्रकल्प	६९
२१	आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत	७०
२२	वार्षिक अहवाल २०१६-१७	७१
२३	श्री साईचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची	१००

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

प्रशासकीय अहवाल २०१६-१७

व्यवस्थापन समिती

सन २०१६-१७ या अहवाल सालात, मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी शासन निर्णय (अधिसूचना) क्रमांक सासंवि-२०११/१७५/२२/का-१६, दिनांक २८ जुलै, २०१६ अन्वये खाली नमूद केलेप्रमाणे संस्थानाचे कामकाजाचे व्यवस्थापनासाठी मा. व्यवस्थापन समिती गठीत केलेली आहे.

अ.नं.	सदस्याचे नाव	पद
०१	श्री. सुरेश काशिनाथ हावरे	अध्यक्ष
०२	श्री. चंद्रशेखर लक्ष्मणराव कदम	उपाध्यक्ष
०३	श्रीमती रुबल प्रखेर अग्रवाल (भा.प्र.से.)	सदस्य सचिव
०४	डॉ. मनिषा शामसुंदर कायंदे	सदस्य
०५	श्री. सचिन भागवत तांबे	सदस्य
०६	अॅड. मोहन मोतीराम जयकर	सदस्य
०७	श्री. प्रताप सखाहरी भोसले	सदस्य
०८	डॉ. राजेंद्र राजाबली सिंग	सदस्य
०९	श्री. भाऊसाहेब राजाराम वाकचौरे	सदस्य
१०	श्री. बिपिनदादा शंकरराव कोल्हे	सदस्य
११	श्री. रविंद्र गजाजन मिलेंकर	सदस्य
१२	श्री. अमोल गजानन किर्तीकर	सदस्य
१३	सौ. योगिताताई अभय शेळके पा. (अध्यक्षा, शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी)	पदसिद्ध सदस्य

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.
प्रशासकीय अहवाल - सन २०१६-१७
(दिनांक ०१ एप्रिल २०१६ ते दिनांक ३१ मार्च २०१७)

प्रास्ताविक

श्री साईबाबांचे सन १८५८ च्या सुमारास शिरडी येथे आगमन झाले. त्यांचा धर्म, जात, पंथ, मूळगाव, नाव याबद्दल आजही गूढच आहे. त्याबद्दल कुठलीही खात्रीलायक माहिती मिळत नाही. त्यांना 'साईबाबा' हे नांव शिर्डी येथे आल्यावरच मिळाले. श्री बाबांनी भाविकांमध्ये माणुसकीचा प्रेमभाव जागृत केला. साईबाबा गरीब दीनदुबळ्यांवर व प्राणीमात्रांवर प्रेम करत. त्यांच्या अडचणी व संकटकाळात त्यांना मदत करीत असत. शिर्डी येथील आपल्या प्रदीर्घ वास्तव्यात त्यांनी अनेक भक्तांचे आजार स्वतः शुश्रूषा करून बरे केले. बाबांनी स्वहस्ताने प्रज्वलीत केलेल्या व आजमितीसही अखंडपणे प्रज्वलीत असलेल्या धुनीतील उदीच्या सहाय्याने अनेक भक्तांचे असाध्य रोग बरे झालेले आहेत, होत आहेत. अशा या महान अवतारी पुरुषाची ख्याती लवकरच सर्वदूर जगभर पसरली आणि सर्वधर्मीय भक्तलोक त्यांच्याकडे आकर्षित झाले. भक्तलोक बाबांचे शुभाशीर्वाद घेण्यासाठी येत व त्यांच्या चरणी दक्षिणा किंवा एखादी वस्तू अर्पण करीत. आजही संपूर्ण जगातून सर्वधर्माचे लोक साईसमाधीच्या दर्शनास येत आहेत. म्हणून या श्रद्धास्थानास, बाबांच्या समाधी मंदिरास आज विश्वमंदिराचे स्वरूप प्राप्त झाले आहे.

असे थोर संत श्री साईबाबा हे शिर्डी येथे मंगळवार, दि. १५ ऑक्टोबर, १९१८ रोजी पंचत्वात विलीन झाले. तदनंतर साईभक्तांनी बाबांच्या समाधीचे दर्शन घेण्यास आरंभ केला. दिनांक २७ ऑक्टोबर १९१८ पासून साईभक्तांनी एकत्र येऊन 'समर्थ साईनाथ कोठी' या नावाने निधी उभारून मंदिरात पूजेची व्यवस्था केली. मंदिरामध्ये बाबांनी हाताळलेल्या वस्तूही ठेवण्यात आल्या. बाबांची बसण्याची, भक्तांना भेटण्याची जागा व इतर ठिकाणांची निगा राखण्याची व्यवस्था करण्यात आली.

दिवाणी दावा नं. १३५ / १९२१, जिल्हा न्यायालय, अहमदनगर मधील कलम नं.९२ नुसार सदर निधीच्या व्यवस्थापनासाठी योजना (Scheme) तयार केली गेली. सदर योजनेत वेळोवेळी सुधारणाही करण्यात आल्या. पुढे या सर्वांचे रूपांतर विश्वस्तसंस्थेत होऊन, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० नुसार, या विश्वस्त संस्थेची नोंदणी सन १९५२ मध्ये अनुक्रमांक ई-६९ (अहमदनगर) अन्वये करण्यात आली.

कायद्याप्रमाणे सादर केलेल्या पहिल्या ताळेबंदामध्ये जंगम मालमता रु. ६,४७,३९५/- व वार्षिक उत्पन्न रुपये २,१४,०००/- मात्र असे नमूद करण्यात आले. काही वर्षांतच संस्थानच्या उत्पन्नात भरघोस वाढ होऊन

सन १९७३ च्या अखेरीस जंगम मालमत्ता रुपये ९० लाखापर्यंत तर वार्षिक उत्पन्न रुपये १८ लाखापर्यंत पोहोचले. ट्रस्टच्या एकूण उत्पन्नात होत असलेली लक्षणीय वाढ तसेच भक्तांची दिवसेंदिवस वाढत असलेली संख्या व त्यांना पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधा आणि देशाच्या रचनेतील महत्वाचे बदल, समाजाच्या धार्मिक तसेच धर्मादाय संस्थांविषयीच्या संकल्पना यांचा विचार करून जमा झालेला निधी गोर-गरीब, दीन-दुबळ्या व गरजू जनतेच्या कल्याणासाठी उपलब्ध करण्याचे ठरविण्यात आले. तसेच उत्तम प्रशासन व नियंत्रणासाठी मा. दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांचे दिनांक १९ ऑक्टोबर १९८२ (दावा नं. ३४५७/६०) चे आदेशानुसार योजना तयार करण्यात आली.

मा. दिवाणी न्यायालय, मुंबई ने तयार केलेल्या योजनेनुसार संस्थान व्यवस्थापनाचा कारभार मा. धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या नियंत्रणाखाली व त्यांनी नियुक्त केलेल्या विश्वस्त मंडळामार्फत सन १९८४ ते माहे ऑगस्ट, २००४ अखेर सुरू होता.

त्यानंतर, महाराष्ट्र शासनाने, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० अन्वये, श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी या नावाने नोंदणी झालेली श्री साईबाबा संस्थानची सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था पुनर्गठित करण्याकरीता, आणि विश्वस्तव्यवस्थेला जनतेसाठी अधिक व्यापक कल्याणकारी योजना हाती घेणे शक्य व्हावे म्हणून, तिचे अधिक चांगल्या प्रकारे व्यवस्थापन, प्रशासन व नियंत्रण करण्यासाठी श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ चा कायदा संमत केला.

उपरोक्त अधिनियम २००४ नुसार दिनांक २३ ऑगस्ट, २००४ रोजी अस्तित्वात आलेल्या पहिल्या व्यवस्थापन समितीव्दारे संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेर करणेत आले.

मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील अधिसूचना क्रमांक सासंवि-२०११ / १७५ / २२ / का. सोळा, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये नवीन व्यवस्थापन समिती गठित करणेत आली. तथापि, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी जनहित याचिका क्रमांक २७ / २०१२ सह दिवाणी अर्ज क्रमांक ३५४६ / २०१२ या न्यायालयीन दाव्यामध्ये शासनाने दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी नियुक्त केलेल्या व्यवस्थापन समितीस अंतरिम स्थगिती दिली व संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी त्रिसदस्यीय समितीची नियुक्ती केली. मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेली त्रिसदस्यीय समिती दिनांक ३० मार्च, २०१२ पासून दिनांक २७ जुलै, २०१६ अखेर संस्थानचे दैनंदिन कामकाजाचे व्यवस्थापन पहात होती.

दरम्यानचे कालावधीत, म्हणजेच सन २०१६-१७ या अहवाल सालात, मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी शासन निर्णय (अधिसूचना) क्रमांक सासंवि-२०११/१७५/२२/का-१६, दिनांक २८ जुलै, २०१६ अन्वये संस्थानचे दैनंदिन कामकाजाचे व्यवस्थापनासाठी मा. व्यवस्थापन समिती नियुक्त केलेली आहे. याबाबतचा सविस्तर तपशील मा. व्यवस्थापन समिती या शीर्षाखाली देण्यात आलेला आहे.

श्रीक्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा

प्रतिदिनी सुमारे ५० हजार भक्त श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे भेट देऊन, श्री साईबाबांच्या समाधीचे दर्शन घेतात. उत्सवकाळात तसेच उन्हाळी सुट्ट्या, दीपावली व नाताळच्या सुट्ट्या, गुरुवार व रविवार तसेच या दिवसांना जोडून येणाऱ्या सरकारी सुट्ट्या इत्यादी काळात श्रीक्षेत्र शिर्डीस भेट देणाऱ्या साईभक्तांची संख्या सुमारे ३ ते ५ लाखांपर्यंत जाते. श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे विविध पवित्र स्थाने असून, साईभक्त याठिकाणी आवर्जून भेट देऊन, आपली मनोकामना पूर्ण व्हावी म्हणून श्री साईना साकडे घालतात.

श्रीक्षेत्र शिर्डी येथील दर्शनाची पवित्र स्थाने

०१. समाधी मंदिर

हे मुख्य मंदिर आहे. मंदिराची ही इमारत नागपूरचे निस्सीम साईभक्त श्री.गोपाळराव तथा बापूसाहेब बुट्टी यांनी बाबांच्या आशीर्वादाने बांधलेली आहे. "बुट्टी वाडा" या नावानेही ही वास्तू ओळखली जाते. या ठिकाणी श्री साईबाबांची पवित्र समाधी व मूर्ती आहे. श्री साईच्या महासमाधीनंतर सुरु असणारे नित्यक्रम पूजा-अर्चा, आरत्या, धार्मिक उत्सव आदि या ठिकाणी नित्यनियमाने सुरु आहेत. समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम पहाटे ०४.३० ते रात्री १०.३० वाजेपर्यंत सलग सुरु असतात. यामध्ये श्रींची पहाटे ४.३० वा. काकड आरती, मंगलस्नान, दुपारी १२.०० वा. मध्यान्ह आरती, सूर्यास्ताचे वेळी धूपारती व रात्री १०.३० वाजता शेजारती आदि नित्यक्रमांचा समावेश आहे.

तसेच, प्रत्येक गुरुवारी रात्री ९.१५ वाजता समाधी मंदिरातून श्री बाबांच्या पवित्र पादुका, सटका व फोटोची मिरवणूक निघून व्दारकामाई मंदिरात जाते व तेथून पालखीने चावडी मंदिरापर्यंत जाऊन पुन्हा समाधी मंदिरात येते.

०२. गुरुस्थान मंदिर

बाबा सोळा वर्षांचे असताना ज्या ठिकाणी प्रथम दृष्टीस पडले ते हे समाधी मंदिर परिसरातील ठिकाण. बाबा हे ठिकाण त्यांच्या गुरुचे आहे, असे सांगत असत. श्री साईसच्चरित्रात उल्लेख असलेला प्रसिध्द निंबवृक्ष (लिंब) येथे आहे. या ठिकाणी गुरुवारी व शुक्रवारी उद (लोबान, धूप) जाळल्यास भाविकांचे दुःख परिहार होते, असा श्री साई सच्चरित्राचा दाखला आहे.

श्री गुरुस्थान मंदिरात दैनंदिन पूजा अर्चेबरोबरच सकाळी ११.३० वाजता व सायंकाळी धूपारतीनंतर नैवेद्य दाखविला जातो. गुरुस्थान मंदिरासमोर असलेली धुनी दर गुरुवारी व शुक्रवारी पेटविली जाते. गुरुपौर्णिमा उत्सवात गुरुस्थान मंदिरात रुद्राभिषेकाची महापूजा करण्यात येते.

०३. द्वारकामाई (मशीद)

बाबा शिर्डीस आल्यापासून समाधिस्त होईपर्यंत दीर्घकाळ त्यांचे वास्तव्य सलग ६० वर्षे समाधी मंदिर परिसरात असलेल्या या व्दारकामाईत (मशीद) होते. असंख्य भक्तांना या ठिकाणी बाबांनी कृपाप्रसाद दिला. बाबा ज्या शिळेवर बसत असत ती येथेच आहे. शिवाय बाबांनी प्रज्वलित केलेली पवित्र धुनी याच ठिकाणी आजही प्रज्वलीत आहे. भक्तांच्या मनोकामना पूर्ण करण्यासाठी तसेच विविध आजार बरे करण्यासाठी बाबा याच धुनीतून उदी देत असत. आजही भक्तांना दिली जाणारी पवित्र उदी याच धुनीतून प्राप्त होते. बाबा येथेच स्वतः अन्न शिजवून भक्तांना वाढीत असत.

व्दारकामाई मंदिर पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्री ९.३० वाजेपर्यंत उघडे असते. व्दारकामाई मंदिरात दररोज सकाळी ८ वा. न्याहारीचा नैवेद्य दाखविण्यात येतो. त्यानंतर सकाळी ११.३० वाजेचे दरम्यान अखंड प्रज्वलीत धुनीपुढे वैश्वदेवपूजा व श्रींचे तसबिरीची पूजा करणेत येऊन घंटानाद केला जातो. तसेच सायंकाळी धूपारतीनंतर झुणका-भाकरीचा नैवेद्य दाखविला जातो. दर गुरुवारी रात्री निघणाऱ्या श्रीं चे पालखीचे आगमन श्री व्दारकामाईत झालेनंतर रात्री ०९.१५ ते रात्री ०९.३० वाजेपर्यंत भजन केले जाते.

०४. चावडी

हे ठिकाण समाधी मंदिराच्या पूर्वेला असून व्दारकामाईपासून अगदी जवळच आहे. बाबा व्दारकामाईत दिवसाआड मुक्काम करीत असत. आताही प्रत्येक गुरुवारी रात्री ९.१५ ते १०.०० या वेळेत समाधी मंदिरातून व्दारकामाईमार्गे चावडीकडे पालखी मिरवणूक निघत असते. या पालखीत बाबांची तसबीर, सटका व पादुका ठेवलेल्या असतात.

चावडी मंदिर पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्री ९ वाजेपर्यंत उघडे असते. या वेळेमध्ये दैनंदिन पूजाअर्चा केली जाते.

०५. लेंडीबाग (प्रधान बाग)

मंदिर परिसरातच असलेल्या या ठिकाणी बाबा फेरफटका मारावयास जात असत. बाबांनी स्वतः या ठिकाणी लावलेल्या पिंपळ वृक्षाशेजारी नंदादीप अखंडपणे तेवत ठेवलेला आहे. शिवाय येथे श्री दत्त मंदिर असून बाबांचा आवडता घोडा श्यामकर्ण (श्यामसुंदर) जवळच चिरनिद्रा घेत आहे. तसेच जवळच बाबांची शिवडी (विहीर) आहे. बाबांच्या वेळचे मुंबई येथील एक भक्त रावबहादूर श्री. मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान, यांनी लेंडीबाग खरेदी करून साईचरणी अर्पण केली म्हणून या बागेला "प्रधान लेंडीबाग" असेही म्हणतात.

तसेच याच परिसरात भक्तांना श्री साई सच्चरित्राचे वाचनासाठी पारायण कक्ष उघडणेत आलेला आहे. या पारायण कक्षात एकाच वेळेस सुमारे ५० भक्त सेवाभावाने पारायण करू शकतात, संस्थानमार्फत या भक्तांना पारायणासाठी संस्थान प्रकाशित सर्व भाषांमधील साईचरित्र ग्रंथ उपलब्ध करून दिले जातात.

०६. वस्तुसंग्रहालय (म्युझियम)

सन २००३ मध्ये मंदीर परिसरातील दीक्षीतवाड्यात व त्या शेजारील नव्या इमारतीत वातानुकूलीत वस्तुसंग्रहालय (म्युझियम) तयार करणेत आलेले आहे. येथे श्रीं नी वापरलेला अंगरखा, जोडे, चिलिमा, श्रींचे महानिर्वाणानंतर त्यांना ज्या लाकडी पलंगावर स्नान घालणेत आले तो पलंग तसेच श्री साईबाबांनी हाताळलेल्या विविध वस्तू, साहित्य, छायाचित्रे इत्यादी एकत्र करून, माहितीसह सुसूत्र पध्दतीने ठेवण्यात आलेले आहे. वस्तु संग्रहालय सर्व भक्तांसाठी सकाळी ०६ ते रात्री ०९ वाजेपर्यंत विनामुल्य खुले असते.

०७. इतर स्थाने

श्री साईबाबांच्या सानिध्यात राहिलेले त्यांचे परमभक्त कै. श्री तात्या पाटील कोते, कै. श्री. भाऊ महाराज कुंभार, कै. श्री. व्ही. पद्मनाभ अय्यर, कै. श्री. नानावली, कै. श्री. अब्दुलबाबा यांच्या समाध्या मंदीर परिसरातच लेंडीबागेजवळ आहेत.

०८. इतर ग्रामदेवतांची मंदिरे

संस्थान मंदीर परिसरातच “श्री गणेश, श्री शनी व श्री महादेव” या ग्रामदेवतांची मंदिरे असून संस्थान मार्फत त्यांचे नुतनीकरण करण्यात आलेले आहे. मंदीर परिसरानजीकच “दक्षिणमुखी श्री हनुमान मंदीर” असून या मंदिरातील दैनंदिन धार्मिक विधी, पूजा अर्चा संस्थानमार्फत करणेत येत आहे. श्री हनुमान मंदिराचा संस्थानमार्फत जीर्णोद्धार करणेत आलेला असून तेथे प्रशस्त अशा नवीन मंदिराची रचना करण्यात आलेली आहे. या जीर्णोद्धार करण्यात आलेल्या मंदिरात श्री हनुमानाची ०५ फुट उंचीची सुंदर मुर्ती बसविणेत आलेली आहे.

०९. श्री खंडोबा मंदीर

हे मंदीर शिर्डी बसस्थानकाजवळ, श्री साईबाबा रुग्णालयाशेजारी आहे. औरंगाबाद जिल्ह्यातील धूपखेडा येथील चाँद पाटलाचे पत्नीच्या भाच्याचे लग्नाचे वऱ्हाड जेव्हा शिरडीत आले तेव्हा या मंदिराजवळील वटवृक्षातळी ते उतरले होते. या वऱ्हाडासोबत आलेले बाल फकीर जेव्हा मंदिराच्या पटांगणात सर्वासमवेत उतरले, तेव्हा मंदिराचे पुजारी म्हाळसापती यांनी या बाल फकिराचे “आओ साई” म्हणून स्वागत केले. तेव्हापासून त्यांचे “साई” हे नाव प्रचलित झाले.

याशिवाय शिर्डीपासून पुर्वेस ३ किलोमीटर अंतरावर बिरगांव बनामध्ये श्री विरभद्र या ग्रामदेवतेचे मंदीर आहे.

संस्थानमार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव

०१. श्री रामनवमी उत्सव

श्री रामनवमी उत्सव श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे अत्यंत भव्य प्रमाणावर व उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री साईबाबांचे हयातीपासून शिर्डी गावाची यात्रा म्हणून श्री रामनवमी उत्सव साजरा केला जातो. या उत्सवास देशभरातून विशेषतः मुंबई येथून हजारोंच्या संख्येने साईभक्त पदयात्रेने बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात.

अहवाल सालात, श्री रामनवमी उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे दिनांक १४ एप्रिल, २०१६ ते दिनांक १६ एप्रिल, २०१६ अखेर साजरा करणेत आला.

०२. श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव

श्री गुरुपौर्णिमा उत्सवही श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री साईबाबांनी आपल्या हयातीपासून गुरुविषयी कृतज्ञता व्यक्त करण्याच्या भावनेने श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव साजरा करणेस सुरुवात केली. या उत्सवास विशेषतः मुंबई व कोकणातील कोळी समाज तसेच पुणे, औरंगाबाद इत्यादी ठिकाणाहून हजारो साईभक्त पदयात्रेव्दारे बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात.

अहवाल सालात, श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे दिनांक १८ जुलै, २०१६ ते दिनांक २० जुलै, २०१६ अखेर साजरा करणेत आला.

०३. श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी / दसरा) उत्सव

श्री साईबाबांचे महानिर्वाण दिनांक १५ ऑक्टोबर, १९१८ या दिवशी विजयादशमीस झाले. तेव्हापासून त्यांचा श्री पुण्यतिथी उत्सव दरवर्षी विजयादशमीस उत्साहाने साजरा केला जातो. या पुण्यतिथी उत्सवास लाखो साईभक्त हजेरी लावतात. बाबा त्यांचे हयातीत दररोज भिक्षा मागून आणीत. त्याचे प्रतीक म्हणून या उत्सवात, मुख्य दिवशी म्हणजे विजयादशमीचे दिवशी सकाळी गांवातून भिक्षा झोळी कार्यक्रम आयोजित केला जातो. या कार्यक्रमात मा.व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांसह, ग्रामस्थ व साईभक्तही सहभागी होतात. याचदिवशी समाधी मंदिरात आराधना विधी (श्राध्दविधी) केला जातो.

अहवाल सालात, श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी) उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे दिनांक १० ऑक्टोबर, २०१६ ते दिनांक १३ ऑक्टोबर, २०१६ अखेर साजरा करणेत आला.

श्री साईबाबांचे हयातीपासून व त्यानंतर आजतागायत वरील तीन उत्सव मोठ्या उत्साहात साजरे केले जातात. या तीनही उत्सवांच्या निमंत्रण-कार्यक्रम पत्रिका व उदीप्रसाद भक्तमंडळाच्या सभासदांना पाठविणेत येतो.

मा. व्यवस्थापन समितीचे मार्गदर्शन व नियंत्रणाखाली, उपरोक्त उत्सवांसह अहवाल सालात, गुढीपाडवा, रंगपंचमी, गोकुळअष्टमी, महाशिवरात्र, श्री दत्त जयंती, कोजागिरी पौर्णिमा, आषाढी / कार्तिकी एकादशी इत्यादी सण-उत्सव रुढी परंपरेनुसार, धार्मिक रिती-रिवाजानुसार मोठ्या उत्साहात साजरे करण्यात आले.

याव्यतिरिक्त साईभक्तांसाठी देणगीमूल्य आकारून, स्वतंत्र कक्षामध्ये दररोज सकाळी श्री साईसत्यव्रत (सत्यनारायण) पूजा व अभिषेक पूजा पार पाडल्या जातात, या दैनंदिन उपक्रमात साईभक्त मोठ्या प्रमाणावर सहभागी होतात.

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेच्या व्यवस्थापनाखाली असलेल्या सर्व मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, पूजा-अर्चा, आरत्या आदि बाबी मंदिर विभागामार्फत नित्यनियमाने, अखंडीतपणे पार पाडल्या जातात.

मा. व्यवस्थापन समिती

(भाग - ०१)

दिनांक ०१ एप्रिल, २०१६ ते दिनांक २७ जुलै, २०१६ अखेर.

प्रास्ताविकात नमूद केलेप्रमाणे, महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५(२) मधील तरतुदीनुसार दिनांक २३ ऑगस्ट, २००४ रोजी नियुक्त केलेल्या पहिल्या मा. व्यवस्थापन समितीव्दारे दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेरपर्यंत वेळोवेळी घेतलेले निर्णय तसेच मार्गदर्शानुसार संस्थानच्या कामकाजाचे व्यवस्थापन पार पाडणेत आले.

तदनंतर, महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५(२) मधील तरतुदीनुसार, विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई यांनी क्रमांक सासंवि - २०११ / १७५ (२२) / का.१६, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी दुसरी मा. व्यवस्थापन समिती नियुक्त केली होती.

तथापि, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी जनहित याचिका क्रमांक २७ / २०१२ सह दिवाणी अर्ज क्रमांक ३५४६ / २०१२ मध्ये दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी मा. शासन नियुक्त दुसऱ्या व्यवस्थापन समितीस अंतरिम स्थगिती देऊन, संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी मा. त्रिसदस्यीय (व्यवस्थापन) समिती नियुक्त केलेली होती.

मा. त्रिसदस्यीय (व्यवस्थापन) समिती

०१.	मा. मुख्य जिल्हा न्यायाधिश, अहमदनगर	अध्यक्ष
०२.	मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर	सदस्य
०३.	मा. कार्यकारी अधिकारी	सदस्य

मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेल्या उपरोक्त मा. त्रिसदस्यीय समितीने (व्यवस्थापन समितीने) दिनांक ०१ एप्रिल, २०१६ ते दिनांक २७ जुलै, २०१६ अखेर कालावधीत संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन व कामकाज पाहिलेले आहे.

अहवाल सालात, मा. त्रिसदस्यीय समितीचे अध्यक्ष व सदस्य खालीलप्रमाणे -

अ.नं.	पदनाम	नाव	कालावधी
१.	अध्यक्ष -तथा- मुख्य जिल्हा न्यायाधिश, अहमदनगर	श्री. श्रीकांत कुलकर्णी	दि. २२ सप्टेंबर, २०१५ ते दि. २७ जुलै, २०१६
२.	सदस्य -तथा- जिल्हाधिकारी, अहमदनगर	श्री. अनिल कवडे	दि. २२ सप्टेंबर, २०१५ ते दि. २७ जुलै, २०१६
३.	सदस्य -तथा- कार्यकारी अधिकारी, श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्त व्यवस्था, शिर्डी	श्री. बाजीराव शिंदे	दि. ०३ सप्टेंबर, २०१५ ते दि. २७ जुलै, २०१६

मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या वरील कालावधीत एकूण ०६ सर्वसाधारण सभा झालेल्या आहेत.

उपसमिती

मा. त्रिसदस्य समितीचे कालावधीत, दिनांक ०५ जून, २०१४ रोजीचे सभेतील निर्णय क्रमांक ४५०(१) अन्वये उपसमिती सभेचे गठन करणेत आलेले होते. या उपसमितीमध्ये मा. कार्यकारी अधिकारी हे अध्यक्ष म्हणून तर मा. उपकार्यकारी अधिकारी, सर्व प्रशासकीय अधिकारी, मुख्य लेखाधिकारी व वैद्यकीय संचालक यांचा सदस्य म्हणून समावेश होता.

या उपसमितीच्या वरील कालावधीत एकूण ०७ सभा झालेल्या आहेत.

छाननी समिती

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम २१(२) च्या परंतुकानुसार पहिल्या मा. व्यवस्थापन समितीस सहाय्य करणेसाठी मा. छाननी समितीचे गठन करणेत आलेले होते. तथापि, आता मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडील दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजीचे आदेशानुसार संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या नियंत्रणाखाली पार पाडणेत आल्याने, वरील कालावधीत छाननी समितीचे गठन करणेत आलेले नाही.

सल्लागार परिषद

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम १८ नुसार मा. व्यवस्थापन समितीस सहाय्य करणेसाठी मा. सल्लागार परिषदेचे गठन करणेत आलेले होते. तथापि, आता मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडील दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजीचे आदेशानुसार संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या नियंत्रणाखाली पार पाडणेत येत असल्याने वरील कालावधीत मा. सल्लागार परिषदेचे गठन करणेत आलेले नाही.

मा. व्यवस्थापन समिती

(भाग - ०२)

दिनांक २८ जुलै, २०१६ पासून.

सन २०१६-१७ या अहवाल सालात, मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी शासन निर्णय (अधिसूचना) क्रमांक सासंवि-२०११/१७५/२२/का-१६, दिनांक २८ जुलै, २०१६ अन्वये संस्थानाचे दैनंदिन कामकाजाचे व्यवस्थापनासाठी नव्याने मा. व्यवस्थापन समिती गठीत केलेली आहे.

मा. व्यवस्थापन समिती

अ.नं.	सदस्याचे नाव	पद
०१	श्री. सुरेश काशिनाथ हावरे	अध्यक्ष
०२	श्री. चंद्रशेखर लक्ष्मणराव कदम	उपाध्यक्ष
०३	डॉ. मनिषा शामसुंदर कायंदे	सदस्य
०४	श्री. सचिन भागवत तांबे	सदस्य
०५	अॅड. मोहन मोतीराम जयकर	सदस्य
०६	श्री. प्रताप सखाहरी भोसले	सदस्य
०७	डॉ. राजेंद्र राजाबली सिंग	सदस्य
०८	श्री. भाऊसाहेब राजाराम वाकचौरे	सदस्य
०९	श्री. बिपिनदादा शंकरराव कोल्हे	सदस्य
१०	श्री. रविंद्र गजाजन मिलेंकर	सदस्य
११	श्री. अमोल गजानन किर्तीकर	सदस्य
१२	अध्यक्ष, शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	पदसिद्ध सदस्य
	(अ) सौ. अनिताताई विजयराव जगताप कालावधी दि. ०७/०८/२०१६ ते २७/१२/२०१६	
	(ब) सौ. योगिताताई अभय शेळके पाटील कालावधी दि. २८/१२/२०१६ पासून	

मा. व्यवस्थापन समितीच्या वरील कालावधीत एकूण ०९ सर्वसाधारण सभा झालेल्या आहेत.

छाननी समिती

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम २१ (२) च्या परंतुकानुसार मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील शासन निर्णय क्रमांक सासंवि-१०१६/१३१४/प्र.क्र.१६५/का.१६, दिनांक ०५ जानेवारी, २०१७ अन्वये खालीलप्रमाणे छाननी समिती गठीत करणेत आलेली आहे.

मा. छाननी समिती

अ.नं.	सदस्याचे नाव	पद
०१	श्री. के. यु. चांदिवाल (न्यायमूर्ती, उच्च न्यायालय, मुंबई (माजी))	अध्यक्ष, छाननी समिती
०२	श्री. सुरेश काशिनाथ हावरे	सदस्य
०३	श्री. चंद्रशेखर लक्ष्मणराव कदम	सदस्य

उपरोक्त छाननी समितीच्या वरील कालावधीत एकूण ०२ सभा झालेल्या आहेत.

स्थानिक उपसमिती

मा. व्यवस्थापन समितीस कामकाजात सहाय्य होणेसाठी, मा. व्यवस्थापन समितीचे दिनांक १६ ऑगस्ट, २०१६ रोजीचे सभेतील निर्णय क्रमांक ५६५ अन्वये खालीलप्रमाणे स्थानिक उपसमिती गठीत करणेत आलेली आहे.

मा. स्थानिक उपसमिती

अ.नं.	सदस्याचे नाव	पद
०१	श्री. चंद्रशेखर लक्ष्मणराव कदम	अध्यक्ष, स्थानिक उपसमिती
०२	श्री. सचिन भागवत तांबे	सदस्य
०३	श्री. प्रताप सखाहरी भोसले	सदस्य
०४	श्री. भाऊसाहेब राजाराम वाकचौरे	सदस्य
०५	श्री. बिपिनदादा शंकरराव कोल्हे	सदस्य
०६	सौ. योगिताताई अभय शेळके पाटील	सदस्य

उपरोक्त स्थानिक उपसमितीच्या वरील कालावधीत एकूण ०८ सभा झालेल्या आहेत.

रुग्णालय उपसमिती

मा. व्यवस्थापन समितीस कामकाजात सहाय्य होणेसाठी, मा. व्यवस्थापन समितीचे दिनांक १६ ऑगस्ट, २०१६ रोजीचे सभेतील निर्णय क्रमांक ५६५ अन्वये खालीलप्रमाणे रुग्णालय उपसमिती गठीत करणेत आलेली आहे.

मा. रुग्णालय उपसमिती

अ.नं.	सदस्याचे नाव	पद
०१	श्री. चंद्रशेखर लक्ष्मणराव कदम	अध्यक्ष रुग्णालय उपसमिती
०२	श्री. सचिन भागवत तांबे	सदस्य
०३	अॅड. मोहन मोतीराम जयकर	सदस्य
०४	श्री. भाऊसाहेब राजाराम वाकचौरे	सदस्य
०५	श्री. बिपिनदादा शंकरराव कोल्हे	सदस्य

उपरोक्त रुग्णालय उपसमितीच्या वरील कालावधीत एकूण ०५ सभा झालेल्या आहेत.

खरेदी उपसमिती

मा. व्यवस्थापन समितीस कामकाजात सहाय्य होणेसाठी, मा. व्यवस्थापन समितीचे दिनांक २५ फेब्रुवारी, २०१७ रोजीचे सभेतील निर्णय क्रमांक २१ अन्वये खालीलप्रमाणे संस्थान आस्थापनेवरील वरिष्ठ - कनिष्ठ अधिकारी यांची खरेदी उपसमिती गठीत करण्यात आलेली आहे.

मा. खरेदी उपसमिती

अ.नं.	सदस्याचे नाव	पद
०१	मुख्य कार्यकारी अधिकारी	अध्यक्ष, खरेदी उपसमिती
०२	उपकार्यकारी अधिकारी	सदस्य
०३	मुख्य लेखाधिकारी -तथा- प्रशासकीय अधिकारी व सर्व प्रशासकीय अधिकारी	सदस्य
०४	संबंधित विभागाचे अधीक्षक / प्रभारी अधीक्षक / विभागप्रमुख	सदस्य सचिव

उपरोक्त खरेदी उपसमितीची वरील कालावधीत एकूण ०१ सभा झालेली आहे.

सन २०१६-२०१७ या अहवाल सालात, उपरोक्त भाग ०१ व भाग ०२ मध्ये नमुद केलेप्रमाणे, त्या-त्या कालावधीत कार्यरत असणारे मा. व्यवस्थापन समितीने वेळोवेळी घेतलेले निर्णय तसेच त्यांचे मार्गदर्शनानुसार संस्थानचे दैनंदिन कामकाजाचे व्यवस्थापन करण्यात आले आहे / करण्यात येत आहे.

विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम १७ (२) तसेच (सुधारित) कलम २१ (१) व (२) अन्वये विश्वस्तनिधीच्या विनियोगासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे ध्येय, उद्देश व कार्याविषयी सविस्तरपणे विवेचन करण्यात आलेले आहे. प्रमुख कर्तव्ये व अधिकाराबाबत थोडक्यात गोषवारा पुढील प्रमाणे :

- (१) विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तेची देखभाल, व्यवस्थापन व प्रशासन पाहणे. मंदिरामध्ये रुढी व प्रथेनुसार धार्मिक विधी, पूजा-अर्चा, समारंभ व उत्सव आयोजित करण्यासाठी आणि पार पाडण्यासाठी योग्य ती व्यवस्था करणे. भक्तगणांना आवश्यक त्या सोयी व सुविधा उपलब्ध करून देणे. श्री साईबाबांचे शिकवणुकीचा प्रचार करणे, अन्नछत्र चालविणे, भक्तांचे निवासासाठी व उपयोगासाठी विश्रामगृहे बांधणे व त्याची देखभाल करणे. या अधिनियमान्वये विश्वस्तव्यवस्थेचा कारभार ज्या प्रयोजनार्थ चालवावयाचा आहे, ती उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे उत्पन्न कामी लावणे, ही समितीची कर्तव्ये असतील.
- (२) विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तांचा विकास करण्याच्या व योजना राबविण्याच्या प्रयोजनासाठी तसेच विश्वस्तव्यवस्थेची उद्दिष्टे व प्रयोजने पार पाडण्यासाठी आवश्यक त्या स्थावर किंवा जंगम मालमत्ता संपादित करील किंवा खरेदी करील.
- (३) श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील.
- (४) श्री साईबाबांच्या भक्तांमध्ये बंधुभाव, एकता, श्रद्धा आणि समता या भावना वाढीस लावणारे उपक्रम अथवा कार्यक्रम आयोजित करील किंवा हाती घेईल.
- (५) सर्व प्रकारच्या धर्मनिरपेक्ष शिक्षणास चालना देईल किंवा तसे करण्यास सहाय्य करील तसेच शिरडी येथे वा अन्य ठिकाणी, शैक्षणिक संस्था स्थापन करील.
- (६) मानव जातीचे कल्याण करणाऱ्या किंवा मानवाला आपत्तीमध्ये सहाय्य करणाऱ्या अन्य कोणत्याही उदात्त कार्यास चालना देईल.
- (७) या अधिनियमाच्या तरतुदींस अधीन राहून, समितीला अधिनियमाखाली आपली कर्तव्ये व कामे पार पाडण्यासाठी आवश्यक ते सर्व अधिकार असतील.

प्रशासकीय कामकाज

कार्यकारी अधिकारी

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी, अधिनियम २००४ मधील कलम १३ अन्वये, महाराष्ट्र शासनाकडून विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन प्रशासनाचे कामकाज पाहणेसाठी कार्यकारी अधिकारी या पदावर अधिनियमात असलेल्या तरतूदीनुसार राज्य सरकारच्या सेवेमधील उप-जिल्हाधिकाऱ्याच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या अधिकाऱ्याची प्रतिनियुक्तीने नेमणूक करण्यात येत असे.

दरम्यानचे कालावधीत, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद मध्ये दाखल करण्यात आलेल्या जनहित याचिका क्रमांक १८/२०११ मधील दिवाणी अर्ज क्रमांक १२२४० / २०१३ वरील मा. न्यायालयाचे आदेशानुसार, संस्थान आस्थापनेवरील कार्यकारी अधिकारी या पदावर सामान्य प्रशासन विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील शासन निर्णय क्रमांक अ.शा.प्र./क्र.एईओ-१११७/५/२०१७, दिनांक ०८ मार्च, २०१७ रोजीचे आदेशाने, भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकाऱ्याची नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

अहवाल सालात, मा. महाराष्ट्र शासनाकडून कार्यकारी अधिकारी या पदावर प्रतिनियुक्तीने खाली नमुद केलेल्या अधिका-यांनी कार्यकारी अधिकारी (श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी) या पदाचे कामकाज पाहिले आहे -

नाव	कालावधी
श्री. बाजीराव वाल्मिकराव शिंदे (सहनिबंधक (उद्योग), उद्योग संचालनालय, महाराष्ट्र शासन)	दिनांक ०२ सप्टेंबर, २०१५ पासून ते दिनांक ०८ मार्च, २०१७ अखेर.
श्रीमती रुबल प्रखेर अग्रवाल (भारतीय प्रशासन सेवा)	दिनांक ०९ मार्च, २०१७ पासून.

सध्या श्रीमती रुबल प्रखेर अग्रवाल (भारतीय प्रशासन सेवा) या कार्यकारी अधिकारी या पदावर कार्यरत असून, त्या संस्थानचे दैनंदिन कामकाजाचे व्यवस्थापन व नियंत्रण करीत आहेत / पाहत आहेत.

(विशेष टिप्पणी - मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन या विभागाकडील सन २०१७ चा सुधारणा अध्यादेश क्रमांक १२, दिनांक १३ जुलै, २०१७ अन्वये, श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी चे प्रशासन प्रमुख असलेल्या कार्यकारी अधिकारी या पदाचे नामाभिधान मुख्य कार्यकारी अधिकारी असे केले आहे.)

उपकार्यकारी अधिकारी

संस्थानचे वाढते कामकाजाचे स्वरूप पहाता, कार्यकारी अधिकारी यांचे सहाय्यासाठी व त्यांचे अनुपस्थितीत दैनंदिन कामकाज पहाणेसाठी मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील दिनांक १८ मार्च, २००९ रोजीचे आदेशान्वये उपकार्यकारी अधिकारी हे तहसीलदार संवर्गातील पद निर्माण करणेत आलेले आहे.

अहवाल सालात, मा. महाराष्ट्र शासनाकडून उपकार्यकारी अधिकारी या पदावर प्रतिनियुक्तीने नियुक्त करण्यात आलेल्या तहसीलदार संवर्गातील खाली नमुद केलेल्या अधिकाऱ्यांनी उपकार्यकारी अधिकारी (श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी) या पदाचे कामकाज पाहिले आहे/आहेत -

नाव	कालावधी
श्री. आप्पासाहेब छगनराव शिंदे (तहसीलदार)	दिनांक १४ मार्च, २०१५ पासून ते दिनांक १५ जून, २०१६ अखेर.
डॉ. श्री. संदिप बाळासाहेब आहेर (तहसीलदार)	दिनांक १६ जून, २०१६ पासून.

प्रशासनाची रचना

मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या मार्गदर्शन-तथा-नियंत्रणाखाली, उपकार्यकारी अधिकारी, प्रशासकीय अधिकारी, विभागप्रमुख व इतर कर्मचारी हे विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज सुरळीतरित्या पार पाडीत आहेत.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कामकाजाचे सुसुत्रीकरण व्हावे यासाठी कामाचे स्वरूपानुसार व कामकाजात सरळता, सुलभता यावी या दृष्टीने व भक्तांच्या सोयी-सुविधेशी निगडीत कामांच्या दृष्टीने विविध विभागांची रचना केलेली आहे. सध्या खालीलप्रमाणे विभाग कार्यरत असून त्यांचेमार्फत खाली नमूद केल्याप्रमाणे सेवा देण्यात येत आहेत.

(अ) संस्थानचे दैनंदिन कामकाज पार पाडणेसाठी कार्यरत असणारे विभाग

अ.नं.	विभागाचे नाव	कार्य / सेवा तपशील
०१	सामान्य प्रशासन शाखा	कार्यासन १ - आस्थापना - कर्मचारीविषयक सर्व प्रशासकीय कामे. कार्यासन ५ - उत्सव व इतर सामाजिक, धार्मिक कार्यक्रम कामकाज कार्यासन ६ - कर्मचारी पाल्य शैक्षणिक शुल्क परतावा कार्यासन ८ - भक्तमंडळ सभासद विषयक कामकाज. कार्यासन ९ - आवक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १० (अ/ब/क) - कर्मचारी पगारबिले व त्यासंबंधीत इतर अनुषंगिक कामकाज.

अ.नं.	विभागाचे नाव	कार्य / सेवा तपशील
		कार्यासन ११ - जावक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १२ - टंकलेखन / झेरॉक्स विभाग
०२	विधी विभाग (कार्यासन २)	संस्थानसंबंधित सर्व प्रकारचे विधी विषयक काम पाहणे.
०३	सभाकामकाज विभाग (कार्यासन ४)	मा. व्यवस्थापन समितीसह अधिनियमातील तरतुदीनुसार स्थापन करणेत आलेल्या विविध समित्या यांचे सभा कामकाज विषयक काम पाहणे.
०४	कामगार विभाग (कार्यासन ७ अ)	संस्थान आस्थापनेवर काम करणाऱ्या कर्मचारी रजा, सुट्ट्या, शिस्त, गैरवर्तन, दंड, खातेनिहाय चौकशी व न्यायालय विषयक काम पाहणे.
०५	जनसंपर्क विभाग (कार्यासन १३)	साईभक्तांना श्रीं चे दर्शन विनासायास व सुलभ रितीने व्हावे म्हणून सोयी-सुविधा देणेकामी कामकाज, मान्यवरांच्या शिर्डी भेटीविषयक कामकाज, संस्थान विषयक माहिती व प्रसिध्दी विषयक काम पाहणे.
०६	अ) लेखाशाखा	रोख, मनिऑर्डर, चेक/डी.डी. वस्तु रुपाने देणग्या स्विकारणे, दक्षिणापेट्या मोजणी, सोने, चांदी, कापड देणगी, पुरवठादारांची बिले आदा करणे, सर्व हिशोब ठेवणे, गुंतवणूक नियोजन करणे इ.
	ब) अंतर्गत लेखापरिक्षण कक्ष	संस्थान चल-अचल मालमत्तेची पडताळणी व जुळवणी विषयक कामे करणे, लेखापरिक्षणास सहाय्य करणे इ.
	क) आर्थिक अनुदान	अधिनियमातील तरतुदीनुसार आर्थिक अनुदान आदा करणे.
०७	मंदीर विभाग	श्रींची दैनंदिन पूजा अर्चा (अभिषेक पूजा, श्री साई सत्यव्रत पूजा), श्री साईच्या सर्व आरत्या, दर्शनास येणाऱ्या भक्तांना सुलभतेने दर्शन उपलब्ध होईल याची तजवीज करणे, श्रींचे रामनवमी, गुरुपौर्णिमा, पुण्यतिथी (दसरा) व इतर उत्सव साजरे करणे.
०८	प्रकाशने विभाग	श्रींचे संस्थान प्रकाशित वेगवेगळे फोटो, त्यांचे वेगवेगळ्या भाषेतील चरित्र ,पोथी, दैनंदिनी,दिनदर्शिका यांचे छपाईचे संबंधित सर्व कामे पहाणे व भक्तांना विक्री करिता उपलब्ध करणे.
०९	आरोग्य विभाग	मंदीर परिसर व निवासस्थाने इ. ठिकाणी स्वच्छता व इतर तद्अनुषांगिक कामे.
१०	संरक्षण विभाग	मंदीर परिसर,निवासस्थान,प्रसादालय व इतर ठिकाणी भक्तांचे व संस्थान मालमत्तेचे संरक्षण व्यवस्था व भक्तांची सुलभ दर्शन व्यवस्था.

अ.नं.	विभागाचे नाव	कार्य / सेवा तपशील
११	बांधकाम विभाग	मंदीर, दर्शनलाईन, निवासस्थाने, उपहारगृहे, प्रसादालय, रुग्णालय, शैक्षणिक संकुल इत्यादी संस्थान इमारती व मालमत्तेची निगा, दुरुस्ती, देखभाल, आवश्यक ती नवीन बांधकामे करणे, विविध विकास प्रकल्पांसाठी जमिनींची खरेदी / भूसंपादन करणे, जमिनीविषयक बाबी हाताळणे.
१२	पाणी पुरवठा विभाग	भक्त, रुग्णालय, निवासस्थान, प्रसादालय व संस्थानची सर्व कार्यालये तसेच इतर ठिकाणी स्वच्छ व निर्जंतुक पाण्याचा पुरवठा करणे.
१३	विद्युत विभाग	मंदीर परिसर, दर्शन रांगा, निवासस्थाने, प्रसादालय, रुग्णालय या सर्व ठिकाणी विद्युत पुरवठा सुरळीत चालू ठेवणे, उत्सव व इतर कार्यक्रम प्रसंगी विद्युत रोषणाई करणे.
१४	ध्वनीक्षेपण विभाग	मंदीरात होणाऱ्या दैनंदिन आरत्या, भजने व विविध कार्यक्रम यासाठी ध्वनीक्षेपण व्यवस्था, संस्थान आयोजित कार्याक्रमांची छायाचित्रे काढणे, कार्याक्रमांचे रेकॉर्डिंग व प्रसारण करणे यासंबंधी कामे.
१५	साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग	भक्तांना निवासव्यवस्था उपलब्ध व्हावी म्हणून सदरची ०५ निवासस्थाने विभाग हे स्वतंत्ररित्या २४ तास कार्यरत आहेत.
१६	साईप्रसाद निवासस्थान विभाग	
१७	व्दारावती निवासस्थान विभाग	
१८ १९	साईआश्रम भक्तनिवास साईआश्रम धर्मशाळा	भक्तांना विनासायास व सुलभतेने माफक दरात निवासस्थाने सुविधा उपलब्ध व्हावी म्हणून देणगीदार साईभक्तांच्या आर्थिक देणगीतून आद्ययावत निवासस्थाने उभारण्यात आलेली असून, सदरची निवासस्थाने भक्तांना अहवाल सालात निवासासाठी उपलब्ध करून देण्यात आली आहेत.
२०	प्रसादालय विभाग	भक्तांना सकाळी १० ते रात्री १० पर्यंत प्रसाद भोजनाची व्यवस्था करणे.
२१	कॅन्टीन विभाग	भक्तांसाठी चहा, कॉफी, दूध, गावरान तुपाचे प्रसाद लाडू, प्रसाद बुंदी व नाष्टा पाकिटे उपलब्ध करून देणे.
२२	खरेदी विभाग	प्रसादालयात प्रसादभोजन व कॅन्टीन विभाग या विभागासाठी आवश्यक असणाऱ्या मालांची खरेदी तसेच संस्थानच्या इतर कार्यालयास दुरुस्ती देखभालीसाठी लागणाऱ्या वस्तु व स्टेशनरी विषयक खरेदीची कामे करणे.

अ.नं.	विभागाचे नाव	कार्य / सेवा तपशील
२३	भांडार विभाग	विविध कार्यालयासाठी कामाच्या दृष्टिने खरेदी केलेल्या मालाची नोंद / साठा घेऊन मागणी पत्रकानुसार विविध विभागांना माल पुरविणे.
२४	वाहन विभाग	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग या ठिकाणाहून दर्शनासाठी मंदिर परिसरापर्यंत, प्रसाद भोजनासाठी श्री साईप्रसादालय विभागापर्यंत भक्तांची मोफत ने-आण करणे नगरसूल व साईनगर शिर्डी रेल्वेस्टेशन येथून भक्तांची मोफत ने-आण करणे, रुग्णालयासाठी ऍम्ब्युलन्स, शैक्षणिक संकुलासाठी स्कूल बस व कार्यालयीन कामकाजासाठी वाहने पुरविणे, वाहनांची दुरुस्ती देखभाल करणे इत्यादी.
२५	बगीचा विभाग	मंदिर व परिसरात फुलझाडे, वृक्ष तसेच श्रींचेसाठी हार व त्यासाठी लागणारी फुले यांचे संगोपन करणे व बगीचा विषयक कामे करणे, विविध उत्सवात व कार्यक्रमप्रसंगी फुलांची सजावट करणे.
२६	अभिलेख कक्ष	संस्थानकडील जुन्या वस्तुंचा लिलाव करणे व संस्थानमधील अ,ब,क,ड प्रकारचे रेकॉर्ड ठेवणे व जतन करणे.
२७	माहिती तंत्रज्ञान विभाग	सॉफ्टवेअर, हार्डवेअर डेव्हलपमेंट, मॅन्टेनन्स व नेटवर्कींग, वेबसाईट डेव्हलपमेंट बाबतची सर्व कामे, संस्थानविषयक माहितीबरोबरच श्री साईचे जीवनावरील प्रकाशने वेबसाईटवर उपलब्ध करून देणे.
२८	मुंबई कार्यालय	दादर, मुंबई येथे विश्वस्तव्यवस्थेच्या स्वःमालकीचे साईनिकेतन इमारतीत सुरु आहे. साईलिला मासिक छपाई व वितरण विषयक कामे, देणग्या स्विकारणे, मंत्रालयासंबंधातील कामे करणे आदि.
२९	लाडू व बर्फी प्रसाद निर्मिती विभाग	साईभक्तांककरीता प्रसाद रुपाने उपलब्ध करून द्यावयाचे लाडू निर्मितीचे संपूर्ण प्रक्रियेवर एकसंध नियंत्रण व देखरेख ठेवून, भक्तांना विनासायास व सुलभ रितीने लाडू प्रसाद / बुंदी प्रसाद उपलब्ध करून देणे.
३०	सीसीटीव्ही कंट्रोल सेल	मंदिर व मंदिर परिसराचे दहशतवादी कृत्यांपासून रक्षण व्हावे म्हणून कार्यान्वीत करण्यात आलेल्या सीसीटीव्ही यंत्रणेचे नियंत्रण करणे व अंतर्गत व बहिर्गत सुरक्षा विभागांशी समन्वय साधून सीसीटीव्ही यंत्रणा कार्यरत ठेवणे.
३१	मालमत्ता विभाग	संस्थान मालकीच्या जंगम व स्थावर मालमत्तेचे जतन व संरक्षण करणे, संस्थान व्यवस्थापनासाठी विकास कामांचे दृष्टीने आवश्यक जमिनीचे संपादन करणे, जमीन महसूल विषयक बाबींमध्ये सुसुत्रीकरण करून जमीन महसूल विषयक कामे पहाणे.

अ.नं.	विभागाचे नाव	कार्य / सेवा तपशील
३२	फायर अँड सेफ्टी विभाग	मंदिर व संस्थान परिसरातील संस्थान मालकीच्या चल-अचल संपत्तीचे आग, नैसर्गिक आपत्तीपासून संरक्षण करणे, तयारसाठी उपाययोजना करणे, अग्नीशमन यंत्रणा कार्यान्वीत ठेवणे आदि.
३३	मेकॅनिकल विभाग	विविध विभागांकडे असलेली वातानुकूलन यंत्रे, प्रसादालयाकडील यंत्रसामुग्री, गॅस प्लॅन्ट व इतर यंत्रसामुग्रीची देखभाल-दुरुस्तीसह इतर अनुषंगिक कामकाज पहाणे.
३४	मागासवर्ग कक्ष	संस्थान आस्थापनेवरील अधिकारी-कर्मचारी यांची १०० बिंदू नामावली, कर्मचारी आरक्षणानुसार नेमणूका-पदोन्नती साखळी निश्चित करणे आदि कामकाज पहाणे.
	(ब) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत शैक्षणिक संकुल	
३५	श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.	औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना विविध प्रकारचे व्यवसाय आधारित १२ तांत्रिक अभ्यासक्रमांचे शिक्षण दिले जाते.
३६	श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीअम स्कूल, शिर्डी.	इंग्लिश मिडीअम स्कूलमध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना ज्युनिअर के.जी. ते इयत्ता १० वी पर्यंत इंग्रजी माध्यमातून शिक्षण दिले जाते.
३७	श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदीर व कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी	कन्या विद्या मंदीर मध्ये इयत्ता ५ वी ते इयत्ता १० वी पर्यंत विद्यार्थिनींना मोफत शिक्षण दिले जाते. कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेचे शिक्षण दिले जाते.
	(क) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत रुग्णालये	
३८	श्री साईनाथ रुग्णालय, शिर्डी (३०० खाटांचे)	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल रुग्णांबरोबरच उपचारांची गरज असलेल्या रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा देणे, विहित नियमाप्रमाणे आर्थिक वैद्यकीय अनुदान देणे आदि.
३९	श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल, शिर्डी. (२५५ खाटांचे)	माफक दरात वैद्यकीय सेवा देणे, आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल गरजू रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा देणे, विहित नियमानुसार शासकीय आर्थिक सवलत योजनांचा रुग्णांना लाभ देणे आदि.

संस्थान कर्मचाऱ्यांचा विभागवार व वेतनश्रेणीनिहाय ४८२६ पदांचा सर्वसमावेशक आकृतीबंध मंजूर असून, या आकृतीबंधानुसार, संस्थानची पदनिहाय व वेतनश्रेणीनिहाय स्थायी कर्मचारी संख्या २९०८ व कंत्राटी कर्मचारी संख्या १९१८ मंजूर करण्यात आलेली आहे.

अहवाल सालात, विश्वस्तव्यवस्थेच्या आस्थापनेवर, दिनांक ३१ मार्च, २०१७ अखेर कार्यकारी अधिकारी, उपकार्यकारी अधिकारी, मुख्यलेखाधिकारी व संरक्षण अधिकारी या पदांवर शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेल्या ०४ अधिकाऱ्यांसह, संस्थान सेवेतील प्रशासकीय अधिकारी, विभागप्रमुख यांचेसह विविध श्रेणीतील एकूण २०८८ स्थायी कर्मचारी सेवेत आहेत.

संस्थान आस्थापनेवरील सर्व स्थायी कर्मचाऱ्यांना खालीलप्रमाणे वेतन व इतर सुविधा देण्यात येतात:

- * महाराष्ट्र शासनाने लागू केलेल्या सहाव्या वेतन आयोगाप्रमाणे वेतन व भत्ते.
- * दीपावली सानुग्रह अनुदान.
- * मोफत वैद्यकीय सेवा.
- * गृहकर्जावरील व्याजावर ५० टक्के अनुदान.
- * ग्रुप ग्रॅज्युइटी.
- * कामगार नुकसान भरपाई कायद्यांतर्गत समूह विमा.
- * पाल्यांचा शैक्षणिक शुल्क परतावा.
- * अद्ययावत निवासस्थाने.

याशिवाय, श्री साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीमुळे त्यांना आवश्यक मुलभूत सोयी-सुविधा (प्रसाद भोजन, निवास, सुरक्षा, वीज-पाणी इत्यादी) उपलब्ध करून देणेसाठी संस्थान आस्थापनेवरील विविध विभागांना कामाचे सोयीनुसार, बाह्य यंत्रणेद्वारे कुशल - अकुशल मनुष्यबळ उपलब्ध करून दिले जात आहे. तसेच सुरक्षेसाठी बाह्ययंत्रणेद्वारे सुरक्षा रक्षक उपलब्ध करून दिले जात आहे.

कर्मचारी ठेकेदारामार्फत पुरविण्यात येणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना किमान वेतन कायद्यानुसार वेतन, सानुग्रह अनुदान दिले जात आहे. तसेच या कर्मचाऱ्यांना त्यांचे सेवेच्या कालावधीनुसार मोफत वैद्यकीय सेवा देण्यात येतात.

भक्तमंडळ

पूर्वी मा. दिवाणी न्यायालय, अहमदनगर यांनी श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डीचे व्यवस्थापनासाठी तयार केलेल्या व मान्य केलेल्या योजनेनुसार व आताचे अधिनियमातील तरतुदीनुसार श्री साईभक्तांचे भक्तमंडळ अस्तित्वात असून, या भक्तमंडळ सभासदत्वाचे आश्रयदाते, आजीव व सर्वसाधारण (वार्षिक) सभासद असे तीन प्रकार उपलब्ध आहेत.

भक्तमंडळाचे सर्व सभासदांना संस्थानमार्फत साजऱ्या करण्यात येणाऱ्या तीनही उत्सवाची निमंत्रणपत्रिका व उदीप्रसाद पोष्टाने पाठविला जात आहे.

मा. महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम - २००४ मध्ये नमुद केल्याप्रमाणे, संस्थान व्यवस्थापनाने दिनांक ०१ जानेवारी, २०१५ पासून भक्तमंडळ सभासदत्वाबाबत नव्याने नियमावली अंमलात आणलेली आहे. या नियमावलीनुसार खाली नमुद केलेल्या सभासदांचे प्रकारानुसार सभासद शुल्काची वाढ करण्यात आलेली आहे.

अहवाल सालाच्या दिनांक ३१ मार्च, २०१७ अखेर भक्तमंडळाच्या सभासदांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	सभासद प्रकार	सभासद शुल्क रुपये	दि. ३१ मार्च, २०१६ अखेर सभासद	नवीन झालेले सभासद	कमी झालेले सभासद	दि. ३१ मार्च, २०१७ अखेर सभासद
(अ) दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१४ पर्यंतचे (जुने वर्गणी दरानुसार)						
०१	आश्रयदाते सभासद	१,५००/- (एका वेळेस)	३७,५६६			३७,५६६
०२	आजीव सभासद	०,२५१/- (एका वेळेस)	१,७३,४३९			१,७३,४३९
		एकुण (अ) -	२,११,००५	--	--	२,११,००५
(ब) दिनांक ०१ जानेवारी, २०१५ पासून (नवीन वर्गणी दरानुसार)						
०१	आश्रयदाते सभासद (२० वर्षांचे कालावधीसाठी)	५,००,०००/-	००,००३	००,००१	--	००,००४
०२	आजीव सभासद (१५ वर्षांचे कालावधीसाठी)	५०,०००/-	००,२०१	००,१५९	--	००,३६०
०३	सर्वसाधारण सभासद (०१ वर्षांचे कालावधीसाठी)	३,०००/-	--	००,१०४	--	००,१०४
		एकुण (ब) -	००,२०४	००,२६४	--	००,४६८
		भक्तमंडळाची एकूण सभासद संख्या (अ+ब) -	२,११,२०९	००,२६४	--	२,११,४७३

विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधा

श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना विविध प्रकारच्या सेवा-सुविधा पुरविण्यात येतात. त्याचा थोडक्यात गोषवारा पुढीलप्रमाणे :

निवासस्थान सुविधा

विश्वस्तव्यवस्थेकडून साईभक्तांच्या सोयीसाठी सर्व मुलभूत सेवा २४ तास उपलब्ध करविण्यात आलेल्या आहेत. या सेवेत अत्यंत महत्वाच्या अशा निवासव्यवस्थेसाठी विविध प्रकारची, अद्ययावत सोयींनीयुक्त परिपूर्ण निवासस्थाने सर्व स्तरातील साईभक्तांना त्यांच्या आर्थिक क्षमतेनुसार उपलब्ध आहेत. तसेच अतिमहत्वाच्या व्यक्तींसाठी वातानुकूलित कक्ष तयार करण्यात आलेले आहेत. सध्या विश्वस्तव्यवस्थेकडे उपलब्ध असलेली निवासस्थाने, त्यांचे प्रकार, खोल्यांची संख्या, सेवाआकार आदि माहिती दर्शविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे :

अ.नं.	निवास संकुलाची नावे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार /प्रती दिवस
(अ) साईप्रसाद निवासस्थान विभाग - ३,९१,९०० भक्तांनी निवासव्यवस्थेचा लाभ घेतला.				
०१	श्री साईनिवास अतिथीगृह	वातानुकूलित सूट	२४	रु.८००/-
०२	साईप्रसाद १ इमारत	मध्यम खोल्या	८५	रु.१००/- व रु.१५०/-
०३	साईप्रसाद २ इमारत	लहान खोल्या मध्यम खोल्या मोठ्या खोल्या	५४ १८ ०६	रु.२२५/- रु.३००/- रु.४००/-
०४	साईउद्यान इमारत	हॉल मध्यम खोल्या लहान खोल्या लॉकर्स	१२ २० १६ ९९	रु.४००/- रु.१००/- रु.५०/- रु.१०/- प्रत्येकी
०५	साईनाथ मंगल कार्यालय	हॉल (२०० व्यक्ती)	०२	रु.१०००/-
०६	साईनाथ छाया इमारत	हॉल (२०० व्यक्ती)	०१	रु.१०००/-
०७	शांतीनिकेतन इमारत	मध्यम खोल्या	१५	रु.२००/- व रु.३००/-
०८	समर्पण इमारत	साध्या खोल्या	०२	रु.२००/-

अ.नं.	निवास संकुलाची नावे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार /प्रती दिवस
०९	सेवाधाम इमारत	साध्या खोल्या	६०	रु. ५०/-
(ब) श्री साईबाबा भक्त निवासस्थान विभाग-१३,१८,१५१ भक्तांनी निवासव्यवस्थेचा लाभ घेतला.				
१०	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान	वातानुकूलीत खोल्या	०८	रु.५५०/-
		वातानुकूलीत खोल्या	०३	रु.९००/-
		खोल्या (०४ कॉटस्)	२०१	रु.१५०/-
		खोल्या (०३ कॉटस्)	२३१	रु.१२५/-
		खोल्या (०६ कॉटस्)	०२	रु.५००/-
		खोल्या (०७ कॉटस्)	०१	रु.२००/-
		खोल्या (११ कॉटस्)	२०	रु.४५०/-
		खोल्या (१२ कॉटस्)	०२	रु. ५००/-
		कॉट विरहीत खोल्या	१६	रु.१००/-
		हॉल (५० व्यक्ती)	०२	रु. ५००/-
		साधे हॉल (५० व्यक्ती)	०४	रु.२००/-
		लॉकर्स	१९८	प्रती व्यक्ती रु.१०/-
		स्टोअर्स	२२	गाद्या / उशा व इतर साहित्य ठेवणेसाठी
		इतर	२३	सुरक्षारक्षक, पोलिस व इतर यांना वास्तव्यासाठी
दुकान गाळे	१५	कार्यालयीन वापरासाठी		
(क) व्दावराती भक्त निवासस्थान विभाग - ६,६७,७३८ भक्तांनी निवासव्यवस्थेच्या लाभ घेतला.				
११	व्दारावती भक्तनिवासस्थान	वातानुकूलीत खोल्या	८०	रु.९००/-
		साध्या खोल्या	२३६	रु.५००/-
(ड) साईआश्रम भक्त निवासस्थान विभाग - २५,१२,४९१ भक्तांनी लाभ घेतला.				
१२	साईआश्रम भक्तनिवासस्थान एकूण १२ इमारती	वातानुकूलीत खोल्या	३८४	रु.५००/- (३व्यक्ती करीता)
		मध्यम खोल्या	११५२	रु.२००/- (३ व्यक्तिकरीता)

अ.नं.	निवास संकुलाची नावे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार /प्रती दिवस
(इ) साईआश्रम धर्मशाळा विभाग - ५, ३६, ८८३ साईभक्तांनी निवासव्यवस्थेचा लाभ घेतला.				
१३	साई धर्मशाळा	हॉल	१९२	साईभक्तांना प्रती व्यक्ती रु.१०/- याप्रमाणे हॉल्स तात्पुरत्या निवासासाठी उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. अपंग व्यक्ती, रुग्णांचे नातेवाईक आदिंना विनामुल्य निवासाची व्यवस्था उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

उपरोक्तप्रमाणे, एकूण विविध प्रकारच्या २८७१ खोल्या / हॉल्स व २९७ लॉकर्स उपलब्ध आहेत.

सध्या साई धर्मशाळा विभागाकडील एकूण ०६ इमारतीपैकी ०१ इमारत (३२ हॉल्स) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयासाठी उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

सर्व साईभक्तांची निवासव्यवस्था व्हावी, त्यांना विनासायास निवासस्थाने उपलब्ध व्हावीत या हेतूने भक्तांना एका वेळेस जास्तीत जास्त ०२ दिवस राहण्यासाठी परवानगी दिली जाते. तसेच आवश्यकतेप्रमाणे अल्प दरात जादा गाद्या, चादरी उपलब्ध करून दिल्या जातात. या सर्व निवासस्थानांमध्ये २४ तास पाणी व विद्युत सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

सुलभ शौचालय व प्रसाधनगृह

जे साईभक्त मुक्कामी न थांबता, दर्शन घेऊन लगेचच परतणार आहेत, अशा भक्तांसाठी प्राथमिक सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी सुलभ इंटरनॅशनल या सेवाभावी संस्थेने संस्थानच्या अर्थसहाय्यातून १२० प्रसाधनगृहे व १२० शौचालयाची सोय असलेली दोन मजली सुलभ शौचालयाची इमारत बांधलेली असून, सुलभ इंटरनॅशनलमार्फत सदर ठिकाणी दैनंदिन व्यवस्थापन केले जाते.

अल्पोपहार सुविधा

संस्थान परिसरातील तसेच दर्शन रांगेतील भक्तांना उपहारगृहाव्दारे (कॅन्टीन) २४ तास चहा, कॉफी, दूध, बिस्किटे व मिनरल वॉटर सुविधा पुरविली जाते. तसेच सकाळी ०६ ते १० यावेळेत नाष्टा पाकिटे ठेकेदारांकडून तयार करून घेऊन साईभक्तांना उपलब्ध केली जातात. उपहारगृहामार्फत उपलब्ध करून देण्यात येणारे सर्व पदार्थ सवलतीच्या व वाजवी दरामध्ये भक्तांसाठी उपलब्ध आहेत. नाष्टा पाकिटाच्या एका पाकिटात पुरी, सुकी भाजी, मिष्टान्न असे पदार्थ उपलब्ध करून दिले जातात. उपहारगृहात पाले, ब्रिटानिया, सनफिस्ट आदि कंपन्यांची बिस्किटे कंपनी दरात उपलब्ध करून दिली जातात.

प्रसाद लाडू सुविधा

श्री साईबाबांचा प्रसाद म्हणून साईभक्तांना प्रत्येकी सुमारे ५० ग्रॅमचे ०३ मोतीचूर लाडूचे पाकिट रुपये २५/- या देणगी शुल्कात उपलब्ध करून देण्यात येते. मोतीचूर लाडू शुध्द गावरान तूपात काजू, बेदाणे, वेलची आदि सुकामेव्यांसह बनविले जात असल्याने, ते अत्यंत चविष्ट असतात. भक्तांना लाडू प्रसाद सोबत घेऊन जाणे सोयीचे व्हावे यासाठी हे लाडू चांगले सुकवून पेपर पिशवीत दिले जातात. यामुळे प्रसाद लाडूंना साईभक्तांकडून मोठ्या प्रमाणावर मागणी असते. प्रतिदिनी सरासरी ३० ते ३५ हजार लाडू पाकिटांची मागणी होत असल्याने, साईभक्तांना ते सुलभपणे उपलब्ध व्हावेत म्हणून एका स्वतंत्र कंत्राटदारामार्फत प्रसाद लाडू तयार करून देण्यात येत आहेत.

याकामी लाडू व बर्फी प्रसाद निर्मिती विभाग हा स्वतंत्ररित्या कार्यान्वीत करण्यात आलेला असून, उपहारगृह (कॅन्टीन) विभागाचे समन्वयाने लाडू व बुंदी प्रसाद पाकिटांचे विहित पध्दतीने वितरण केले जात आहे.

अहवाल सालात, गेल्या वर्षाचे तुलनेत उपहारगृह विभागामार्फत भक्तांना संस्थान परिसरात विविध ठिकाणी (१० जागी) उपलब्ध करून देण्यांत आलेल्या सोयीमुळे प्रसाद लाडू, चहा, कॉफी, दूध, विक्रीमध्ये मोठी वाढ झालेली आहे. त्याचा तुलनात्मक तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील / दर	सन २०१४-१५ एकूण वाटप-पाकीटे/कप	सन २०१५-१६ एकूण वाटप-पाकीटे/कप	सन २०१६-१७ एकूण वाटप-पाकीटे/कप
०१	प्रसाद लाडू (३ लाडूंचे पाकिट - रु.२०/- प्रती पाकिट)	८२,२१,४५४	७९,५९,८००	६५,९६,१०० दि.३१/१२/२०१६पर्यंत
	प्रसाद लाडू (३ लाडूंचे पाकिट - रु.२५/- प्रती पाकिट)	--	--	२४,६५,००० दि.०१/०१/२०१७ पासून
०२	नाष्टा पाकिटे (रु.४/- प्रती पाकिट)	३७,२२,४१७	२४,७७,१२४ दि.३०/११/२०१५पर्यंत	--
	नाष्टा पाकिटे (रु.५/- प्रती पाकिट)	-	११,१५,६४२ दि.०१/१२/२०१५ पासून	३०,४४,७१७
०३	चहा (रु.१/- प्रती कप)	३७,२२,१९८ दि.३०/०६/२०१४ पर्यंत	--	--
	चहा (रु.२/- प्रती कप)	८५,४०,९७३ दि.०१/०७/२०१४ पासून	१,१३,३३,८३४	१,१२,४०,९६७

अ.नं.	तपशील / दर	सन २०१४-१५ एकूण वाटप-पाकीटे/कप	सन २०१५-१६ एकूण वाटप-पाकीटे/कप	सन २०१६-१७ एकूण वाटप-पाकीटे/कप
०४	कॉफी (रु.१.५० प्रती कप)	७,८३,६६७ दि.३०/०६/२०१४ पर्यंत	--	--
	कॉफी (रु.३/- प्रती कप)	१७,४५,३१४ दि.०१/०७/२०१४ पासून	२४,८९,४६८	२४,६५,०९२
०५	दूध (रु.१.५० प्रती कप)	१०,२१,५३५ दि.३०/०६/२०१४ पर्यंत	--	--
	दूध (रु.३/- प्रती कप)	१७,१३,१७४ दि.०१/०७/२०१४ पासून	२२,३८,०६०	२०,३३,९३४
०६	मोफत प्रसाद लाडू वाटप (०२ लाडूंचे पाकिट)	९४,५६,१५० दि.०१/१०/२०१४ पर्यंत	--	--
०७	मोफत बुंदी प्रसाद वाटप (अंदाजे १०० ग्रॅम बुंदीचे पाकिट)	८६,५८,८५० दि.०२/१०/२०१४ पासून	१,८३,०५,७००	७३,९९,८०० दि.३०/०९/२०१६ पर्यंत
०८	मोफत बुंदी प्रसाद वाटप (अंदाजे ५० ग्रॅम बुंदीचे पाकिट)	--	--	९९,६८,२०० दि.०४/०९/२०१६ पासून

अहवाल सालात, मा. व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या निर्णयानुसार दिनांक १० ऑक्टोबर, २०१६ पासून दर्शन रांगेतील भक्तांना चहा, कॉफी, दूध व बिस्कटे विनामुल्य (मोफत) वाटप करणेत येत आहे. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे -

अ.नं.	तपशील	सन २०१६-१७ (दि. १० ऑक्टोबर, २०१६ पासून) एकूण विनामुल्य वाटप
०१	चहा	१६,४३,८५४ कप
०२	कॉफी	३,४८,७६६ कप
०३	दूध	८,५६२ कप
०४	बिस्कट	९८,९४२ पुडे

या व्यतिरिक्त उपहारगृहामार्फत (कॅन्टीन) अहवाल सालात, संस्थानमार्फत आयोजित करण्यात येणाऱ्या वैद्यकीय शिबिरे, प्रथमोपचार केंद्रे, विद्यार्थी-पालक मेळावे व इतर कार्यक्रम-समारंभासाठी चहा, कॉफी, दूध आदिची विनामुल्य व्यवस्था करण्यात आली.

प्रसादालय भोजन सुविधा

(माहे सप्टेंबर, २०१३ मध्ये ISO-२२०००-२००५ मानांकन प्राप्त सुविधा)

शिर्डीत येणाऱ्या साईभक्तांच्या सुविधेसाठी, मुलभूत सेवेपैकी दुसरी आवश्यक अशी प्रसादभोजनाची सुविधा आहे. श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना प्रसादभोजनाची सुविधा विनासायास, विनाविलंब प्राप्त व्हावी, या दृष्टीने, तळमजल्यावरील व पहिल्या मजल्यावरील भोजनकक्ष मिळून एकाच वेळेस ५५०० भक्त प्रसाद भोजन घेऊ शकतील अशा क्षमतेची श्री साई प्रसादालय ही सर्व सोयी-सुविधांयुक्त अद्ययावत इमारत भक्तांच्या सोयीसाठी दिनांक ०८ जानेवारी, २००९ पासून पूर्ण क्षमतेने उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. प्रसाद भोजन जलद व चवदार बनविणेसाठी खालील देशी-विदेशी बनावटीच्या यंत्रणा व मशिनरीचा उपयोग करून घेण्यात येत आहे :

०१. चपाती मशिनस	०२. आटा मळणी यंत्र
०३. डिश वॉशिंग मशिन	०४. मसाला ग्राइंडर
०५. व्हेजिटेबल / राईस वॉशर	०६. व्हेजिटेबल प्रोसेसर मशिन
०७. ओनियन पिलर मशिन	०८. गार्लिक पिलर मशिन
०९. बटर मिक्सर	१०. ऑनलाईन चक्री युनिट
११. स्टीम बॉयलर	१२. सोलर स्टीम कुकींग सिस्टिम
१३. थर्मिक फ्लुईड हिटींग यंत्रणा	१४. आर. ओ. प्लॅन्ट
१५. माऊंटेड एल. पी. गॅस प्लॅन्ट	१६. भाजीपाला व ड्रायफुट कोल्ड स्टोअरेज
१७. फायर हायड्रंट यंत्रणा	१८. हायड्रोलिक ट्रॉलीज

प्रसादभोजन बनविण्यासाठी वर नमुद केलेल्या मशिनरीचा वापर केल्याने, मानवी श्रमात बचत तर झालीच आहे, त्याबरोबर कमी वेळेत भक्तांना स्वच्छ व स्वादिष्ट प्रसाद भोजन उपलब्ध होत आहे. सध्या दररोज सकाळी १० वाजेपासून ते रात्री १० वाजेपर्यंत असे अविरत १२ तास, प्रौढांना रु.१०/- व लहान मुलांना रु.५/- या सवलतीच्या दरात पोटभर प्रसादभोजन उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

प्रसादभोजनात भात, वरण, चपाती व दोन भाज्या, मिष्टान्न असे पदार्थ देण्यात येतात. प्रसादभोजनातील चपात्या कंत्राटदाराकडून बनवून घेण्यात येतात, तसेच चपाती मशिनसचाही वापर करणेत येत आहे.

प्रसादालयासाठी आवश्यक असणारा ताजा भाजीपाला हा शिर्डी, राहाता येथील बाजारातून लिलाव पध्दतीने खरेदी करून आणला जातो. या व्यतिरीक्त संस्थानच्या शेतीमधून उपलब्ध होणारा ताजा भाजीपाला देखील वापरला जातो. प्रसादालयासाठी आवश्यक किराणामाल, कडधान्य, मसाला वगैरे माल खरेदी विभागामार्फत स्वतंत्रपणे निविदा मागणी करून, वार्षिक दर निश्चित करून खरेदी करण्यात येतो. प्रतिदिनी साधारणपणे ४० हजारापर्यंत साईभक्त प्रसादालयामध्ये प्रसादभोजनाचा लाभ घेतात. उत्सव व गर्दीच्या काळात ही संख्या प्रतीदिन ६५ हजारापर्यंत जाते. गेल्या तीन वर्षात प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांच्या संख्येत होणारी वाढ दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	वर्ष	वर्षभरात प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची संख्या	प्रतिदिन प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची सरासरी संख्या
०१	माहे एप्रिल, २०१४ ते मार्च, २०१५	१,२९,४६,६१८	३५,४७०
०२	माहे एप्रिल, २०१५ ते मार्च, २०१६	१,३१,८३,५८९	३६,११९
०३	माहे एप्रिल, २०१६ ते मार्च, २०१७	१,३१,८६,७५६	३६,१२८

प्रसादालयात अन्नपदार्थ तयार करणेसाठी खरेदी केलेला किराणा माल व अनुषंगिक साहित्य, अन्न व औषध प्रशासनाच्या मानकाप्रमाणे तपासणीकामी स्वतंत्र प्रयोगशाळेची उभारणी करण्यात आलेली असून, सदरची प्रयोगशाळा कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे.

अन्नदान सुविधा

जो भक्त शिरडीत येईल तो कधीही भुकेला किंवा उपाशी राहू नये यासाठी श्री साईबाबा स्वतः च्या हातांनी व्दारकामाईमध्ये भोजन तयार करीत व गरीब, भुकेल्या भक्तांना जेऊ घालीत असत. ही शिकवण लक्षात ठेवून, प्रतिदिनी सुमारे १५०० गरीब, गरजू व अपंग व्यक्तींना प्रसादालयाजवळील स्वतंत्र अन्नदान कक्षात दिवसातून दोन वेळेस मोफत अन्नदानाची व्यवस्था केलेली आहे. याव्यतिरिक्त परिसरातील मूकबधीर, अंध, अपंग शाळेतील विद्यार्थ्यांना, वृद्धाश्रमातील वृद्ध आदिंना विनामुल्य अन्नदान करण्यात येत आहे.

दिनांक १ जानेवारी २०१७ पासून प्रसादालयातील प्रसादभोजन सुविधा सर्व भक्तांसाठी विनामुल्य (मोफत) करण्यात आलेली आहे.

इतर विभागांच्या सेवा

जनसंपर्क विभाग

या विभागामार्फत श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे येणाऱ्या साईभक्तांना दर्शन, निवास, प्रसादभोजन आदि सुविधांच्या उपलब्धतेबाबत मार्गदर्शन करणे, सहाय्य करणे, श्री साईच्या जीवनकार्याविषयी, संस्थानमार्फत साजरे करण्यात येणारे उत्सव, विविध कार्यक्रम-उपक्रम आदिंची वृत्तपत्रातून प्रसिध्दी करणे, संस्थान व्यवस्थापनाच्या निर्णयानुसार वृत्तपत्रांतून जाहिराती प्रसिध्द करणे इत्यादी कामे केली जातात.

लेखाशाखा

या विभागामार्फत आर्थिक प्रशासनाचे काम पार पाडले जाते. यामध्ये प्रामुख्याने लेख्यांमधील नोंदी, दक्षिणा पेटीतील रोख रक्कम व इतर मौल्यवान वस्तूंची मोजणी, देणगी कार्यालयांचे नियोजन, उपलब्ध होणाऱ्या निर्धीची गुंतवणूक, विविध देयकांच्या रक्कमांची अदायगी, प्रसाद रुपाने कापड, वस्तू, सोने-चांदीचे पेंडंट्स - नाणी

उपलब्ध करून देणे, संस्थानच्या चल-अचल मालमत्तेचा, सोने-चांदी वस्तूंचा, कर्मचाऱ्यांचा विमा उतरविणे, लेख्यांचे नियमीत लेखापरिक्षण करविणे आदि कामे पार पाडली जातात. संस्थानमधील सर्व प्रकारच्या आर्थिक व्यवहारावर नियंत्रण रहावे, त्याची वेळीच तपासणी व्हावी यासाठी पूर्वलेखापरिक्षक आणि अंतर्गत लेखापरिक्षकांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. देश-विदेशातील साईभक्तांना घरबसल्या संस्थानला देणगी देता यावी म्हणून नेटबँकिंग व पेमेंट गेट-वेव्दारे ऑनलाईन देणगी सुविधा सुरू करण्यात आलेली आहे. नेटबँकिंग सुविधेअंतर्गत स्टेट बँक ऑफ इंडिया, युनियन बँक ऑफ इंडिया, बँक ऑफ बडोदा, एचडीएफसी बँक, सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया या बँकांच्या सेवा तर पेमेंट गेट-वे अंतर्गत डेबिट / क्रेडिट कार्डव्दारे देणगी स्वीकारणेसाठी एचडीएफसी बँक या बँकेच्या सेवा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. या ऑनलाईन देणगी सुविधा संस्थानच्या www.sai.org.in व www.online.sai.org.in या अधिकृत संकेतस्थळावर (वेबसाईटवर) तसेच उपरोक्त बँकांच्या संकेतस्थळांवर उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत.

या व्यतिरिक्त, भक्तांना देणगी देणेसाठी स्वतः सोबत मोठी रोख रक्कम बाळगण्याची व त्यासाठी जोखीम घेण्याची आता गरज नाही. कारण भक्तांना द्यावयाचे सेवेसंबंधीत आर्थिक व्यवहारासाठी सर्व विभागांचे कार्यालयांमध्ये POS/EDC मशीनव्दारे सर्व बँकांचे डेबिट / क्रेडिट कार्डव्दारे देणगी स्वीकारणेची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली आहे.

तसेच आठवडयातून साधारणतः दोन वेळेस तसेच भक्तांच्या गर्दीनुसार आवश्यक वेळी दक्षिणा पेटीतील दानाची मोजणी करण्यात येते. या कामी मा. सहाय्यक धर्मादाय आयुक्त, अहमदनगर यांचे प्रतिनिधी, राष्ट्रीयीकृत बँकेचे प्रतिनिधी, संस्थानने नेमलेले सोने-चांदीचे मुल्यांकनकार, संस्थानचे अधिकारी यांचेसह सीसी टिव्हीच्या निरीक्षणाखाली दक्षिणा मोजणीचे कामकाज होते. या कामी संस्थानचे अंदाजे १५० कर्मचारी आणि अंदाजे १५० ते २०० साईभक्त हे उपस्थित असतात. साईभक्तांच्या सहभागामुळे दक्षिणा पेटी मोजणीमध्ये अधिकाधिक गतीमानता, पारदर्शकता व विश्वासाहता निर्माण झाली आहे.

संरक्षण विभाग

श्री साईभक्तांना संस्थान परिसरात सुरक्षितपणे वावरता यावे, रांगेमध्ये व गर्दीच्या ठिकाणी शिस्त रहावी आदी सर्व दक्षता संरक्षण विभागाकडून घेण्यात येते. सध्या संरक्षण विभागाचे प्रमुख (संरक्षण अधिकारी) म्हणून महाराष्ट्र शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेले पोलिस उपनिरीक्षक या दर्जाचे अधिकारी काम पहात आहेत. संरक्षण अधिकाऱ्याचे अधिपत्याखाली संस्थानचे १३७ स्थायी सुरक्षा कर्मचाऱ्यांसह ०२ खाजगी ठेकेदारांमार्फत सुमारे ८१९ कंत्राटी सुरक्षा रक्षक (बंदूकधारी सुरक्षारक्षकांसह) सुरक्षा व्यवस्थेसाठी नेमण्यात आलेले आहेत.

याशिवाय सुरक्षेसाठी स्वतंत्र अत्याधुनिक सीसीटीव्ही यंत्रणा उभारण्यात आली असून याकामी स्वतंत्र सीसीटीव्ही कंट्रोल सेल कार्यरत करण्यात आलेला आहे. कोणत्याही प्रकारची अनुचित घटना घडू नये यासाठी महाव्दारे तसेच दर्शनरांग, प्रवेशव्दार इत्यादी ठिकाणी नियमीत तपासणीसाठी मेटल डिटेक्टर उभारण्यात आलेले आहेत. तसेच आवश्यक तेथे सशस्त्र पहारेकऱ्यांची व्यवस्था करण्यात आली आहे. याशिवाय सुरक्षा रक्षकांना बॅगेज स्कॅनर, डोअरफ्रेम मेटल डिटेक्टर, हॅन्ड मेटल डिटेक्टरही उपलब्ध करवून देण्यात आलेले आहेत. खात्याच्या अंतर्गत संपर्कासाठी वॉकी-टॉकी यंत्रणाही कार्यरत आहे. याशिवाय ज्या भक्तांचे पैसे हरवले, चोरीला गेले अशा भक्तांना भक्त मदत फंडातून आपले स्वस्थळी पोहचण्यासाठी प्रवास भाडे रकमेची मदत केली जाते.

देशातील विविध धार्मिक स्थळांमध्ये अतिरेक्यांकडून बॉम्बस्फोट घडवून आणून दहशत निर्माण केली जात आहे. त्यासाठी गृहविभाग, पोलिस खाते इत्यादींचे मार्गदर्शनाने व्यापक अत्याधुनिक संरक्षण व्यवस्था कार्यान्वीत करण्यात आली आहे. या सुरक्षा व्यवस्थेचे दररोजचे नियंत्रण व परिक्षण करण्यासाठी स्वतंत्र नियंत्रण कक्ष (कंट्रोलरूम) कार्यान्वीत करण्यात आलेले आहे.

भक्तांच्या सुरक्षिततेसाठी शासनाकडून उपलब्ध झालेले पोलिस अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी मंदिर परिसरामध्ये उदीवाटप केंद्राजवळ कार्यालयासाठी जागा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. तसेच अहमदनगर - मनमाड राज्यमार्गावर खाजगी वाहने थांबून भक्तांच्या वाहतुकीस अडथळा निर्माण होतो म्हणून एक क्रेन व एक ४०७ ट्रक टेम्पो शिर्डी पोलिस स्टेशन यांना उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे.

अग्नीशमन विभाग (फायर अँड सेफ्टी)

मंजूर आकृतीबंधानुसार, अग्नीशमन (फायर अँड सेफ्टी) विभाग नव्यानेच सुरु करणेत आलेला असून, या विभागामार्फत संस्थान आस्थापनेवरील कायम व कंत्राटी कर्मचाऱ्यांमधून निवडक कर्मचा-यांची निवड करून त्यांना राज्य अग्नीशमन प्रशिक्षण केंद्र, मुंबई येथे प्रशिक्षण देण्यात आले. या व्यतिरिक्त श्री साईबाबा विमानतळासाठी प्रशिक्षित कर्मचारी उपलब्ध करून देणेसाठी या विभागातील ०७ कर्मचाऱ्यांना दिल्ली येथे प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आले होते.

तसेच हा विभाग व्यवस्थितरित्या सुस्थापित करणेसाठी अग्नीविरोधक साहित्य, यंत्रे व वाहन खरेदी करणेची कार्यवाही पूर्ण करण्यात आलेली आहे. सध्या सदर विभाग पूर्ण क्षमतेने कार्यरत करणेत आलेला आहे.

प्रकाशने विभाग

प्रकाशने विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्यावर आधारीत १६ भाषेतील श्रीसाईसच्चरित ग्रंथांसह, वेगवेगळ्या भाषेतील खालीलप्रमाणे एकूण ८६ प्रकारची पुस्तके तसेच ३३ प्रकारचे वेगवेगळे फोटो व ११ प्रकारच्या ऑडिओ/व्हीडीओ सीडी उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. दरवर्षी वार्षिक दैनंदिनी व दिनदर्शिका छापून प्रकाशित करण्याचे कार्यही प्रकाशने विभाग करत आहे. श्री साईच्या जीवनावरील सर्व प्रकाशने सवलतीच्या दरात साईभक्तांना पुस्तक विक्री काउंटर्सवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहेत. साईभक्तांना काही निवडक पुस्तकांवर २० टक्के सूट दिली जाते.

अ.नं.	भाषा	उपलब्ध पुस्तकांची निवडक नावे
०१	मराठी	श्रीसाईसच्चरित, श्री साईचे सत्यचरित्र, शिलधी, मुलांचे साईबाबा, दैनंदिन साईबोध, साईबाबांची शिकवण व तत्वज्ञान, साईभजनमृत, साईबाबा अवतार व कार्य, सगुणोपासना, आरती, स्तवनमंजिरी, रुद्राध्याय, गुरुपाठ अभंग, साईलीलामृत, अर्वाचीन भक्त व संतलीलामृत आदि.
०२	हिंदी	श्रीसाईसच्चरित, साई चरित्र दोहावली, खापर्डे डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, साईभजनमृत, फकीर की पाठशाला, भजनमाला, साई के ओर पहला कदम आदि.
०३	तेलुगु	श्रीसाईसच्चरित, श्री साई सत्य चरित्र, मातृसाई, मुलांचे साईबाबा, पुजाविधी आरती.

अ.नं.	भाषा	उपलब्ध पुस्तकांची निवडक नावे
०४	गुजराती	श्रीसाईसच्चरित्र, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, दैनंदिन साईबोध आदि.
०५	कन्नड	श्रीसाईसच्चरित्र, मुलांचे साईबाबा, स्तवनमंजिरी.
०६	तामिळ	श्रीसाईसच्चरित्र, खापडें डायरी, मुलांचे साईबाबा, सगुणोपासना.
०७	बंगाली	श्रीसाईसच्चरित्र, सगुणोपासना.
०८	उर्दू	श्रीसाईसच्चरित्र.
०९	पंजाबी	श्रीसाईसच्चरित्र.
१०	सिंधी	श्रीसाईसच्चरित्र.
११	नेपाळी	श्रीसाईसच्चरित्र.
१२	ओरिया	सगुणोपासना.
१३	मल्यापळम्	श्रीसाईसच्चरित्र.
१४	कोकणी	श्रीसाईसच्चरित्र.
१५	आसामी	श्रीसाईसच्चरित्र, सगुणोपासना.
१६	जर्मन	श्री साईनाथ स्तवनमंजिरी, साईनाथ सगुणोपासना.
१७	इंग्रजी	श्रीसाईसच्चरित्र, खापडें डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईबाबा ऑफ शिर्डी, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, स्तवनमंजिरी (झरीन), श्री साई द सुपरमॅन, श्री साई समर्थ चरित्र, सहस्रनामावली, चित्रावली आदि.

तसेच संस्थान व्यवस्थापनामार्फत अहवाल सालात, श्री साईबाबा दैनंदिनी व श्री साई दिनदर्शिका वेगवेगळ्या प्रकारात प्रकाशित करण्यात येऊन, ना नफा ना तोटा धर्तीवर वाजवी किंमतीत साईभक्तांना उपलब्ध करवून देण्यात आलेल्या आहेत.

संस्थान व्यवस्थापनामार्फत उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या विविध मुद्रित, दृकश्राव्य प्रकाशने विक्री संख्येची गेल्या ०३ वर्षातील तुलनात्मक माहिती खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	कालावधी (वर्ष)	पुस्तके / फोटो विक्री संख्या	दृक-श्राव्य प्रकाशने विक्री संख्या	श्री साई दैनंदिनी / दिनदर्शिका विक्री संख्या
०१	सन २०१४-१५	९८३३१६	४२३८२	५१६८१४
०२	सन २०१५-१६	८९६७२१	३२५८८	३०४४७०
०३	सन २०१६-१७	६९८८२६	१०७५७	६०८५५८

याव्यतिरिक्त, संस्थान व्यवस्थापनाने चेन्नई (तामीळनाडू), सिकंदराबाद (आंध्रप्रदेश) व बंगलोर (कर्नाटक) या विविध राज्यातील ०३ महानगरांमध्ये भक्तांना माहिती सुविधा केंद्राची सुविधा उपलब्ध करून दिलेली आहे. या माहिती सुविधा केंद्रातूनही भक्तांना उपरोक्त प्रकाशने विक्रीसाठी उपलब्ध करून दिलेली आहेत. तसेच उपरोक्त संस्थान प्रकाशने ऑनलाईन खरेदीसाठी उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

श्रीसाईसच्चरित या मराठीतील ओवीबद्ध पोथीचा श्री साई चरित्र भावार्थ म्हणजेच ओवी व त्याचा अर्थ असा भावानुवाद मराठी व हिंदी भाषेत संस्थानमार्फत प्रकाशित करण्यास मान्यता मिळालेली आहे. सदरील भावानुवादाचे प्रकाशन देणगी रुपाने प्रकाशित करणेबाबत कार्यवाही सुरू करण्यात आलेली आहे.

अहवाल सालात, संस्थानमार्फत समाधी मंदिरातील आरती, गुरुपाठाचे अभंग आदि ऑडिओ सीडीज तयार करणेसाठी खुल्या बाजारातून निविदा मागवून, निम्नतम दराने तयार करून घेणेची कार्यवाही पूर्ण करण्यात आलेली आहे. त्यामुळे सदरच्या ऑडिओ सीडीज भक्तांना अत्यंत कमी किंमतीत उपलब्ध झालेल्या आहेत.

माहिती तंत्रज्ञान विभाग

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजात गती व अचूकता यावी, वेळेची व मानवी श्रमांची बचत व्हावी यादृष्टीने संगणकीय कार्यप्रणाली कार्यान्वीत करण्यात आलेली असून, सर्व कार्यालये संगणक कार्यप्रणालीव्दारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. सध्या संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे देणगी कार्यालयात देणगी स्वीकारणे, अंतर्गत दूरध्वनी योजनेतर्गत सर्व कार्यालये जोडणे, संगणकीय कार्यप्रणालीचे सुसुत्रीकरण व नियंत्रण करणे आदि कामे केली जातात.

माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्याविषयी व विश्वस्तव्यवस्थेच्या कार्यपद्धतीविषयी अधिकृत माहिती देणारी www.sai.org.in इंग्रजी, मराठी व हिंदीतील वेबसाईट (संकेतस्थळ) सुरू करण्यात आलेली आहेत. माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत भक्तांना पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधा :

०१. श्रीं ची ऑनलाईन दर्शन सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली असून, दररोज साधारणतः १२ ते १५ हजार साईभक्त संकेतस्थळास भेट देतात.
०२. संस्थान प्रकाशीत दहा भाषांतील श्रीसाईसच्चरित संकेतस्थळावर उपलब्ध
०३. मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, संस्थानच्या विविध सेवा-सुविधा, देणगीबाबतची माहिती, शिर्डी दर्शन, रेल्वे वेळापत्रक आदि माहिती उपलब्ध.
०४. संस्थानचे अधिकृत वेबसाईटव्दारे जगातील कोणत्याही देशातून, त्या देशाचे चलनात ऑनलाईन देणगी स्वीकारणेची सुविधा सुरू करण्यात आलेली आहे.
०५. साई मंदिरातील Live Darshan ही सुविधा टाटा-स्काय या डीटीएच सेवा पुरविणाऱ्या कंपनीमार्फत, टाटा-स्कायची सेवा घेणाऱ्या ग्राहकांसाठी दूरचित्रवाणी व संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. तसेच टीव्ही-९ या टी. व्ही. चॅनलवरही सदर सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज पार पाडणेसाठी मंदिर व मंदिर परिसरात असलेली विविध कार्यालये अत्याधुनिक अशा डिजीटल अंतर्गत दूरध्वनी यंत्रणेव्दारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. तसेच मा.व्यवस्थापन समिती, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्ग यांचेमध्ये कामकाजाचा समन्वय राहावा, संबंधित

अधिकारी / कर्मचारी यांचेशी त्वरीत संपर्क साधून तातडीने कामे व्हावीत या दृष्टीने भ्रमणदूरध्वनी योजना (Group Mobile System) कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे.

साईभक्तांना सुलभ व सुरळीत सेवा उपलब्ध व्हाव्यात, प्रशासकीय कामांमध्ये अचूकता व गती यावी, त्याचे व्यवस्थापन पारदर्शक पद्धतीने व्हावे याकरीता अद्यावत संगणकीय जाळे विकसित करण्याचा साईटेक् प्रकल्प हा अंदाजे रक्कम रुपये २१.८७ कोटी मात्र खर्च असलेला प्रकल्प आऊटसोर्सिंग पद्धतीने Cognizant Technology Solutions Ltd., Pune यांचे सहाय्याने हाती घेण्यात आला आहे.

या साईटेक् प्रकल्पाव्दारे संस्थानची सर्व निवासस्थाने, श्री साई प्रसादालय, साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २, शैक्षणिक संकुल, रुग्णालये इत्यादी सर्व परिसरामध्ये संगणकीय जाळे उभारण्यात आलेले आहे. संस्थानच्या विविध विभागांसाठी आवश्यक ३६ संगणकीय आज्ञावली, डेटा सेंटर, डेटा रिकव्हरी सेंटर, संगणकीय साहित्य देखभाल दुरुस्ती कक्ष आदि तयार करणेत आलेले आहेत. याव्यतिरिक्त वायफाय, वायमॅक्स या सारख्या आधुनिक तंत्रज्ञानाव्दारे संस्थानचे मुंबई येथील शाखा कार्यालयासह, सिकंदराबाद, चेन्नई, बंगलोर, दिल्ली इत्यादी ठिकाणची माहिती सुविधा केंद्रे शिर्डी कार्यालयाशी जोडण्यात आलेली आहेत.

सर्वात महत्वाचे, www.online.sai.org.in या संकेतस्थळाव्दारे जगातील साईभक्तांना घरबसल्या निवास, दर्शन, आरती आदि सुविधांचे आरक्षण तसेच देणगीही जमा करणेची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

पाणीपुरवठा विभाग

अहमदनगर जिल्हा आणि प्रामुख्याने जिल्ह्याचा उत्तर भाग पर्जन्यमान कमी असल्यामुळे पाण्याच्या बाबतीत दुष्काळी समजला जातो. श्रीक्षेत्र शिर्डी सारख्या पवित्र तीर्थक्षेत्री श्री साईभक्तांना स्वच्छ व निर्मळ पाणी उपलब्ध करून देण्यासाठी श्री साईबाबांच्या आशीर्वादाने संस्थान व्यवस्थापनाने सन १९९५ मध्ये सुमारे १ कोटी रुपये गुंतवून राज्य शासनाच्या सहकार्याने स्वतंत्र व परिपूर्ण अशी ३३२ दशलक्ष लिटर्स साठवण क्षमतेची शिर्डी संस्थान-कनकुरी-पिंपळवाडी पाणी पुरवठा योजना कार्यान्वीत केली आहे.

या पाणीपुरवठा योजनेअंतर्गत मौजे कनकुरी, तालुका राहाता शिवारात ०३ साठवण तलाव असून त्यांची साठवणुक्षमता अनुक्रमे ९० दशलक्ष लिटर्स, २२७ दशलक्ष लिटर्स व १५ दशलक्ष लिटर्स अशी आहे. तसेच अहवाल सालात, महिंद्रा अँड महिंद्रा लि., नाशिक या कंपनीने ३६ दशलक्ष लिटर्स साठवण क्षमता असलेल्या साठवण तलावाची निर्मिती करून दिलेली आहे. त्यामुळे पाणी साठवण क्षमता मोठ्या प्रमाणात वाढून पाण्याची कमतरता बहुतांशी कमी झालेली आहे.

या पाणीपुरवठा योजनेस नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक यांचेकडून अहवाल सालात १६४.१६ कोटी लिटर्स पाणीपुरवठा करण्यात आलेला असून, त्यापोटी संस्थानने पाटबंधारे विभागाचे मागणीनुसार रक्कम रुपये ०८.९४ लक्ष मात्र पाणीपट्टी कर शासनाकडे भरलेला आहे. या पाणीपुरवठा योजनेतून कनकुरी व पिंपळवाडी या गावासह संस्थानच्या विविध भक्तनिवास इमारती, प्रसादालय, रुग्णालये व कर्मचारी निवासस्थाने इत्यादींना प्रतिदिनी ४० ते ४५ लाख लिटर्स स्वच्छ व शुध्द सुरक्षित पिण्याचे पाणी अखंड पुरविण्यात येत आहे.

स्वच्छ व शुध्द पाणीपुरवठा करण्यासाठी संस्थानमार्फत ब्लिचिंग पावडर, अॅलम (तुरटी) व क्लोरीन गॅस योग्य प्रमाणात वापरण्यात येत आहे. या योजनेतर्गत पुरवठा करण्यात येणाऱ्या पाण्याचे विभागांतर्गत यंत्रणेव्दारे तसेच शासनाच्या आरोग्य विभागाच्या प्रयोगशाळेमध्ये नियमीत तपासणी करण्यात येते.

तसेच रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान परिसरात वापरण्यात येणाऱ्या पाण्यावर सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्पाव्दारे प्रक्रिया (रिसायकलिंग) करण्यात येऊन, त्याचा साईनगर व व्दारावती परिसरातील बगीचासाठी पुनर्वापर करण्यात येतो. अशाच प्रकारे साईआश्रम प्रकल्पांमध्येही वापरण्यात येणाऱ्या पाण्याचे रिसायकलिंग करून त्याचा प्रसाधनगृहातील फ्लशसाठी वापर चालू करण्यात आलेला आहे, यामुळे मोठया प्रमाणावर पाण्याची बचत झालेली आहे.

श्री साईबाबाचे दर्शनासाठी येणाऱ्या भक्तांच्या संख्येत दिवसेंदिवस वाढ होत असून, भक्तांना निवास, प्रसादभोजन, वैद्यकीय सेवा आदि मुलभूत सेवा उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत. गेल्या काही वर्षात निवासी प्रकल्पांमध्ये तसेच प्रसादभोजन, लाडूप्रसाद आदि सुविधांसाठी प्रसादालय प्रकल्प कार्यान्वीत करण्यात आलेला आहे. या सर्व सुविधांसाठी आवश्यक असलेल्या पाण्याची गरज लक्षात घेऊन, निळवंडे धरणातून शिर्डीपर्यन्त थेट ८० कि.मी. जलवाहिनी टाकणे, या पाणीपुरवठा योजनेतर्गत पाणीशुध्दीकरण यंत्रणा उभारणे, पाण्याच्या टाक्या उभारणे, संस्थान परिसरात नव्याने पाणी वितरिका टाकणे आदि कामांसाठी अंदाजे रक्कम रुपये १९१.९१ कोटी मात्र खर्च अपेक्षित आहे. याकामी संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शासन स्तरावर प्राधान्याने कार्यवाही सुरु करण्यात आलेली आहे.

बगीचा विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या हद्दीत व मंदीर परिसरामध्ये असलेले वृक्ष, नारळाची झाडे, बगीचा, फुलझाडे व लॉन यांची निगा राखून परिसर सुशोभित करण्यात येत आहे. बगीचा विभागात गुलाब गार्डन, ग्रीन हाऊस इत्यादी तयार केलेली असून मंदिरास लागणारी फुले याच बगीचामधून उपलब्ध होत आहेत.

बगीचा विभागामार्फत व्दारावती भक्तनिवास परिसरात नयनरम्य बगीचा विकसित करण्यात आला असून, यामध्ये मुलांसाठी विविध प्रकारची खेळणी उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. या बगीचामध्ये सुश्राव्य संगीताच्या श्रवणात सर्व वयोगटातील ग्रामस्थ, कर्मचारी व साईभक्त फिरणे, व्यायाम करणे आदि प्रकारांचा आनंद दसरोज लुटतात.

राहाता नगरपरिषद, शिर्डी नगरपंचायत व संस्थान यांचे संयुक्त विद्यमाने १५ मेट्रीक टन क्षमतेचा घनकचरा विघटन प्रकल्प कार्यान्वीत केला असून, हा प्रकल्प कार्यान्वीत करून संस्थानने सामाजिक बांधिलकी जोपासली आहे.

विद्युत विभाग

मंदिर व मंदिर परिसरासह संपूर्ण संस्थान परिसरातील निवासस्थान इमारती, धर्मशाळा, रुग्णालये, कर्मचारी वसाहत आदि ठिकाणी महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीतर्फे पुरविण्यात येणाऱ्या वीज वितरणावर विद्युत विभागामार्फत नियंत्रण व संचलन ठेवले जाते. वीज वितरण कंपनीचा वीज पुरवठा खंडीत झाल्यास विद्युत

विभागामार्फत संस्थान परिसरात विविध ठिकाणी विविध क्षमतेचे एकूण १९ विद्युत जनित्रे कार्यान्वीत असून, त्याव्दारे विनाखंडीत विद्युत पुरवठा करण्यात येत आहे. याव्यतिरिक्त श्री साईचे नियमित निघणारे रथ-पालखी मिरवणुकीसाठी १५ केव्हीए क्षमतेच्या ०१ स्वतंत्र जनरेटरची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. एनर्जी सेव्हींगसाठी सुधारीत यंत्रणा वापर करण्यात येत आहे. तसेच पोष्ट भोयरे पठार, तालुका व जिल्हा अहमदनगर येथे पूर्णांकित रक्कम रुपये १५.४० कोटी खर्चून २.५ मेगावॉट क्षमतेचा पवन ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वीत केलेला आहे. त्याव्दारे अहवाल सालात ४३,५०,३६९ युनिट वीज निर्मिती करण्यात येऊन महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी यांना उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. सदर पवन ऊर्जा प्रकल्पाव्दारे सन २०१६-१७ या वर्षात संस्थानला रुपये २,२१,०९,७८२/- मात्र इतकी रक्कम वीज निर्मितीतून मिळाली आहे.

संस्थान व्यवस्थानपनास पवन ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वीत केल्यापासून, म्हणजेच माहे ऑगस्ट, २००७ ते माहे मार्च, २०१७ अखेर या कालावधीत रु. १८,४४,३८,४१३/- मात्र इतकी रक्कम पवन ऊर्जेपासून निर्माण झालेल्या वीज निर्मितीद्वारे मिळालेली आहे.

मेकॅनिकल विभाग

मंजूर आकृतीबंधानुसार, मेकॅनिकल विभाग हा नव्याने सुरु करण्यात आलेला असून, या विभागामार्फत संस्थान आस्थापनेवरील विविध विभागांकडे असणारे तांत्रिक साहित्य जसे वातानुकूलित यंत्रे, लिफ्टस्, प्रसादालय विभागाकडील मशिनरी, बायोगॅस प्रकल्प, गॅस टँक आदि मशिनरींची उभारणी, देखभाल-दुरुस्ती इत्यादी कामे करण्यात येत आहेत.

अहवाल सालात, मेकॅनिकल विभागामार्फत प्रसादालय स्वयंपाकगृहासाठी मशिनरी खरेदी करणे, शिर्डी बसस्थानक इमारतीतील यात्री निवासासाठी लिफ्ट व सोलर सिस्टिम बसविणे, भक्तांना शुध्द पिण्याचे पाणी उपलब्ध व्हावे म्हणून आर.ओ.प्लॅन्ट उभारणे आदि कामे हाती घेण्यात आलेली आहेत.

बांधकाम विभाग

संस्थान परिसरातील सर्व इमारतींची देखभाल-दुरुस्ती करणे, बांधकामाची विकासात्मक कामे हाती घेऊन ती पूर्णत्वास नेणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जातात. सध्या संस्थान परिसर व अनुदान तत्वावर शिर्डी गावात विविध विकासकामे सुरु असून, त्यावर नियंत्रण ठेवणे, त्यांचे नियोजन करणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जात आहेत. सुरु असलेल्या विकासकामांची माहिती स्वतंत्ररित्या दिली आहे.

वाहन विभाग

श्रीसाईभक्त, विद्यार्थी, रुग्ण, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्गास वाहन विभागामार्फत वेगवेगळ्या वाहनांद्वारे सेवा दिली जाते. वाहन विभागाकडे असलेल्या वाहनांपैकी ११ बसेस मंदिर ते श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान व श्री साई प्रसादालय परिसर अशी विनाशुल्क वाहतूक सुविधा साईभक्तांसाठी पूर्णवेळ उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. संस्थानच्या शैक्षणिक संकुलात शिक्षण घेणाऱ्या परिसरातील व ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांची ने-आण

करण्याकरीता नाममात्र शुल्क आकारून १३ स्कूल बसेस उपलब्ध करवून देण्यांत आलेल्या आहेत.

संस्थानच्या श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी रुग्णालयातील रुग्णांच्या सोयी-सुविधेसाठी रुग्णवाहिका व शववाहिका नाममात्र दराने उपलब्ध करून दिल्या जातात.

यासाठी स्वतंत्ररित्या वाहन विभाग कार्यरत असून, या विभागाकडे, कार्यालयीन कामकाजाकरीता १४ वाहने, रुग्णालयासाठी १० रुग्णवाहिका, ०३ शववाहिका व ०१ मोबाईल मेडिकल व्हॅन, शैक्षणिक संकुलासाठी १३ बसेस, भक्तांच्या सुविधेसाठी ११ बसेस, मालवाहतुकीकरीता लहान-मोठी २० वाहने, ०५ ट्रॅक्टर (०६ ट्रेलर व ०१ वॉटर टँकरसह), क्रेन ०१, टॉयलेट व्हॅन ०१, कॅश व्हॅन ०१, जेटमशिनसह वाहन ०१, ओझोन कंपनीचे सक्शन मशिनसह ट्रेलर १, श्री व्हिलर रिक्षा ०१, दुचाकी वाहने ०९ अशी विविध वाहने उपलब्ध आहेत.

या व्यतिरिक्त साई आश्रम निवासस्थान प्रकल्पाचा परिसर मोठा असल्याने, वृद्ध-अपंग भक्तांच्या सोयी-सुविधेसाठी बॅटरीवर चालणारी ०४ वाहने (इलेक्ट्रीक कार) उपलब्ध करून देणेत आलेल्या आहेत. अशा प्रकारे वाहन विभागाकडे सर्व प्रकारची वाहने मिळून एकूण १०९ वाहने आहेत.

खरेदी विभाग

या विभागामार्फत प्रसादालय, लाडू प्रसाद निर्मिती, कॅन्टीन या विभागांसाठी तसेच इतर विविध विभागांना आवश्यक असणाऱ्या मालाची वार्षिक खरेदी करणेसाठी विहित पध्दतीने निविदा / दरपत्रके, ई-निविदा यांची मागणी करून पारदर्शकपणे कार्यवाही करण्यात येते. त्यामुळे साईभक्तांना अखंडपणे प्रसाद भोजन, प्रसाद लाडू व कॅन्टीन सुविधा पुरविल्या जातात.

यामध्ये प्रामुख्याने प्रसादालयासाठी लागणारा दैनंदिन किराणा माल, गावरान तूप, विद्युत, पाणीपुरवठा व बांधकाम विभागांना दैनंदिन देखभाल दुरुस्तीसाठी आवश्यक असणारे साहित्य, दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजासाठी आवश्यक असणारे स्टेशनरी, फर्निचर इत्यादी साहित्य यांचा समावेश आहे.

वरीलप्रमाणे भांडार विभागाच्या समन्वयाने खरेदी केलेल्या तेल, तूप व इतर किराणा मालाची शासकीय प्रयोगशाळा अहमदनगर, नाशिक येथून वेळोवेळी तपासणी करण्यात येते.

भांडार विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या प्रसादालयासाठी आवश्यक गहू, हरभरा, तांदूळ, तूप व इतर किराणा माल तसेच अन्य विभागांसाठी आवश्यक विद्युत साहित्य, स्टेशनरी, पुस्तके, फोटो, कॅलेन्डर्स, सीडी/डीव्हीडी, स्वच्छता साहित्य आदिंची योग्य प्रकारे साठवणूक करून, वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार संबंधित विभागांना त्यांचे मागणीप्रमाणे पुरविण्यात येते.

संस्थानच्या प्रसादालय विभागासाठी मुख्यतः खरेदी केलेल्या गहू, तांदूळ, हरभरा, तेल, तूप, डाळी व इतर किराणा माल, प्रकाशन विभागांकडील विविध साईचरित्रे व इतर पुस्तके, सीडी / डीव्हीडी, विविध प्रकारचे फोटो, आरोग्य, बांधकाम, बगीचा, विद्युत विभागासाठी आवश्यक विविध साहित्य व सर्व विभागांसाठी आवश्यक स्टेशनरी इत्यादी साहित्याची योग्य प्रकारे साठवणूक करणेसाठी संस्थानने शिर्डी येथील सव्हे नंबर १२४/१ पैकी मधील जागेत ४००० मेट्रिक टन साठवण क्षमतेचे गोडाऊन बांधलेले आहे. तसेच दैनंदिन वापरातील माल व इतर

साहित्य साठवणूकीसाठी साईप्रसाद निवासस्थाने परिसरात १००० मेट्रिक या क्षमतेचे गोडाऊन उपलब्ध आहे.

आरोग्य विभाग

या विभागामार्फत संस्थान परिसरात २४ तास स्वच्छता रहावी, या दृष्टीने दैनंदिन कामकाजाचे नियोजन करण्यात आलेले आहे. दैनंदिन १५२ स्थायी व १९५ कंत्राटी कर्मचाऱ्यांमार्फत संस्थान परिसराची स्वच्छता करण्यात येते. तसेच साईभक्तांचे आरोग्याचे दृष्टीने शिर्डी शहरात ही स्वच्छता राखणेकामी शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांना काही प्रमाणात संस्थान मदत करीत असते. त्यामुळे एकूणच शिर्डी व संस्थान परिसरातील स्वच्छतेमुळे भक्तांचे निश्चितच समाधान होते.

आरोग्य विभागातील स्वच्छता कर्मचाऱ्यांना संस्थानमार्फत स्वच्छता करणेसाठी आवश्यक असणारे साहित्यासह, कर्मचाऱ्यांच्या सुविधेसाठी गमबूट, रेनकोट आदि उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहेत.

याव्यतिरिक्त श्री साई प्रसादालय, साईबाबा व साईनाथ रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान, साईआश्रम भक्तनिवास व साई धर्मशाळा येथील स्वच्छता आऊटसोर्सिंग पध्दतीने कंत्राटदारामार्फत करण्यात येते.

कामगार विभाग

या विभागामार्फत संस्थान कर्मचाऱ्यांच्या रजा, सुट्ट्या, गैरवर्तन, कर्मचारी विषयक न्यायालयीन कामकाजासह कंत्राटी कर्मचारीविषयक कामकाज पाहिले जाते. तसेच वेळोवेळी कंत्राटदार नियुक्ती व त्यांचेमार्फत संस्थानच्या विविध विभागांना आवश्यकतेनुसार कंत्राटी कर्मचारी पुरवून संस्थानचे दैनंदिन कामकाज सुरळीत पार पडेल याची दक्षता घेण्यात येते.

संस्थान कर्मचाऱ्यांचे संबंधीत एकूण ४८ न्यायालयीन दावे विविध कामगार न्यायालयासह इतर न्यायालयांमध्ये न्यायप्रविष्ट असून, त्याबाबत कामगार विभागामार्फत संस्थान वकिलांशी समन्वय साधून कार्यवाही करण्यात येत आहे.

मागासवर्ग कक्ष

सामान्य प्रशासन विभागांतर्गत असलेल्या आस्थापना कक्षास कर्मचारी विषयक सेवाप्रवेश नियम, पदोन्नती, आरक्षण व त्या संबंधीत कर्मचारी शून्य बिंदू नामावली इत्यादी बाबीं संदर्भात सहाय्य व्हावे यादृष्टीने संस्थान आस्थापनेवर मागासवर्ग कक्ष स्वतंत्ररित्या कार्यरत करण्यात आलेला आहे. या मागासवर्ग कक्षाच्या माध्यमातून शासन निर्णयातील विविध तरतुदीनुसार कर्मचारीविषयक अनुषंगिक कामकाज करण्यात येत आहे.

अभिलेख कक्ष

या विभागामार्फत संस्थानचे विविध रेकॉर्ड, फाईल्स, दस्तऐवज शासकीय नियमानुसार अ, ब, क व ड प्रकारात जतन करून ठेवण्यात येतात. तसेच महत्वाचे कागदपत्रांचे स्कॅनिंग करून डिजीटल पध्दतीने जतन करण्याचे काम सुरु करण्यात आलेले आहे. कागदपत्रे जतन करणेसाठी आवश्यक ती उपाययोजना करण्यात आलेली आहे. तसेच संस्थानच्या विविध विभागांच्या निरुपयोगी, खराब वस्तू/साहित्य ई-निविदा मागवून उच्चतम दर देऊ केलेल्या, निविदाधारकांस विक्री करणेत येते. गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये विविध निरुपयोगी साहित्य विक्री पोटी

प्राप्त झालेल्या रकमेचा तपशील खालीलप्रमाणे -

अ.नं.	कालावधी (वर्ष)	रक्कम रुपये
०१	सन २०१४-१५	३७,४८,१२९/-
०२	सन २०१५-१६	३८,४३,४१४/-
०३	सन २०१६-१७	३२,६८,७९९/-

ध्वनीक्षेपण विभाग

या विभागामार्फत साई मंदिरात होणाऱ्या सर्व आरत्या व इतर कार्यक्रमांचे ध्वनीक्षेपण करणे. तसेच दर्शन रांगा व परिसरातील साईभक्तांच्या सोयीसाठी कार्यान्वीत करण्यात आलेल्या सीसीटीव्ही यंत्रणेव्दारे समाधी मंदिरातील कार्यक्रम दाखविण्यात येतात. तसेच संस्थान परिसरात भक्तांसाठी सूचना केंद्र चालविण्यात येत आहे. याशिवाय आकाशवाणीचे शिर्डी एफएम रेडिओ केंद्राव्दारे समाधी मंदिरातील आरती व कार्यक्रमांचे LIVE-AUDIO प्रक्षेपण सुरु करणेत आलेले आहे.

सीसीटीव्ही कक्ष

मंदिर व मंदिर परिसरात भक्तांचे सुरक्षेसाठी व आपत्कालीन परिस्थितीत त्वरेने उपाययोजना करता यावी म्हणून सीसीटीव्ही यंत्रणा कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे. या यंत्रणेत १२ पीटीझेड कॅमेऱ्यासह एकूण १०१ सीसीटीव्ही कॅमेरे तसेच परिसरातील सुरक्षेसाठी १३ डीएफएमडी, ११ टर्नस्टाईल, ०२ बॅगेज स्कॅनर, २५ वॉकीटॉकी, ५० हॅन्ड मेटल डिटेक्टर या साहित्यासह इतर संगणकीय साहित्य बसविण्यात आलेले आहे. याव्यतिरिक्त श्रींचे दर्शनाकरीता येणारे दैनंदिन भक्तांची संख्या मिळणेकामी दर्शनरांगेत People Counting CCTV यंत्रणा कार्यान्वीत करणेत आलेली आहे. या सीसीटीव्ही यंत्रणांचा मुख्य नियंत्रण कक्ष मंदिर परिसरातील गुरुस्थान समोरील इमारतीत तयार करण्यात आलेला असून, हा नियंत्रण कक्ष २४ तास कार्यान्वीत ठेवण्यात आलेला आहे. तसेच सीसीटीव्ही कक्षामार्फत महत्वाचे कार्यक्रमाचे, प्रसंगाचे, बैठकांचे फोटोग्राफी व व्हिडिओ शुटींग केले जाते.

विधी विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या विविध न्यायालयातील दाव्यांचे कामकाज पहाणे, विविध विभागांना कराव्या लागणाऱ्या करारांचे मसुदे तयार करून देणे, तपासून देणे, भक्तांना सोयी-सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी संस्थान परिसरातील उपलब्ध असलेले दुकान गाळे लिलाव पध्दतीने भाडे तत्वावर उपलब्ध करणे आदि कामे केली जातात तसेच संस्थानच्या सर्व स्थावर मालमत्तेचे अद्ययावत रेकॉर्ड ठेवण्यात येते. अहवाल सालात, माहे जुलै, २०१६ अखेर मा. न्यायालयाने नियुक्त केलेली मा. त्रिसदस्यीय समिती संस्थान व्यवस्थापनाचे दैनंदिन कामकाज पाहत असल्याने, या समितीचे निर्णयानुसार विविध कामांसाठी मा. न्यायालयाची मंजूरी घेण्याचे काम विधी

विभागामार्फत करण्यात आलेले आहे. तसेच मा. शासनाने नियुक्त केलेल्या मा. व्यवस्थापन समितीने माहे जुलै, २०१६ पासून कामकाज पहाण्यास सुरुवात केल्याने मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडे दाखल करण्यात आलेले ३३ दिवाणी अर्ज मागे घेण्यात आलेले आहेत.

याव्यतिरिक्त विधी विभागामार्फत, विविध न्यायालयांपुढे संस्थानने दाखल केलेले १३ व संस्थान विरुद्धच दाखल झालेले ५७ दावे असे एकूण ७० न्यायालयीन दाव्यांचे कामकाजाबाबत संस्थान वकिलांशी समन्वय साधून कार्यवाही सुरु आहे.

मालमत्ता विभाग

संस्थान मालकीचे जंगम व स्थावर मालमत्तेचे जतन व संरक्षण व्हावे, संस्थान व्यवस्थापनास विकास कामांचे दृष्टीने आवश्यक जमिनीचे संपादन करता यावे, जमीन महसूल विषयक बाबींमध्ये सुसुत्रीकरण व्हावे म्हणून जमीन महसूल विषयक कामे एकत्रित करून स्वतंत्र मालमत्ता विभाग कार्यरत करण्यात आला. सध्या या विभागांमार्फत जमीन महसूलासह भूसंपादनविषयक सर्व कामे पार पाडली जात आहेत. या विभागामार्फत ०३ भूसंपादन प्रस्तावांवर कार्यवाही सुरु असून, याकामी मा. भूसंपादन अधिकारी यांचेकडे भूसंपादनापोटी आगाऊ अनामत रक्कम भरण्यात आलेली आहे.

याशिवाय अहवाल सालात, मौजे शिर्डी येथील सर्व्हे क्रमांक १७१/१२ मधील नियोजित बसस्थानक व यात्रीनिवास इमारतीचे बांधकाम संस्थानचे निधीतून करणे व त्यापैकी काही क्षेत्राचा वापर संस्थानसाठी भाडेपट्ट्याने करणेबाबतचा करारनामा दिनांक ०२ फेब्रुवारी, २०१७ रोजी नोंदणीकृत करण्यात आलेला आहे.

अहवाल सालातील ठळक बाबी

०१. मा. व्यवस्थापन समितीने दिनांक २५ फेब्रुवारी, २०१७ रोजीचे सभेत, श्रीक्षेत्र गजानन महाराज शेगांवचे धर्तीवर श्रीक्षेत्र शिर्डी येथेही सेवेकरी सेवा सुरु करणेचा निर्णय घेतलेला आहे. या योजनेंतर्गत सहभाग घेणारे सेवेकरी यांना साईसेवक म्हणून संबोधण्यात येणार असून, याची अंमलबजावणी येत्या श्री साई समाधी शताब्दी महोत्सव वर्षात करण्यात येणार आहे.
०२. जनसंपर्क विभागामार्फत वितरित करण्यात येणारे सशुल्क दर्शन पास सुविधेचा ७०६३५३ भक्तांनी लाभ घेतला, त्यापासून संस्थानला रु. १४,१२,७०,६००/- मात्र उत्पन्न मिळाले. या व्यतिरिक्त सशुल्क आरती पास सुविधेचा १४२८१८ भक्तांनी लाभ घेतला त्यापासून संस्थानला रु.६,५४,५०,४००/- मात्र उत्पन्न मिळाले.
०३. संस्थानचे अधिकृत संकेतस्थळावरून (ऑनलाईन पद्धतीने) वितरित करण्यात येणारे सशुल्क दर्शन पास सुविधेचा ४४५४४४ भक्तांनी लाभ घेतला. त्यापासून संस्थानला रु. ८,९०,९४,२६०/- मात्र उत्पन्न मिळाले. याशिवाय सशुल्क आरती पास सुविधेचा २१४५०० भक्तांनी लाभ घेतला, त्यापासून संस्थानला रु.९,६३,६६,०००/- मात्र उत्पन्न मिळाले.
०४. मा.व्यवस्थापन समितीचे निर्णयानुसार, दि.१० ऑक्टोबर २०१६ पासून भक्तांसाठी विनाशिफारस सशुल्क दर्शन पास वितरित करण्याची कार्यवाही सुरु करण्यात आलेली आहे. त्यामुळे सशुल्क दर्शन पास सुविधा घेणाऱ्या भक्तांमध्ये मोठ्याप्रमाणावर वाढ झालेली आहे.
०५. जनसंपर्क कार्यालयामार्फत मा. शासनाच्या माहिती व जनसंपर्क संचालनालय विविध विभागांच्या विकास प्रकल्पांच्या / साहित्य खरेदीच्या जाहिर निविदा सूचना स्वरूपातील १७७ जाहिराती यांचे माध्यमातून प्रसिध्दी देणेत आल्या.
०६. दिनांक १५ सप्टेंबर, २०१६ पासून श्री साई सत्यव्रत (सत्यनारायण) हॉलमधील बैठक व्यवस्थेत बदल करणेत येऊन, एका बॅचमध्ये १०० पूजा मांडणी (१०० जोडया / २०० व्यक्ती) करणेऐवजी ७२ पूजा मांडणी (७२ जोडया/१४४ व्यक्ती) करणेत आली. यामुळे सत्यनारायण हॉलमधील भक्तांचा गजबजाट व गोंगाट कमी होऊन, भक्तांना शांततेत पूजा करण्याचे समाधान व आनंद मिळू लागला. तसेच श्री साईसत्यव्रत पूजा मांडणी कमी करण्यात आल्याने, भक्तांचे सुविधेसाठी जादा दोन बॅचेस सुरु करण्यात येऊन एका दिवसात एकूण ०६ बॅचेस सुरु करण्यात आलेल्या आहेत.
०७. श्री साई सत्यव्रत (सत्यनारायण) महापूजेचा ५७,०४९ भक्तांनी लाभ घेतला असून, त्यापासून संस्थानला रुपये ५७,०४,९००/- मात्र उत्पन्न मीळाले आहे.
०८. श्री अभिषेक पूजेचा १४६०१ भक्तांनी लाभ घेतला असून त्यापासून संस्थानला रु.१४,७४,७०१/- मात्र उत्पन्न मिळाले आहे.
०९. जनसंपर्क कार्यालयात संस्थान मालकीचे हेलीपोर्टवर ४२ वेळेस हेलीकॉप्टर लँडिंगकरिता सशुल्क परवाणगी देण्यात आली.

१०. नियोजित श्री साई समाधी शताब्दी महोत्सव वर्षाचे निमित्ताने दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०१६ पासून समाधी मंदिराचे उत्तर बाजूचे सभामंडपात (सभाकुंड) दररोज साई भजनसंध्या, भजन, कीर्तन, प्रवचन, नृत्य-नाटिका आदि सांस्कृतिक कार्यक्रम सुरु करण्यात आलेले आहेत.
११. श्रीक्षेत्र शिर्डी (साई आश्रम) येथे दिनांक १० व ११ डिसेंबर, २०१६ रोजी नियोजित श्री साई समाधी शताब्दी महोत्सव वर्षाचे निमित्ताने करावयाचे नियोजनासाठी राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील श्री साई मंदिराच्या प्रतिनिधींचे चर्चासत्र (जागतिक साई मंदिर परिषद - २०१६) आयोजित करण्यात आले होते.
१२. जागतिक साई मंदिर परिषद - २०१६ या संस्थान व्यवस्थापनामार्फत आयोजित करण्यात आलेल्या कार्यक्रमास / चर्चासत्रास भारतातील १२०९ व परदेशातील ४४ साईमंदिराचे प्रत्येकी ०२ प्रतिनिधी हजर होते.
१३. मा. व्यवस्थापन समितीचे दिनांक ०९ ऑक्टोबर, २०१६ रोजीचे सभेतील निर्णयानुसार, श्री साई समाधी मंदिरात दर्शनासाठी येणारे सर्व भक्तांचे केशरी गंध (टिळा) लावून स्वागत करणेत येत आहे.
१४. दिनांक ०३ ऑगस्ट, २०१६ ते दिनांक ११ ऑगस्ट, २०१५ अखेर श्रीसाईसच्चरित पारायण सोहळा साजरा करण्यात आला.
१५. दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१६ रोजी शिर्डी महोत्सव-२०१६ साजरा करण्यात येऊन, नाताळ व नववर्षारंभाच्या दिवशी श्री साईचे दर्शनासाठी होणाऱ्या अलोट गर्दीचा विचार करून, गतवर्षी प्रमाणेच दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१६ रोजी श्री साईचे समाधी मंदिर दर्शनासाठी रात्रभर खुले ठेवण्यात आले होते.
१६. श्री दासगणु महाराजांची जन्मतिथी व पुण्यतिथी अनुक्रमे दिनांक ०८ जानेवारी, २०१७ व दिनांक २७ नोव्हेंबर, २०१६ रोजी साजरी करण्यात आली, या दिवशी समाधी मंदिर परिसरात साईभक्त व ग्रामस्थ यांचे सक्रिय सहभागातून सामुहिक स्तवनमंजिरी वाचनपाठ संपन्न झाला.
१७. प्रकाशन विभागामार्फत मोठ्या आकाराची व अक्षरातील ओवीबद्ध श्रीसाईसच्चरित ग्रंथ (मराठी) ची नवीन डिलक्स आवृत्ती प्रसिध्द करण्यात आली.
१८. संरक्षण विभागामार्फत बिनधनी रोख रक्कम रुपये २,४९,६८४/- मात्र व रुपये २,०३,१२३/- मात्र किंमतीच्या बिनधनी वस्तू (सोने, चांदी, घडयाळे, मोबाईल्स, कॅमेरे इत्यादी) लेखाशाखेकडे जमा करण्यात आलेल्या आहेत.
१९. साईप्रसाद निवासस्थान विभागांतर्गत असलेल्या साईनिवास अतिथीगृह या निवासस्थान इमारतीस सन २०१५ मध्ये प्राप्त झालेल्या ISO-9001:2008 चे मानांकनांस दिनांक ०२ जानेवारी, २०१८ पर्यंत मुदतवाढ मिळालेली आहे.
२०. व्दारावती भक्तनिवास या निवासस्थान विभागास सन २०१५ मध्ये प्राप्त झालेल्या ISO-9001:2008 चे मानांकनांस दिनांक ०२ जानेवारी, २०१८ पर्यंत मुदतवाढ मिळालेली आहे.
२१. साईआश्रम भक्तनिवास या निवासस्थान विभागास प्राप्त झालेल्या ISO-9001:2008 या मानांकनांचे दिनांक ३० जानेवारी, २०१७ रोजी नुतनीकरण करण्यात आलेले आहे.
२२. मा. व्यवस्थापन समितीचे निर्णयानुसार, कॅन्टीन विभागामार्फत दिनांक १० ऑक्टोबर, २०१६ पासून दर्शन रांगेतील भक्तांना विनामुल्य चहा, कॉफी, दूध व बिस्किट पुडे यांचे वाटप करण्यात येत आहे.

२३. वाहन विभागास कार्यालयीन कामकाजासाठी ०१ वाहन तसेच रुग्णसेवेसाठी ०१ रुग्णवाहिका देणगी रुपाने प्राप्त झालेली आहे.
२४. बगीचा विभागामार्फत अहवाल सालातील तीनही उत्सवास तसेच गुढीपाडवा, श्रीदत्त जयंती, दीपावली उत्सवानिमित्त इच्छुक साईभक्तांकडून समाधी मंदिर व परिसरात देणगीदाखल फुलांची सजावट करण्यात आली.
२५. मा. व्यवस्थापन समितीने श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे येणारे भक्तांना श्री साई दर्शनाचा सुलभतेने लाभ व्हावा तसेच गर्दीच्या काळात दर्शन रांगेचे सुनियोजन व्हावे या हेतूने दर्शन रांग व्यवस्थापन (Time Base Free Darhan Pass) ही कार्यप्रणाली सुरु करण्याचा निर्णय घेतला. त्यानुसार सदरची कार्यप्रणाली दिनांक १२ डिसेंबर, २०१६ रोजी पूर्ण क्षमतेने सुरु करण्यात आलेली आहे.
२६. शिर्डी व शिर्डी परिसरातील भक्तांना श्री साई मंदिरातील मंत्रोपचार, आरती, भावगीते, कीर्तन-प्रवचन व इतर धार्मिक कार्यक्रमाचे सुश्राव्य श्रवण करता यावे म्हणून दिनांक ०१ फेब्रुवारी, २०१७ पासून आकाशवाणी केंद्र (शिर्डी एफएम) सुरु करण्यात आलेले आहे.
२७. मा. व्यवस्थापन समितीचे निर्णयानुसार, दिनांक ०३ सप्टेंबर, २०१७ पासून लाडू व बर्फी प्रसाद निर्मिती विभाग यांचे मार्फत दर्शन रांगेतील भक्तांना पूर्वी देणेत येणारे १०० ग्रॅम वजनाचे बुंदीप्रसाद पाकिटाऐवजी ५० ग्रॅम बुंदीप्रसाद पाकिट वाटप करण्यात येत आहे.
२८. मेकॅनिकल विभागामार्फत दर्शन रांगेतील भक्तांना शुध्द व थंडगार पिण्याचे पाण्याची सुविधा उपलब्ध व्हावी या हेतूने एक हजार लिटर प्रती तास या क्षमतेचे दोन आर. ओ. प्लॅन्ट कार्यान्वीत करण्यात आलेले आहेत.
२९. मेकॅनिकल विभागामार्फत शांतीनिवास व भक्तनिवास या इमारतीत असलेल्या ०४ ही हॉल मधील दर्शन रांगेत थंडावा रहावा म्हणून मध्यवर्ती वातानुकूलन यंत्रणा कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे. ३०. श्रीसाई प्रसादालयात भक्तांना अत्यंत नाममात्र दरात प्रसाद भोजन वितरीत केले जात असल्याने, अनेक भक्त प्रसादालयात अन्नदान करण्याची इच्छा व्यक्त करतात. अशा इच्छुक भक्तांसाठी मोफत प्रसाद भोजन योजने अंतर्गत उत्सव कालावधीतील एका दिवसासाठी रुपये ८ लाख मात्र व वर्षातील इतर दिवसांकरीता एक दिवसासाठी रुपये ४ लाख मात्र देणगी रक्कम भरून अन्नदान करणेची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत साईभक्तांनी सन २०१६-१७ मध्ये रुपये ८,३४,५४,३६३/- मात्र इतकी रक्कम जमा केली आहे.

दिनांक १ जानेवारी २०१७ पासून प्रसादालयातील अन्नदान (प्रसादभोजन) सुविधा सर्व भक्तांसाठी विनामुल्य (मोफत) सुरु करणेत आलेली आहे.

इतर उपक्रम - रुग्णालये

अधिनियमातील कलम १७ व २१ मधील तरतुदीस अनुसरून, विश्वस्तव्यवस्थेच्या ध्येय-घोरणांशी सुसंगत राहून, संस्थानने श्री साईबाबांची शिकवण व बाबांनी त्यांचे हयातीत गरीब व गरजूंची केलेली रुग्णसेवा लक्षात घेऊन बाबांचा रुग्णसेवेचा वारसा पुढे चालू ठेवण्यासाठी शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील सर्वसामान्य, गोर-गरीब जनतेला वैद्यकीय सेवा उपलब्ध व्हाव्यात यासाठी साईनाथ रुग्णालय तसेच गंभीर आजारावरील उच्च दर्जाचे उपचारांचे सोयीसाठी श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटल सुरू केलेले आहे. त्यांची थोडक्यात माहिती पुढीलप्रमाणे :

श्री साईनाथ रुग्णालय, शिर्डी

SHRI SAINATH HOSPITAL - SHIRDI

गरीब व गरजू रुग्णांची सेवा हे बाबांच्या शिकवणीतले एक मोठे तत्वज्ञान आहे आणि त्यालाच अनुसरून श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी ने सन १९६४ साली श्री साईनाथ रुग्णालय सुरू केले आहे.

शिर्डी व शिर्डी शहराच्या जवळपास चांगली वैद्यकीय सेवा उपलब्ध नव्हती. श्री साईनाथ रुग्णालयामुळे अशी वैद्यकीय गरज पूर्ण करण्यात आली आहे. सर्व प्रकारच्या गरजू रुग्णांसाठी दिनांक ०१ जानेवारी, २०१७ पासून विनामुल्य वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. सध्या रुग्णालयात विविध विभागांतर्गत ३०० खाटा उपलब्ध असून, यामध्ये ०८ खाटांच्या अतिदक्षता विभागाचाही समावेश आहे. तसेच ०२ सुसज्ज ऑपरेशन थिएटरची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

(०१) रुग्णालयातील सेवा

या अत्याधुनिक तंत्रज्ञान व उपकरणाने सुसज्ज असे रुग्णालयात बाह्यरुग्ण, अंतरुग्ण, अतिदक्षता, शस्त्रक्रिया, क्ष-किरण, सोनोग्राफी, प्रयोगशाळा आदि विभागांमार्फत गरजू रुग्णांना विविध सेवा अत्यल्प दरात पुरविल्या जातात. मंदिर परिसरातील भक्तांच्या सोयीसाठी मंदिर परिसरामध्ये कायमस्वरूपी प्रथमोपचार केंद्र असून तेथेही प्राथमिक उपचार करण्यात येतात. गेल्या ०३ वर्षात रुग्णालयात विविध आजारांवर उपचार घेणाऱ्या रुग्णांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	उपविभागाचे नाव	वर्ष निहाय उपचारार्थी रुग्णांची संख्या		
	अहवाल वर्ष-	सन २०१४-१५	सन २०१५-१६	सन २०१६-१७
०१	बाह्यरुग्ण विभाग	२,९७,०९७	२,८६,४०५	३,१४,८१२
०२	अंतरुग्ण विभाग	१२,२७९	११,६४८	१३,५६०

अ.नं.	उपविभागाचे नाव	वर्ष निहाय उपचारार्थी रुग्णांची संख्या		
		सन २०१४-१५	सन २०१५-१६	सन २०१६-१७
०३	शस्त्रक्रिया विभाग	९,२८६	७,९९०	९,६३४
०४	क्ष-किरण फोटो (एक्स-रे)	२३,२०५	२४,२१९	२४,१९६
०५	सोनोग्राफी चाचणी	९,८५०	७,३९६	४,७३०
०६	प्रयोगशाळा चाचणी	५२,८५६	५३,०२७	६४,४१८
०७	प्रथमोपचार केंद्र-मंदिर परिसर	४३,५५५	६६,२२०	७०,८८१
०८	आय.सी.टी.सी. विभाग	४,३४८	४,०७७	४,७८३
०९	डॉट.सेंटर विभाग	१४२	१५०	१४५
१०	दंतारोग विभाग रुग्ण	५८६७	५,००४	५,२५३

श्री साईनाथ रुग्णालयात आकारले जाणारे दर हे इतर सर्वसाधारण रुग्णालयांच्या तुलनेत अत्यल्प आहेत. तसेच रुग्णांच्या तातडीच्या सेवेसाठी वाजवी व अल्पदरात २४ तास रुग्णवाहिका व शववाहिका उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

(०२) फिरता दवाखाना

अहवाल सालात, नांदुर्खी, वेस, बहादरापूर, रांजणगाव देशमुख, काकडी, वाळकी, पिंपळस, केलवड, निर्मळपिंप्री, चोळकेवाडी, मोरवाडी, रांजणगाव खुर्द, न.पा.वाडी, रामपुरवाडी, एकरुखे इत्यादी १६ गावांमध्ये फिरत्या दवाखान्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. या सुविधेचा लाभ या विविध गावातील १८,१५४ गरजू रुग्णांना झाला आहे.

रुग्णालयामार्फत शिर्डी येथील वृद्धाश्रमातील रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून दिली जाते तसेच महिन्यातून दोन वेळेस वृद्धाश्रमात फिरते वैद्यकीय पथक पाठविले जाते.

श्री रामनवमी उत्सव काळात शिर्डी - नाशिक या रस्त्यावर पालखीतील पदयात्री साईभक्तांना फिरत्या वैद्यकीय पथकामार्फत वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून दिली जाते.

(०३) डायबेटीक केअर सेंटर :

रुग्णालयात माहे नोव्हेंबर, २०१२ पासून डायबेटीक केअर सेंटर सुरु करण्यात आले आहे. या डायबेटीक केअर सेंटरमध्ये प्रत्येक आठवड्यास, एक दिवस (मंगळवार) डायबेटीज रुग्णांचे निदान व औषधोपचाराचे मार्गदर्शन केले जाते. अहवाल सालात, या सुविधेचा ८,६६६ रुग्णांनी लाभ घेतला आहे.

(०४) रक्तपेढी

रुग्णालयामध्ये आधुनिक व अतिशय सुसज्ज अशी रक्तपेढी कार्यान्वीत आहे. रक्तपेढीमध्ये आधुनिक पध्दतीने रक्ताची साठवण करून गरजू रुग्णांना ते वाजवी दरात त्वरीत उपलब्ध करून दिले जाते. रक्तदानासारख्या महत्वाच्या दानाविषयी लोकांना जागृत करून रक्तपेढीने अहवाल सालात ४५० मिली. च्या एकूण १०,०७९ बाटल्या रक्त जमा करून रुग्णांना उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.

अहवाल सालात, मंदिर परिसरात प्रत्येक आठवड्यातील गुरुवार, शनिवार व रविवार असे ९५ वेळेस तसेच शिर्डी परिसरातील विविध गावांमध्ये वेळोवेळी रक्तदान शिबीरे आयोजित करून एकूण २,४५५ पिशव्या रक्त जमा करण्यात आले.

(०५) वैद्यकीय शिबिरांचे आयोजन

अहवाल सालात, खाली नमुद केलेप्रमाणे विविध वैद्यकीय शिबिरांचे यशस्वीरित्या आयोजन करण्यात आले :

अ.नं.	शिबिराचे नाव	शिबिर कालावधी	लाभार्थी रुग्ण संख्या
०१	मोतीबिंदु शस्त्रक्रिया शिबिर	दि.०१ सप्टेंबर, २०१६ ते दि.३० सप्टेंबर, २०१६	३००
०२	किडनी स्टोन निदान शिबिर	दि.२६ जानेवारी, २०१७ ते दि.२९ जानेवारी, २०१७	०४९

वरील सर्व शिबिरांमध्ये संस्थानचे वैद्यकीय अधिकारी, तांत्रिक कर्मचारी तसेच बाहेरील तज्ज्ञ मानद डॉक्टर्सकडून आवश्यकतेनुसार सर्व सहाय्य दिले जाते. शिबिरांमध्ये उपचार करण्यात येणाऱ्या रुग्णांकडून कोणत्याही प्रकारचे शुल्क न आकारता त्यांना संपूर्ण वैद्यकीय सेवा, रहाण्याची व्यवस्था व जेवणाची व्यवस्था विनामूल्य पुरविली जाते.

(०६) वैद्यकीय आर्थिक मदत व धर्मादाय सेवा

गरीब आणि गरजू रुग्णांना भारतातील धर्मादाय संस्थांनी, निमशासकीय किंवा शासकीय संस्थांनी, सार्वजनिक संस्थांनी, सहकारी संस्थांनी चालविलेल्या व रुग्णालयात शस्त्रक्रिया केल्यास / उपचार घेतल्यास एकूण खर्चाच्या १५ टक्के किंवा जास्तीत जास्त रुपये २५,०००/- मात्र मदत रुग्णालयाचे नावे आर.टी.जी.एस., डिमांड ड्राफ्टद्वारे पाठविली जाते. खाली नमूद केलेल्या शस्त्रक्रियांसाठी / आजारावरील उपचारांसाठी संस्थान व्यवस्थापनामार्फत वैद्यकीय आर्थिक मदत (वैद्यकीय अनुदान) दिले जाते :

०१.	हृदयशस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार	०२.	किडनी शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०३.	मेंदुची शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार	०४.	रक्तासंबंधीचे उपचार (उदा.हिमोफिलिया)
०५.	कर्करोग शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार	०६.	मणका शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०७.	Guillain Barre Syndrome	०८.	कॉक्लीअर इम्प्लांट

उपरोक्त आजारांपैकी नेत्ररोगासंबंधीत ज्या शस्त्रक्रिया संस्थानच्या रुग्णालयांमध्ये होऊ शकतात, त्याव्यतिरिक्त इतर नेत्रशस्त्रक्रियांसाठी वैद्यकीय अनुदान उपलब्ध करून दिले जाते.

संस्थानचे वैद्यकीय आर्थिक अनुदान नियमावलीनुसार रुग्णास गंभीर आजारासाठी फक्त एकदाच अनुदान देण्याची तरतूद आहे, परंतु मा.व्यवस्थापन समितीने गंभीर आजारासाठी रुग्णाने पाच वर्षांनी मागणी केल्यास त्यास ०५ वर्षांनंतर पुन्हा वैद्यकीय अनुदान देणेबाबत निर्णय घेतलेला आहे.

गेल्या ०३ अहवाल सालात गरजू रुग्णांना उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या वैद्यकीय अनुदान रकमेचा व लाभार्थी रुग्णांचा गोषवारा खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	आर्थिक वर्ष	अनुदान लाभार्थी रुग्ण संख्या	अनुदान वाटपाची रक्कम रुपये
०१	सन २०१४-२०१५	१५६८	३,७०,४९,३३१/-
०२	सन २०१५-२०१६	०८६७	२,०२,१५,१७७/-
०३	सन २०१६-२०१७	०८३४	२,००,१५,९३२/-

तसेच रुग्णालयामार्फत आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल, गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय उपचार बिलांमध्ये सवलती देण्यात आलेल्या आहेत. गेल्या ०४ अहवाल सालात वैद्यकीय आर्थिक सवलतीचा व लाभार्थी रुग्णांचा गोषवारा खालीलप्रमाणे -

अ.नं.	आर्थिक वर्ष	अत्यंत गरीब (Indigent)		कमकुवत (Weaker)		एकूण	
		रुग्ण संख्या	सवलत रुपये	रुग्ण संख्या	सवलत रुपये	रुग्ण संख्या	सवलत रुपये
१	२	३	४	५	६	(३+५)	(४+६)
०१	सन २०१४-१५	४२९	३,१९,९३२	४६९२	३०,९०,४५७	५१२१	३४,१०,३८९
०२	सन २०१५-१६	३५२	३,१८,१२९	४३७५	३१,२५,२९६	४७२७	३४,४३,४२५
०३	सन २०१६-१७ (दि.०१ एप्रिल, २०१६ ते दि.३१ डिसेंबर, २०१६अखेर)	२८५	१,६०,१२८	३४२९	३०,०२,७९५	३७१४	३१,६२,९२३

तसेच मा. व्यवस्थापन समितीचे निर्णयानुसार, दिनांक ०१ जानेवारी, २०१७ पासून श्री साईनाथ रुग्णालयात वैद्यकीय उपचार घेणारे सर्व घटकातील गरजू रुग्णांसाठी विनामुल्य (मोफत) वैद्यकीय उपचार सुरू करण्यात आले आहेत.

या विनामुल्य (मोफत) वैद्यकीय उपचारापोटी झालेल्या खर्चाचा गोषवारा खालीलप्रमाणे -

अ.नं.	तपशील	रुग्ण संख्या	खर्च झालेली रक्कम
०१	दिनांक ०१ जानेवारी, २०१७ ते दिनांक ३१ मार्च, २०१७ अखेर	९६,२६५	६९,४६,९०९/-

श्री साईबाबा हॉस्पिटल (सुपर स्पेशलिटी), शिर्डी

SHRI SAIBABA HOSPITAL-SHIRDI (SUPER SPECIALITY)

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील गरीब व गरजू रुग्णांना गंभीर आजार तसेच इतर तपासण्यांसाठी मुंबई, पुणे, नाशिक इत्यादी शहराच्या ठिकाणी जाऊन उपचार घ्यावे लागत असत. या गरीब व गरजू रुग्णांना उच्च दर्जाच्या वैद्यकीय सेवा-सुविधा शिर्डीमध्ये उपलब्ध व्हाव्यात या उदात्त हेतूने मा. व्यवस्थापन समितीने माहे मे, २००६ पासून श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटल सुरु केलेले आहे. या रुग्णालयाविषयी थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे :

०१. रुग्णालयाची क्षमता	:	२५५ बेडस्
यापैकी (अ) हृदयरोग अतिदक्षता विभाग	:	११ बेडस्
(ब) सामान्य अतिदक्षता विभाग	:	११ बेडस्
(क) सर्जिकल अतिदक्षता विभाग	:	०७ बेडस्
(ड) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड अतिदक्षता युनिट - १	:	२० बेडस्
(इ) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - २	:	३७ बेडस्
(ई) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ३	:	१० बेडस्
(फ) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ४	:	३४ बेडस्
(ग) इतर अंतरुग्णासाठी उपचार सुविधा	:	११५ बेडस्
(च) कॅज्युअल्टी इमर्जन्सी केअर वार्ड	:	१० बेडस्

०२. विविध शस्त्रक्रियेसाठी सुविधा	:	०७ कक्ष + कॅथलॅब.
(अ) हृदय शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ब) अस्थिरोग शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०१
(क) सामान्य शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ड) न्युरो सर्जरी व ट्रॉमॅटॉलॉजी कक्ष	-	०२

०३. रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या सुविधा	:	
०१. रेडिओलॉजी विभाग	०२. पॅथॉलॉजी विभाग	
०३. डायग्नोस्टिक्स विभाग	०४. रक्तपेढी	
०५. मध्यवर्ती ऑक्सिजन वायुपुरवठा यंत्रणा	०६. लॉन्ड्री	
०७. मध्यवर्ती वायु व सक्शन सुविधा	०८. बायोमेडिकल इंजिनिअरींग विभाग	
०९. सोलर वॉटर हिटिंग यंत्रणा	१०. काही विशिष्ट विभागांसाठी मध्यवर्ती वातानुकूलन यंत्रणा	

०४. रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या रोग निदान चाचण्या व उपचार सेवा :

०१. कार्डिऑलॉजी	०२. कार्डिओ-थोरॅसिक सर्जरी
०३. न्युरो सर्जरी - ट्रॉमॅटॉलॉजी	०४. युरोलॉजी
०५. नेफ्रॉलॉजी - डायलिसिस	०६. ऍडव्हान्सड् ऑर्थोपेडिक्स
०७. जनरल मेडिसिन	०८. जनरल सर्जरी
०९. रेडिओलॉजी	१०. पॅथॉलॉजी
११. मॅक्सिलोफेसिअल सर्जरी	

०५. गेल्या ०३ अहवाल सालात श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेतलेल्या रुग्णांची संख्या :

अ.नं.	विभाग / उपचार	रुग्णांची संख्या			
		अहवाल वर्ष -	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७
०१	बाह्यरुग्ण विभाग		१,४९,१३७	१,२९,८३१	१,३९,९१८
०२	अंतरुग्ण विभाग		०,१२,७९२	०,११,०३३	०,१२,९५८
०३	रेडिओलॉजी विभाग व इतर		०,८७,१४०	०,८३,२११	०,९३,१५०
०४	पॅथॉलॉजी लॅबोरेटरी विभाग		३,३८,३१२	३,१३,२७३	३,२१,०७६
०५	हृदय शस्त्रक्रिया विभाग		०,०१,७०८	०,०१,६६५	०,०१,३०८
०६	हृदयरोग - अँजिओग्राफी		०,०३,४२७	०,०२,८२१	०,०३,२८३
०७	हृदयरोग - अँजिओप्लास्टी		०,०१,७१७	०,००,१९२	०,०१,४०९
०८	हृदयरोग - बी.एम.व्ही व इतर		०,००,३६०	०,००,२९८	०,००,४१५
०९	पीडीए/एएसडी/व्हीएसडी/टिपीएम इत्यादी		०,००,४०९	०,००,२६६	०,००,२४८
१०	न्युरो सर्जरी विभाग		०,००,३८२	०,००,५६५	०,००,५४१
११	युरॉलॉजी विभाग		०,००,६४३	०,००,५५६	०,००,४७८
१२	अन्य शस्त्रक्रिया (ऑर्थोपेडिक्स, जनरल सर्जरी, दंतरोग, ईएनटी)		०,०२,५१०	०,०१,६०५	०,०२,३८१

०६. रुग्णालयासाठी औषधे व इतर आवश्यक साहित्य :

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा या दोन्ही रुग्णालयांसाठी रुग्णांच्या रोगनिदान व उपचारांसाठी आवश्यक असलेली औषधे, उपकरणे आदि साहित्य खरेदीसाठी मध्यवर्ती औषध भांडार स्थापन करण्यात आलेले आहे. अहवाल सालात, अंदाजे रु. १४.२३ कोटी मात्रची औषधे, सर्जिकल इन्स्ट्रुमेंट्स व इतर आवश्यक साहित्य आदि उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे.

तसेच दोन्ही रुग्णालयाकडील रुग्णांचे कपडे व इतर लिनन स्वच्छ करणे, धुणे व इस्त्री करणे यासाठी स्वतंत्र लॉन्ड्रीची व्यवस्था करण्यात आली आहे.

०७. रुग्णालयाचे संगणकीकरण :

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी रुग्णालय या दोन्ही रुग्णालयात संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे रुग्णाची वैयक्तिक माहिती, रोग निदान व उपचार पध्दती, बिलिंग, व्हीडिओ कॉन्फरन्स, इंटरनेट आदि सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत.

०८. रुग्णांना वैद्यकीय उपचार बिलातील सवलतीच्या विविध योजना :

(अ) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील रुग्णांना सवलत :

बी. पी. टी. ॲक्ट, १९५० व मा. उच्च न्यायालयाची योजना, विविध शासकीय योजना, मा. व्यवस्थापन समितीचे नियमानुसार, दारिद्र्य रेषेखालील गरीब, गरजू व दुर्बल घटकातील रुग्णांना वैद्यकीय उपचार बिलात नियमानुसार सवलत देण्यात येत आहे. त्याचा गेल्या ०३ वर्षांचा तपशील :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	लाभार्थी रुग्णांची संख्या	आर्थिक सवलत रुपये (कोटी)
०१	सन २०१४-२०१५	४७,६५५	७.३१ कोटी
०२	सन २०१५-२०१६	५०,२८२	७.०० कोटी
०३	सन २०१६-२०१७	४६,१४३	७.३४ कोटी

(ब) जीवनदायी योजना, शालेय आरोग्या तपासणी (NRHM) :

सदर योजनेच्या अंतर्गत दारिद्र्य रेषेखालील, तसेच शालेय विद्यार्थी रुग्णांच्या हृदय शस्त्रक्रिया करण्यात येत असत, तथापि मा. शासनाने सदरची योजना माहे नोव्हेंबर, २०१३ पासून बंद केलेली आहे. अशा शस्त्रक्रियांसाठी शासन अनुदान प्राप्त करण्याची कार्यवाही संबंधित विभागामार्फत करण्यात येत आहे. गेल्या ०४ वर्षांतील तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	एकूण शस्त्रक्रिया	एकूण बिल रुपये (कोटी)	प्राप्त अनुदान रुपये (कोटी)
०१	सन २०१३-१४	३,०२९	२६.२३	३४.९०
०२	सन २०१४-१५	--	--	१४.८४
०३	सन २०१५-१६	--	--	०७.८१
०४	सन २०१६-१७	--	--	१२.३५

माहे एप्रिल, २०११ पासून NRHM शालेय विद्यार्थी रुग्णांचा जीवनदायी योजनेमध्ये समावेश करणेत आलेला आहे.

(क) राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना :

शासनाच्या धोरणानुसार जुनी जीवनदायी योजना बंद करण्यात येऊन, त्याऐवजी, नवीन राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना ही आरोग्य योजना दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१३ पासून संपूर्ण राज्यात लागू करण्यात आलेली आहे. या नवीन योजनेचे कामकाज राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना सोसायटी यांच्या नियंत्रणाखाली, पूर्णतः ऑनलाईन पद्धतीने चालत असल्याने, सदरची योजना रुग्णांसह व्यवस्थापनास कामकाजाच्या सोयीच्या दृष्टीने अधिक सुलभ आहे. सदर योजनेचा गेल्या ३ वर्षांचा संक्षिप्त अहवाल खाली नमुद केला आहे :

लाभार्थी बाह्यरुग्णांचा अहवाल (तक्ता क्र. ०१)**Free OPD Investigations**

अ.नं.	तपशील	लाभार्थी रुग्ण संख्या	रक्कम रुपये
०१	सन २०१४-२०१५	४६,८९५	१,७७,८१,०५०
०२	सन २०१५-२०१६	१२,५५६	२,७१,९५,१३७
०३	सन २०१६-२०१७	१३,८८८	२,४६,७३,१००

सदर योजने अंतर्गत तक्ता नं. १ नुसार, सन २०१६-१७ या अहवालसालात एकूण १३८८८ रुग्णांच्या रु. २,४६,७३,१००/- खर्चाच्या आवश्यक त्या वैद्यकीय तपासण्या पूर्णपणे विनामूल्य (मोफत) करण्यात आलेल्या आहेत.

राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१३ पासून संपूर्ण राज्यात लागू करण्यात आल्याने, अंतरुग्णांच्या संख्येत मोठ्या प्रमाणावर वाढ झालेली आहे. सदर योजनेचा गेल्या ०३ वर्षांचा संक्षिप्त अहवाल खाली नमुद केला आहे.

लाभार्थी अंतरुग्णांचा अहवाल (IPD Claims)

अ.नं.	तपशील	लाभार्थी रुग्ण: संख्या	रक्कम रुपये
०१	सन २०१४-२०१५	४,२४५	३६,१२,६०,१८३
०२	सन २०१५-२०१६	४,०७६	२९,२२,१६,८७६
०३	सन २०१६-२०१७	५,५५४	२७,५५,०९,५०४

सदर योजने अंतर्गत महाराष्ट्र शासनामार्फत तक्ता क्र. २ नुसार सन २०१६-१७ या अहवाल सालात, एकूण ५,५५४ रुग्णांच्या बिलांपोटी रु. २७,५५,०९,५०४/- मात्र रक्कम ऑनलाईन पद्धतीने संस्थानचे बँक खात्यात जमा करण्यात आलेली आहे.

या योजनेचे कामकाज पूर्णतः संगणकीकृत पद्धतीने होत असल्याने, रुग्ण व त्यांचे नातेवाईक या योजनेबाबत समाधान व्यक्त करत असतात तसेच सदर योजनेचे कामकाज व्यवस्थापनास अधिक सुलभ व सोयीचे झाले आहे.

मा. महाराष्ट्र शासनाने सदर योजनेचे नाव बदलून ते आता "महात्मा ज्योतिबा फुले जन आरोग्य योजना" असे केले आहे.

(ड) परतावा (रिफंड) -

तत्कालीन मा. व्यवस्थापन समितीचे दिनांक २८ जुलै, २००७ रोजीचे निर्णयानुसार, रुग्णांना वैद्यकीय अनुदानाचे रकमेचा परतावा करण्यात येतो. याबाबतची कार्यवाही रुग्णालय विभागांतर्गत असलेल्या जनसंपर्क कार्यालयामार्फत केली जाते. या परताव्याचा तपशील खालील प्रमाणे -

अ.नं.	सन	जीवनदायी योजनेचे रुग्ण		इतर रुग्ण	
		रुग्ण संख्या	परतावा रु.	रुग्ण संख्या	परतावा रु.
१	२०१४-१५	२७	१३.६९ लक्ष	०३	०.५० लक्ष
२	२०१५-१६	०५	०३.७३ लक्ष	--	--
३	२०१६-१७	०१	००.४५ लक्ष	--	--

(इ) डॉ. आंबेडकर मेडिकल-एड स्किम - २००४ :

केंद्र शासनाच्या योजनेतर्गत अनुसूचित जाती / जमातीच्या रुग्णांस किडनी, हृदय, लिव्हाचर, कॅन्सर, मेंदु/मज्जारज्जू व इतर गंभीर आजारांवरील शस्त्रक्रियांसाठी रुपये ०१ लाखापेक्षा कमी वार्षिक उत्पन्न असलेल्या कुटुंबातील रुग्णांस रुपये ०१ लाखापर्यंत आर्थिक मदत देण्यात येते.

तथापि, बहुतेक रुग्णांच्या जादा खर्चाच्या हृदय शस्त्रक्रिया राज्य शासनाच्या राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजनेतर्गत पार पडत असल्याने तसेच अंतर्गत रुग्णांनी मदत मागणीचे प्रस्ताव सादर केलेले नसल्याने, या योजनेतर्गत कोणत्याही रुग्णांस आर्थिक मदत प्राप्त झालेली नाही.

(ई) मा. पंतप्रधान राष्ट्रीय मदत निधी :

सदर योजनेतर्गत, श्री साईबाबा हॉस्पिटलची नोंदणी करणेबाबतची कार्यवाही केंद्र व राज्य शासनाच्या स्तरावरून पूर्ण करण्यात आलेली आहे. तथापि, बहुतांशी रुग्णांच्या जादा खर्चाच्या हृदय शस्त्रक्रिया राज्य जीवनदायी योजनेअंतर्गत मंजूर होत असल्याने, अहवाल सालात मा. पंतप्रधान राष्ट्रीय मदत निधी योजनेतर्गत आर्थिक मदत प्राप्त झालेली नाही.

इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल

संस्थानच्या ध्येय-उद्देशांस अनुसरून, संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शैक्षणिक संकुलाची स्थापना करण्यात आली आहे. हे शैक्षणिक संकुल, गांवापासून अर्धा किलोमीटर अंतरावर असलेल्या संस्थानच्या मालकीच्या नयनरम्य परिसरात आहे.

शैक्षणिक संकुलात खालील शैक्षणिक संस्थांचा समावेश आहे.

- अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.
- ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीयम स्कूल, शिर्डी.
- क) श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर व कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

(अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी. (आय. टी. आय.)

शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील विद्यार्थी - विद्यार्थीनींना व्यवसायाभिमुख प्रशिक्षण मिळावे व त्यांना स्वयंरोजगार उपलब्ध व्हावा यादृष्टीने संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शिर्डी येथे औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र सुरु करण्यात आलेले आहे. अहवाल सालात, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत प्रगत व प्रचलित तंत्रज्ञानावर आधारित बारा व्यवसाय असून या व्यवसायांच्या एकूण तेवीस तुकड्या आहेत. तसेच प्रशिक्षण केंद्रामार्फत महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळाचा शासनमान्य संगणक अभ्यासक्रमाचा (MS-CIT) उपक्रम व यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाचे संगणक प्रशिक्षण वर्ग चालविले जातात. या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षित ३३ निदेशकाकडून प्रशिक्षण देण्यात येत आहे.

गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षण घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील	प्रशिक्षणार्थी संख्या		
	अहवाल वर्ष	सन २०१४-१५	सन २०१५-१६	सन २०१६-१७
०१	व्यवसाय प्रशिक्षणार्थी	२२६	२२६	२२६
०२	संगणक अभ्यासक्रम प्रशिक्षणार्थी	०४४	०३८	०६७

ठळक बाबी :

०१. सदरहू औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ एम्प्लॉयमेंट अँड ट्रेनिंग (DGE T), श्रम मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचेशी कायमस्वरूपी संलग्नता व मान्यताप्राप्त केंद्र आहे.
०२. औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे संपूर्णपणे विनाअनुदानित तत्वावर चालविण्यात येत असून, या केंद्रात प्रवेश घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थींकडून शासन नियमानुसार शैक्षणिक शुल्क घेतले जाते.
०३. प्रशिक्षण केंद्राची प्रवेश प्रक्रिया शैक्षणिक गुणवत्तेवर आधारित असून, शासनाच्या आरक्षण धोरणानुसार पूर्णतः संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे पार पाडली जाते.

०४. अहवाल सालात औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्राचा एकत्रित निकाल ९८.८१ टक्के लागलेला आहे.
०५. अहवाल सालात, संस्थेतील फीटर व टर्नर या व्यवसायाचे प्रत्येकी ०१ प्रशिक्षणार्थी ५३ व्या राज्यस्तर कौशल्य स्पर्धा परिक्षेसाठी पात्र ठरले. यापैकी फीटर या व्यवसायाचा ०१ प्रशिक्षणार्थी राज्यात सर्वप्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झाला आहे. अशा रितीने यश मिळविण्याचे संस्थेचे हे सलग ०७ वे वर्ष आहे.
०६. अहवाल सालात, फीटर या व्यवसायाचा प्रशिक्षणार्थी ५३ व्या अखिल भारतीय कौशल्य स्पर्धा परिक्षेसाठी महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधीत्व करण्यास पात्र ठरला आहे. अशा रितीने यश मिळविण्याचे संस्थेचे हे सलग ०८ वे वर्ष आहे.
०७. संस्थेने आजपावेतो, विविध व्यवसाय प्रशिक्षणात केंद्र शासनाचे राष्ट्रीय स्तरावर सात सर्वोत्कृष्ट संस्था पुरस्कार जिंकले असून, याही वर्षी संस्थेचे कार्य राज्य व राष्ट्रीय पातळीवर सर्वोत्कृष्ट ठरले आहे.

(ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीयम स्कूल, शिर्डी.

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील मुला-मुलींना इंग्रजी माध्यमाचे शिक्षण विनासायास प्राप्त व्हावे म्हणून संस्थान व्यवस्थापनामार्फत इंग्लिश मिडियम स्कूल सुरू करण्यात आलेले आहे. या शाळेसाठी शासनाकडून कोणतीही आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. विद्यार्थ्यांकडूनही शैक्षणिक शुल्क आकारतांना ते आर्थिकदृष्ट्या सर्वसामान्यांना परवडेल, असेच ठेवण्यात आलेले आहे.

या इंग्लिश मिडियम स्कूल मध्ये, ज्युनियर केजी ते इयत्ता दहावी पर्यंत वर्ग चालविले जातात. गेल्या ०३ अहवाल वर्षात या शाळेत शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी संख्या		एकूण संख्या	एस.एस.सी. निकाल
०१	सन २०१४-२०१५	१२९६	९४५	२२४५	१०० %
०२	सन २०१५-२०१६	१३८२	९९१	२३७३	१०० %
०३	सन २०१६-२०१७	१४१८	१०७५	२४९३	९७.९६ %

ठळक बाबी :

०१. विद्यार्थ्यांची ने-आण करणेकरीता वाजवी दरामध्ये बस सेवा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.
०२. हिंदी राष्ट्रभाषा - बालबोधिनी प्रवेशिका, सुबोध प्रवेशिका, शिष्यवृत्ती परीक्षा या परीक्षांमध्ये विद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेऊन निकालाची यशस्वी परंपरा राखली.
०३. चित्रकला इलेमेंटरी व इंटरमिजिएट या शासकीय चित्रकला परीक्षेमध्ये विद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेऊन अनुक्रमे ९५ टक्के व १०० टक्के निकालाची यशस्वी परंपरा कायम राखली.
०४. शाळेच्या विद्यार्थ्यांनी वैज्ञानिक परीक्षेत, जिल्हा विज्ञान प्रदर्शन, प्रश्न मंजुषा कार्यक्रमांमध्ये सहभाग घेऊन मोठे यश संपादन केले.
०५. मंथन सावित्रीबाई फुले जिल्हास्तरीय परीक्षेत शाळेच्या एका विद्यार्थ्याने तृतीय क्रमांक मिळवून यश प्राप्त केले.

०६. क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा इंग्लिश मिडियम स्कूलने अहमदनगर जिल्ह्यातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नावलौकिक मिळविला असून, अहवाल सालात या शाळेच्या एका खेळाडूने विशाखापट्टनम (आंध्रप्रदेश) येथे झालेल्या अखिल भारतीय ड्रॉप रोबॉल स्पर्धेत महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधीत्व केले. तसेच एका खेळाडूची पुणे विभागीय व्हॉलीबॉल स्पर्धेकरीता निवड होऊन, राज्यस्तरीय स्पर्धेत त्यांच्या संघास प्रथम क्रमांक मिळाला.

(क-१) श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदीर, शिर्डी.

श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदीर, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात राज्य शासनाच्या निर्णयानुसार विद्यार्थीनींना इयत्ता दहावीपर्यंत मोफत शिक्षण देण्यात येत असून, त्यांचेकडून कोणत्याही प्रकारचे शैक्षणिक शुल्क आकारले जात नाही. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही.

श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिरमध्ये गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थीनींची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थीनी संख्या	एस.एस.सी. निकाल
०१	सन २०१४-२०१५	७१०	१०० %
०२	सन २०१५-२०१६	६९०	९७.३० %
०३	सन २०१६-२०१७	७२१	९६.१८ %

ठळक बाबी :

०१. शासनाने आयोजित केलेल्या चित्रकला इलेमेंटरी व इंटरमिजिएट या दोन ही परीक्षांचा निकाल १०० टक्के लागला असून, एकूण १३ विद्यार्थीनींनी या परीक्षांमध्ये विशेष प्राविण्य श्रेणी मिळविल्या आहेत.
०२. कन्या विद्या मंदिराने याही वर्षी जिल्हा व राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेसह, राज्यस्तरीय निबंध व काव्य लेखन स्पर्धेत घवघवीत यश मिळविले.
०३. कन्या शाळेतील संगीत विभागाने विविध संगीत परीक्षा तसेच गायन स्पर्धेत भाग घेऊन यश संपादन केले.
०४. कन्या विद्या मंदिरामध्ये २५ संगणकासह अद्ययावत तांत्रिक संगणकीय सुविधेची प्रयोगशाळा विद्यार्थीनींना उपलब्ध करून दिली आहे.
०५. कन्या विद्या मंदिरात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थीनींना सुसज्ज ग्रंथालयाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.
०६. क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिरने अहमदनगर जिल्ह्यातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नावलौकिक मिळविला असून, काही खेळाडूंची राज्यस्तरीय व विभागीय विविध क्रिडा स्पर्धेकरीता निवड झाली.

(क-२) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात विद्यार्थी / विद्यार्थिनींना विज्ञान, कला व वाणिज्य या तीनही शाखेतील शिक्षण देण्यात येत असून, शासन निर्णयानुसार मुलींना मोफत शिक्षण देण्यात येत आहे. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. तूर्त सदर कनिष्ठ महाविद्यालय हे जागेच्या कमतरतेमुळे संस्थानने जिल्हा परिषद, अहमदनगर यांना बांधून दिलेल्या प्राथमिक शाळेच्या इमारतीमध्ये भरविण्यात येत आहे. श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयात, गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी / विद्यार्थिनी संख्या	एच.एस.सी. निकाल
०१	सन २०१४-२०१५	१३९२	९७.०० %
०२	सन २०१५-२०१६	१३५४	९१.९३ %
०३	सन २०१६-२०१७	१३७६	९३.०० %

ठळक बाबी :

०१. गेल्या शैक्षणिक वर्षात कनिष्ठ महाविद्यालयामार्फत निबंधलेखन, काव्य वाचन, रांगोळी व पाककला, वादविवाद, वक्तृत्व, सामान्यज्ञान, प्रश्नमंजुषा अशा विविध स्पर्धांचे तसेच शिक्षक-पालक सभा, आरोग्य तपासणी आदि शिबिरांचे आयोजन करण्यात आले.
०२. माहे मार्च, २०१७ मध्ये घेण्यात आलेल्या इयत्ता १२ वी चे परीक्षेत, विज्ञान शाखेचा ९८.०० टक्के, वाणिज्य शाखेचा ९७.०० टक्के, कला शाखेचा ८३.०० टक्के तर सर्व शाखांचा मिळून सरासरी ९३.०० टक्के निकाल लागला.

इतर उपक्रम - श्री साईलीला (व्दैमासिक)

महाराष्ट्र शासनाने पारित केलेल्या श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ च्या घटनेत, विश्वस्तव्यवस्था श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील, या उद्देशाचा प्रामुख्याने समावेश करण्यात आला आहे. या उद्देशास अनुसरून, श्री साईच्या कार्याचा प्रचार व प्रसार व्हावा यासाठी संस्थानमार्फत साईलीला (व्दैमासिक) मराठी आणि संयुक्त हिंदी- इंग्रजी भाषेत प्रसिध्द करण्यात येत आहे.

मा.व्यवस्थापन समितीने हाती घेतलेल्या विविध विकासात्मक प्रकल्पांची तसेच मंदिर व संस्थान परिसरात होणाऱ्या विविध कार्यक्रमांची माहितीही या व्दैमासिकाव्दारे साईभक्तांपर्यन्त पोहोचविण्यात येते. सध्या श्री साईलीला व्दैमासिक मुंबई येथून प्रकाशित करण्यात येत आहे. गेल्या ०३ अहवाल वर्षातील श्री साईलीला व्दैमासिकाची सदस्य संख्या पुढीलप्रमाणे :

अ.नं.	सदस्य प्रकार	श्री साईलीला मराठी			श्री साईलीला हिंदी-इंग्रजी		
	अहवाल वर्ष	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७
०१	वार्षिक सदस्य	४,००७	४,४६०	४,४८०	६,२६८	६,७९०	६,९९४
०२	आजीवन सदस्य	३,५१७	३,६१२	३,७०३	८,६६९	८,२३०	८,५३२
०३	परदेशस्थ सदस्य	०,००१	०,००१	०,००१	०,०५१	०,०५१	०,०५१
	एकूण-	७,५२५	८,०७३	८,१८४	१४,९८८	१५,०७१	१५,५७७

सन २०१६-१७ मधील ठळक आर्थिक बाबी

सन २०१६-१७ या आर्थिक वर्षात संस्थानला विविध मार्गाने मिळालेले एकूण उत्पन्न रक्कम रुपये ४८०.९८ कोटी मात्र मिळालेले आहे. तसेच विविध कारणांसाठी एकूण खर्च रक्कम रुपये २९४.१८ कोटी मात्र करण्यात आलेला आहे.

दिनांक ३१ मार्च, २०१७ अखेर संस्थानने विविध राष्ट्रीयीकृत बँकामध्ये ठेवी स्वरूपात रुपये १,८८०.१० कोटी मात्र गुंतवणूक केलेली आहे.

अधिनियमातील तरतुदीनुसार सन २०१६-१७ या आर्थिक वर्षाचे लेखापरिक्षण पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सोबत लेखापरिक्षण अहवाल स्वतंत्ररित्या सादर करण्यात आलेला आहे.

या लेखापरिक्षण अहवालातील दिनांक ३१ मार्च, २०१७ अखेर गुंतवणूक, उत्पन्न व खर्च दर्शविणाऱ्या ठळक बाबी खालील तक्त्यात नमुद केल्या आहेत :

गुंतवणूकीचा सारांश

अ.नं.	तपशील	रक्कम (रुपये कोटीत)
०१	शासकीय कर्जरोखे	----
०२	राष्ट्रीयीकृत बँका	१,८८०.१०
	एकूण	१,८८०.१०

ठळक उत्पन्नाच्या बाबी

अ.नं.	तपशील	रक्कम (रुपये कोटीत)
०१	दक्षिणा पेटी	१५१.४२
०२	गुंतवणुकीवरील व्याज	१३३.५३
०३	सर्वसाधारण देणगी	६७.९१
०४	अन्नदान निधी	५२.०९
०५	प्रसादालय	३९.४१
०६	इमारत दुरुस्ती व देखभाल निधी	२५.६६
०७	वैद्यकीय निधी	२२.०४
०८	विशेष स्वरूपाचा निधी	११.९९
०९	शैक्षणिक निधी	०८.१७
१०	वस्तुरूप देणगी	०८.१०

ठळक खर्चाच्या बाबी

अ.नं.	तपशील	रक्कम (रुपये कोटीत)
०१	वेतन व भत्ते	८६.२९
०२	प्रसादालय खर्च	७४.७१
०३	रुग्णालये (औषधे, मशिनरी व इतर अनुषंगिक खर्च)	७३.९४
०४	चल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	३९.३३
०५	अचल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	३१.१३
०६	कंत्राटी कर्मचारी वेतन	३०.९२
०७	वैद्यकीय अनुदान	१३.०८
०८	दुरुस्ती देखभाल खर्च	१२.८९
०९	पुस्तके, फोटो, दैनंदिनी, दिनदर्शिका छपाई खर्च	०३.९५
१०	इतर अनुदाने	००.०४

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम २००४ मधील सुधारित कलम २९ (१) अन्वये, विश्वस्तव्यवस्थेकडून ज्या संस्थांना / व्यक्तींना वित्तीय सहाय्य, वस्तुरूपाने अनुदाने देण्यात आली आहेत अशा संस्थांची नावे, अनुदान रक्कम व अनुदान देणेमागील उद्देश दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	लाभार्थीचे नाव	रक्कम	उद्देश / बाबी
(अ) रोख रक्कमेच्या स्वरूपातील अनुदान			
०१	श्री. नारायण रावसाहेब पाडेकर, शिर्डी	२,००,०००/-	जागतिक शरीरसौष्ठव स्पर्धा - अमेरिका
०२	महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ	१,४९,९५७/-	शिर्डी बसस्थानक तथा यात्री निवास बांधकाम
एकूण (अ)		३,४९,९५७/-	
(ब) विविध रुग्णालये आणि गरीब / गरजू रुग्णांकरीता अनुदान			
०१	गरीब व गरजू रुग्णांना अनुदान	११,२२,४९,८३६/-	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय मदत
०२	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय बिलात सवलत	१,८५,९५,४०४/-	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय मदत
एकूण (ब)		१३,०८,४५,२४०/-	
एकूण (अ + ब)		१३,११,९५,१९७/-	

विकासात्मक कामे

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, २००४ मधील तरतुदीस अधिन राहून, मा.व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या विविध निर्णयान्वये, साईभक्तांकरीता तसेच शिर्डी व आसपासचे परिसरात विकासकामे सुरु केलेली आहेत. या विकास कामांमुळे शिर्डी व आसपासचे परिसरांतील ग्रामस्थ, रहिवासी व भक्तांना अनेक प्रकारच्या सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. त्यापैकी महत्वाचे प्रकल्पांची थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे :

पूर्ण करण्यात आलेले प्रकल्प / कामे

०१. साईनाथ रुग्णालयाचे खोल्यांना ॲल्युमिनीअम स्लायडींग विंडो बसविणे.

साईनाथ रुग्णालयाचे खोल्यांना असलेल्या एम. एस. खिडक्यां मधून डासांचा प्रादुर्भाव होत असल्याने त्या ऐवजी ॲल्युमिनीअम स्लायडिंग विंडो बसविण्यात आले असून याकामी पूर्णांकित रक्कम रुपये १६.५९ मात्र इतका इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आलेला आहे.

०२. शैक्षणिक संकुल इमारतीचे रंगकाम करणे.

संस्थानचे शैक्षणिक संकुल इमारतीचे रंगकाम खराब झाल्याने नव्याने रंगकाम करण्यात आले असून याकामी पूर्णांकित रक्कम रुपये १३.६५ लक्ष मात्र इतका इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आलेला आहे.

०३. समाधी मंदिराजवळील देणगी काऊंटर नं. १ चे विस्तारीकरण करणे.

शिर्डी येथे श्रींचे दर्शनासाठी येणारे साईभक्तांचे प्रमाणात दिवसेंदिवस मोठ्या प्रमाणात वाढ होत आहे. मंदिरात श्रींचे दर्शन झालेनंतर साईभक्त संस्थानला विविध प्रकारे रोख रक्कम, धनादेश-धनाकर्ष, परकीय चलन, कपडे तसेच इतर वस्तु दान म्हणून देतात. सध्या सदरचे दान/देणगी घेणेकामी संस्थानमार्फत ०३ देणगी कार्यालये (काऊंटरस) कार्यरत आहेत. पैकी देणगी कार्यालय नं. ०१ हे समाधी मंदिरासमोर आहे. सदरहू देणगी कार्यालयाचे विस्तारीकरणासह अद्ययावत फर्निचरने नुतनीकरण करण्यात आले आहे. याकामी पूर्णांकित रक्कम रुपये ०६.७३ लक्ष मात्र इतका इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आलेला आहे.

०४. संस्थानचे प्रवेशव्दारावर कायमस्वरूपी मोर्चे तयार करणे.

संस्थानचे मंदिर परिसरातील महाव्दार ०१ हे अहमदनगर - मनमाड राष्ट्रीय महामार्ग क्रमांक १६० लागत असल्याने मंदिर सुरक्षेसाठी कार्यरत असलेल्या पोलीस कर्मचारी यांचेसाठी मोर्चे तयार करण्यात आले असून याकामी पूर्णांकित रक्कम रु. ०८.३७ लक्ष मात्र इतका इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आलेला आहे.

०५. साईनगर कर्मचारी निवासस्थान (साईचिंतन, समर्पण, साईनगर) इमारतीभोवती उर्वरीत भागात पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.
साईनगर परिसरातील इमारतीचे भोवती विशेषतः पश्चिम व दक्षिणेकडील संरक्षक भिंतीचे आतील बाजुने पेव्हींग ब्लॉक बसविणेत आले असून याकामी पूर्णांकित रक्कम रु. १२.१८ लक्ष मात्र इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आलेला आहे.
०६. साई आश्रम भक्त निवास येथे ॲम्फीकथिएटरच्याच पुर्वेस पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.
साई आश्रम भक्त निवास ॲम्फीकथिएटरच्या पूर्व बाजुकडील कचरा डेपो लगतचे जागेत पेव्हींग ब्लॉक बसविणेत आले असून याकामी पूर्णांकित रक्कम रु. ०५.२७ लक्ष मात्र इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आला आहे.
०७. श्री साई प्रसादालयातील कर्मचा-यांचे दुचाकी वाहनांसाठी पार्किंग शेड तयार करणे.
श्री साई प्रसादालयातील कर्मचा-यांचे दुचाकी वाहनांसाठी पार्किंग शेड उभारणीचे काम पूर्ण करण्यात आले असून याकामी पूर्णांकित रक्कम रु. ०८.८८ लक्ष मात्र इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आला आहे.
०८. संस्थान परिसरात साईभक्तांचे सुविधेसाठी शौचालय उभारणे.
साईभक्तांच्या सुविधेसाठी संस्थानचे खालील तीन परिसरात शौचालयांचे (संडास-मुतारी) बांधकाम पूर्ण करण्यात आले आहे.
(अ) जुने प्रसादालय परिसरातील उत्तरेकडील मोकळ्या जागेत.
(ब) शिर्डी बसस्थानकाचे समोरील अहमदनगर-मनमाड रस्त्याचे पश्चिमेस.
(क) श्री साईबाबा भक्त निवास परिसरातील पश्चिमेकडील मोकळ्या जागेत.
उपरोक्त तीनही ठिकाणचे शौचालयांचे काम पूर्ण करण्यात आले असून, याकामी एकत्रित पूर्णांकित रक्कम रुपये २९.११ लक्ष मात्र इतका खर्च संस्थान निधीतून करणेत आला आहे.
०९. श्री साईनाथ रुग्णालयाचे दक्षिणेकडील संरक्षक भिंत बांधकाम करणे.
श्री साईनाथ रुग्णालयाचे दक्षिणेकडील संरक्षक भिंतीचे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले असून, याकामी पूर्णांकित रक्कम रु. ०३.७४ लक्ष मात्र इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आला आहे.
१०. साईसहवास कर्मचारी निवासस्थानातील अधिकारी व वैद्यकीय अधिकारी यांचे वाहनांकरीता पार्किंग शेड उभारणे.
साईसहवास कर्मचारी निवासस्थान क्रमांक १ व २ मधील अधिकारी व वैद्यकीय अधिकारी यांचे वाहनांकरीता कलर कोटेड टिन शीट वापरून पार्किंग शेडचे काम पूर्ण करण्यात आले असून, याकामी पूर्णांकित रक्कम रु. ०६.३४ लक्ष मात्र इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आला आहे.
११. इंग्लिश मिडियम स्कूल परिसरात पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.
श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीअम स्कूलचे लॉनचे पुर्वेस असलेल्या जागेत पेव्हींग ब्लॉक बसविण्यात आले असून, याकामी पूर्णांकित रक्कम रु. ०२.८७ लक्ष मात्र इतका खर्च संस्थान निधीतून करण्यात आला आहे.

प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प

०१. श्री साईबाबा समाधी मंदिर परिसरातील फ्लोरींगचे नूतनीकरण करणे.

(पहिला टप्पा - २९७५ चौ.मी.)

श्री साईबाबा समाधी मंदिर परिसरातील फ्लोरींगचे काम हे सन १९९२ मध्ये झालेले होते. सततचे वापराने सदर फ्लोरींग खराब झालेले असल्याने, सदरहू फ्लोरींग काढून त्याठिकाणी ४० एम एम जाडीचे ग्रेनाईट फ्लोअरींग बसविणेकामी रक्कम रु.७४.८२ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. किरकोळ बाबी वगळता इतर सर्व मोठ्या स्वरूपाची कामे पूर्ण झाली आहेत.

०२. श्री साईबाबा समाधी मंदिर परिसर व लेडीबागेतील फ्लोरींगचे नूतनीकरण करणे.

(दुसरा टप्पा - ६९७० चौ.मी.).

श्री साईबाबा समाधी मंदिर परिसरातील फ्लोरींगचे काम हे सन १९९२ मध्ये झालेले होते. सततचे वापराने, सदर फ्लोरींग खराब झालेले असल्याने सदरहू फ्लोरींग काढून त्याठिकाणी ४० एम एम जाडीचे ग्रेनाईट फ्लोअरींग बसविणे कामी रक्कम रु.२.७५ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. सदरहू काम सुरु करण्यात आलेले आहे.

०३. श्री साईबाबा समाधी मंदिर परिसराचे पूर्वेकडील जागेत टेन्साईल फॅब्रीकचे छत असलेले शेड उभारणे.

श्री समाधी मंदिर परिसराचे पूर्वेकडील जागेत दरवर्षी उत्सवाचे वेळी, साईचरित्र पारायण सोहळा तसेच उन्हाळा आणि पावसाळा या ऋतूत साईभक्तांचे सुविधेसाठी ताडपत्री-कापडी मंडप उभारणेत येत असे. सदरहू ठिकाणी कायमस्वरूपी टेन्साईल फॅब्रीकचे छत असलेले शेड उभारण्यात येत असून याकामी रु.१.२२ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. सदर काम अंतिम टप्प्यात आहे.

०४. साईआश्रम भक्तनिवास येथे विविध धार्मिक व सांस्कृतिक कार्यक्रमासाठी टेन्साईल फॅब्रीकचे शेड उभारणे.

श्री साई समाधी शताब्दी कालावधीत वर्षभर विविध धार्मिक व सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात येणार आहे. सदर कार्यक्रमांसाठी साईआश्रम भक्तनिवास परिसरात कायमस्वरूपी टेन्साईल फॅब्रीकचे छत असलेले शेड उभारणे प्रस्तावीत असून याकामी रक्कम रु. १.३७ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. सदर कामाची निविदा प्रक्रीया पूर्ण झालेली असून कार्यादेश देणेची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

०५. संस्थान परिसरात साईभक्तांचे मार्गदर्शनासाठी ए. सी. पी. शिटवर रेडिअम अक्षरात सूचनाफलक तयार करणे.

संस्थानचे परिसरात साईभक्तांना मार्गदर्शन होणेकामी फ्लेक्स बोर्ड बसविण्यात आले होते. परंतू सदरहू बोर्ड खराब झालेले असल्याने सदरहू ठिकाणी ए.सी.पी.शिट वर रेडिअम अक्षरात सूचनाफलक तयार करून बसविणेचे काम सुरु करण्यात आलेले आहे. याकामी रु. १७ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

०६. दर्शनरांग गेट नं. ०१ व ०२ जवळील ठिकाणी चप्पल स्टॅण्ड उभारणेसाठी सिव्हील व फॅब्रीकेशनचे काम करणे.

शिर्डी येथे आलेनंतर श्रींचे दर्शनासाठी दर्शन लाईनमध्ये प्रवेश करण्यापुर्वी भक्तांना चप्पल, बुट सुरक्षित ठेवणेकामी पुरेशी जागा उपलब्ध नसल्याने अडचण निर्माण होते. याकरीता दर्शनरांग गेट नं. ०१ व ०२ जवळील ठिकाणी चप्पल स्टॅण्ड उभारणेसाठी सिव्हील व फॅब्रीकेशनचे काम करणे प्रस्तावीत आहे. याकामी रक्कम रु. ९.६१ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षीत आहे.

०७. संस्थानचे मौजे शिर्डी येथील सर्व्हे नं. १२५ मधील साईनगर मैदानाचे उत्तर बाजूने चेनल्लिक जाळीचे फेन्सींग करणे.

साईनगर कर्मचारी वसाहतीचे क्षेत्र (सर्व्हे नं. १२५) हे संस्थान मालकीचे क्षेत्र आहे. साईनगर मैदानाचे बाजूने चेनल्लिक जाळीचे फेन्सींग करणेचे काम सुरु करण्यात आले आहे. याकामी रक्कम रु. २.५९ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षीत आहे.

संस्थानमार्फत अर्थसहाय्य केलेले सार्वजनिक विकासप्रकल्प

०१. शिर्डी येथे अद्ययावत बसस्थानक तथा यात्री निवास विकसित करणे.

श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी देश-विदेशातून हजारो साईभक्त दररोज येत असतात. या साईभक्तांना निवारा, प्रसादभोजन या मूलभूत सोयी सुविधांबरोबरच इतर अनुषंगिक सेवा, संस्थान व्यवस्थापनामार्फत उपलब्ध करून देण्यांत येत आहेत. या प्रयत्नाचाच एक भाग म्हणून मा. व्यवस्थापन समितीने विविध निर्णयान्वये श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांचे आर्थिक सहकार्यातून महाराष्ट्र राज्य मार्गपरिवहन महामंडळाचे मालकीच्या जमिनीत शिर्डी येथील बसस्थानक तथा भक्त निवास अद्ययावत सोयींनी युक्त अशा पध्दतीने विकसित करण्याचा प्रकल्प सुरु करण्यात आला आहे. याकामी महाराष्ट्र शासनाने रक्कम रु.७.६६ कोटी मात्र इतका निधी उपलब्ध करून देण्यास मान्यता दिलेली आहे. बसस्थानकाचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे.

०२. शिर्डी शहरातील भूसंपादनाची आवश्यकता नसलेले ०४ रस्ते व भूसंपादन आवश्यक असलेले ६ रस्ते विकसित करणे.

व्दितीय प्राधान्य गटातील सदरहु रस्ते विकसित करणेसाठी महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियान (राज्यस्तर) योजनेतर्गत सदरहु १७ रस्त्यांपैकी नगरपंचायतीने विकसीत केलेले रस्ते वगळून उर्वरीत एकूण ०४ रस्ते व भूसंपादन आवश्यक असलेले ६ रस्ते विकसित करणेसाठी शिर्डी नगरपंचायतीने सादर केलेल्या रु.२२९.९७ कोटीचे सुधारीत अंदाजित खर्चापैकी रु. २२३ कोटी खर्चास मा. व्यवस्थापन समितीने मान्यता दिलेली आहे. छाननी समितीची मान्यता घेवून मा. विधी व न्याय विभागाचे मान्यतेसाठी प्रस्ताव सादर करण्यात येत आहे.

०३. शिर्डी बसस्थानकाचे एक्सटर्नल इलेक्ट्रीक व स्ट्रीट लाईट केबलकरीता आर.सी.सी. पाईप टाकणे व चेंबरचे बांधकाम करणे.

संस्थानचे आर्थिक सहाय्यातून महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाचे मालकीच्या भुखंडावर शिर्डी बसस्थानक व त्यावरील इमारतीचे बांधकाम ठेकेदार यांचेमार्फत पूर्ण करण्यात आले आहे. सदरहु बसस्थानक इमारतीकरीता तसेच स्ट्रीक लाईटकरीता विद्युत सप्लाय देणेकामी भूमीगत केबलकरीता आर.सी.सी. पाईप टाकणे व चेंबरचे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले असून याकामी रु.५,०४,९१५/- मात्र इतका इतका खर्च संस्थानकडील निधीतून करण्यात आलेला आहे.

नियोजित विकासप्रकल्प / इतर कामे

०१. साईभक्तांचे मार्गदर्शनासाठी साईनगर रेल्वे स्टेशन व नगर-मनमाड राज्यमार्गावरील दुभाजकांमध्ये फलक लावणे.

श्री साईचे दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांचे मार्गदर्शनासाठी शिर्डी रेल्वे स्टेशन व नगर मनमाड रोडचे बाजुस विविध ठिकाणी भक्तनिवास बाबतचे माहितीचे फलक हाय इंटेन्सिटी रेडियममध्ये तयार करून लावणे प्रस्तावीत आहे. याकामी येणारे रु.५.२३ लक्ष मात्रचे खर्चास मान्यता देण्यात आली आहे. त्यानुसार ई-निविदा प्रक्रिया सुरू करण्यात आलेली आहे.

०२. श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान इमारतीचे खोल्यांचे नूतनीकरण करणे.

श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान इमारतीचे बांधकाम सन १९९४ मध्ये पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सततचे वापरामुळे सदरहू खोल्यांचे रंगकाम, फ्लोरींग, दरवाजे, खिडक्या, प्लंबिंग फिटिंग तसेच खोल्यातील प्रसाधनगृहे हे सततचे वापराने खराब झालेले असल्याने, सदरहू ३८६ खोल्यांचे नूतनीकरण करणे आवश्यक आहे. सदरहू खोल्यांचे नूतनीकरण करणेकामी रक्कम रु.१४.५३ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. याकामी ई-निविदा प्रक्रिया सुरू करण्यात आलेली आहे.

०३. मंदिर परिसर पुनर्विकास व दर्शन रांग इमारत विकसित करणेचा प्रकल्प राबविणे.

शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीचे नियोजनासाठी व भक्तांना दर्शन सुलभ, सोयीस्कर व्हावे, दर्शनरांगेत भक्तांना सर्व सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात या दृष्टीने मंदिर व जुने प्रसादालय परिसराचे पुनर्नियोजन करण्याचा निर्णय मा. व्यवस्थापन समितीने घेतलेला आहे. या पुनर्विकास प्रकल्पात साईभक्तांना सुधारीत दर्शनरांग, प्रतिक्षा हॉल, स्वच्छतागृह, चप्पल स्टॅण्ड, फर्स्ट एंड सेंटर, सुरक्षा तपासणी, मोबाईल व लगेज लॉकर्स, मध्यवर्ती वातानुकूलन यंत्रणा, शुध्द पिण्याचे पाणी, बुकस्टॉल, कापडकोठी, लाडू प्रसाद काउंटेर्स, देणगी काउंटेर्स, स्नॅक्स काउंटर, फायर लिफ्ट, पॅसेंजर लिफ्ट आदि सुविधांचा तसेच सुरक्षेच्या दृष्टीने आवश्यक त्या सर्व बाबी समाविष्ट करून मंदिर परिसर पुनर्विकास प्रकल्पासाठी नामांकीत वास्तुविशारदांकडून संकल्पना चित्र व प्राथमिक अंदाजपत्रक तयार करून घेण्यात आले असून या कामासाठी प्राथमिक ढोबळ अंदाजे रु.११२.४७ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

०४. श्री साईप्रसादालय मुख्य किचन व प्रसाद भोजन हॉल मधील फ्लोअरींग बदलणे.

श्री साईप्रसादालय इमारतीचे काम सन २००७ मध्ये पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सदरहू इमारतीचे वापर साईभक्तांना प्रसाद भोजन सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी करण्यात येत आहे. परंतु सततचे वापराने मुख्य प्रसाद भोजन हॉलमधील व्हेट्रीफाईड टाईल्स फुटतात तसेच दैनंदिन वापरामुळे मुख्य किचनमधील

ट्रीमिक्सो कॉक्रीटला काही ठिकाणी खडे पडलेले आहेत. त्यामुळे दैनंदिन कामकाजात अडचणी निर्माण होत आहेत. याकरीता सदरहू ठिकाणी ग्रेनाईट फ्लोरींग बसविणे प्रस्तावीत असून याकामी रक्कम रु. २.२५ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. ई-निविदा मागविण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.

०५. श्री साईप्रसादालय इमारतीचे आतील व बाहेरील भागास रंगकाम करणे.

श्री साईप्रसादालय इमारतीचे काम सन २००७ मध्ये पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सदरहू इमारतीचा वापर साईभक्तांना प्रसाद भोजन सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी करण्यात येत आहे. सततचे वापराने सदरहू रंगकाम खराब झालेले असल्याने श्री साई प्रसादालय इमारतीचे आतील व बाहेरील भागास रंगकाम करणेकामी रक्कम रु. ८५.८४ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. ई-निविदा मागविण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.

०६. संस्थान व शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांचे संयुक्त वापरासाठी संस्थान मालकीचे मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील गट नंबर १८२ मधील जमिनीमध्ये संस्थान निधीतून घनकचरा प्रक्रिया प्रकल्प उभारणे.

संस्थान परिसरातील व शिर्डी शहरातील दैनंदिन जमा होणारे कचऱ्याचे व्यवस्थापन करण्याची सुविधा उपलब्ध नसल्याने संस्थान व शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांचे संयुक्त वापरासाठी संस्थान मालकीचे मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील गट नंबर १८२ मधील जमिनीमध्ये १० टी.पी.डी. क्षमतेचा घनकचरा प्रकल्प संस्थान निधीतून उभारणे प्रस्तावित असून याकामी रक्कम रु. ३.१९ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

०७. अहमदनगर-मनमाड राज्यमार्गावर समाधी मंदिर परिसरातील महाव्दार क्रमांक ०१ जवळ स्कायवॉक बांधकाम करणे.

शिर्डी शहरातून अहमदनगर- मनमाड राज्यमार्ग जात असल्याने वाहनांची वर्दळ मोठ्या प्रमाणात असते. त्यामुळे लहान मुले, वृद्ध साईभक्त तसेच महिला साईभक्तांना रस्ता ओलांडणे धोकादायक व जिकारीचे होत आहे. यासाठी समाधी मंदिर परिसरातील महाव्दार क्रमांक ०१ जवळ स्कायवॉक बांधकाम करणे प्रस्तावित असून, याकामी रक्कम रु. १.०३ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

०८. श्री साईनाथ रुग्णालय इमारतीवर अतिरिक्त तिसऱ्या मजल्याचे बांधकाम करणे.

दिवसेंदिवस वाढती रुग्णांची गर्दी लक्षात घेता उपलब्ध असलेल्या सोयी सुविधा या अपुऱ्या पडत असल्याने रुग्णांना पुरेशा प्रमाणात सुविधा देणे अडचणीचे होत आहे. याकरीता श्री साईनाथ रुग्णालय इमारतीवर अतिरिक्त तिसऱ्या मजल्याचे बांधकाम करणे प्रस्तावीत आहे. याकामी रक्कम रु. ४.५६ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे. ई-निविदा मागविणे कार्यवाही चालू आहे.

०९. साईआश्रम भक्त निवास येथील खोल्यांचे रंगकाम व दुरुस्तीचे काम करणे.

शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नई यांचेमार्फत साईआश्रम भक्त निवास या इमारतीचे काम देणगी दाखल करून घेण्यात आले असून, सदरहू इमारतीचे काम सन २०१२ मध्ये पूर्ण झालेले आहे. परंतू सततचे वापरामुळे सदर खोल्याचे रंगकाम, टॉयलेट बाथरूमचे दरवाजे, रुममधील आरशे, काही रुमचे फ्लश व्हॉल्व खराब झालेले

आहे. तसेच सहा इमारतीचे पॉलीकार्बोनेट डोम हे खराब झालेले असल्याने सदरहू खोल्यांचे दुरुस्तीचे काम प्रस्तावीत आहे. याकामी रक्कम रु. ६.५२ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

१०. नवीन भांडार इमारतीचे बांधकाम करणे.

संस्थानकडे सध्या एक मध्यवर्ती भांडार इमारत एक उप भांडार इमारत उपलब्ध आहे. परंतु सदरहू सुविधा ही माल ठेवणेसाठी अपुरी पडत असल्याने पुरेशा प्रमाणात मालाचा साठा करता येत नाही. करीता संस्थान मालकीचे सर्व्हे नं. १२४ पैकी मधील क्षेत्रात नवीन भांडार इमारत करणे प्रस्तावित आहे. याकामी रक्कम रु. १३.७१ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

११. साई सृष्टी प्रकल्पे उभारणे.

श्री साईभक्तांचे मनोरंजनासाठी व त्यांना जीवनचरित्राविषयी माहिती उपलब्ध व्हावी यासाठी बाबांचे जीवन चरित्रावर आधारीत चित्रपट सृष्टीतील चलचित्राद्वारे व मुर्त्यांच्या आधारे देखावे उभारणे, प्लॅनेटोरीयम तसेच नामांकीत संतांचे व राष्ट्रपुरुषांचे व्हॅक्स म्यूजीयम इ. सुविधा निर्माण करून साईसृष्टी प्रकल्प उभारणेसाठी सल्लागार म्हणून श्री. संदिप शिक्रे अँड असो., मुंबई यांची नेमणूक करण्यात आली आहे. त्यांचेमार्फत सदर प्रकल्पाचे अंदाजपत्रक व आराखडे बनविण्यात येत आहेत. याकामी अंदाजे रक्कम रु. १४१ कोटी मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

१२. शांतीनिवास इमारतीचे तळमजल्यावर पश्चिम बाजूकडील पुरुष व महिला प्रसाधनगृहाचे नूतनीकरण करणे.

शांतीनिवास इमारतीचे तळमजल्यावर पश्चिम बाजूकडील पुरुष व महिला प्रसाधनगृह सुविधा असून सततचे वापराने सदरहू ठिकाणचे प्रसाधनगृह खराब झालेले असल्याने सदरहू बाथरूमचे नूतनीकरण करणे हे प्रस्तावीत आहे. याकामी रक्कम रु. ५.८२ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

१३. मौजे निमागांव-कोन्हाळे गट नं. १९५ पै. हेलीपॅडमधील लॉन्ज दुरुस्ती करणे व भोवती पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.

संस्थान मालकीचे मौजे निमागांव कोन्हाळे येथील गट नं. १९५ पै. क्षेत्रात हेलीपॅड तयार करण्यात आले असून सदरहू हेलीपॅडचा वापर हा महत्वाचे, अति महत्वाचे व्यक्ती तसेच साईभक्त यांचेसाठी करण्यात येत असतो. सदरहू हेलीपॅडवरील वेटींग लॉन्जचे नूतनीकरण व सदर वेटींग लॉन्जचे भोवती पेव्हींग ब्लॉक बसविणे प्रस्तावीत आहे. याकामी रक्कम रु. १५ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

१४. श्री साईबाबा हॉस्पिटल व व्दारावती भक्त निवास इमारत प्रवेशद्वार, गेट व सुरक्षा केबिन बांधकाम करणे.

संस्थानचे श्री साईबाबा हॉस्पिटल व व्दारावती भक्तनिवास इमारतीचे मुख्य प्रवेशद्वारावर साईभक्त व नागरीकांचे मार्गदर्शनार्थ प्रवेशद्वार, गेट व सुरक्षा केबिन बांधकाम प्रस्तावीत आहे. याकामी रु. १३.४० लक्ष खर्च अपेक्षित आहे.

१५. द्वारावती भक्तिनिवास इमारतीसमोरील गार्डन मध्ये पाथवे करणे.

गार्डन मध्ये येणाऱ्या भक्त व नागरिकांचे सोयीसाठी पेव्हींग ब्लॉक बसवून पाथवे करण्यासाठी रु.१२.३० लक्ष खर्च अपेक्षित असून याकामी ई निविदा मागविण्यात आल्या आहेत.

१६. संस्थानचे मौजे शिर्डी व कोन्हाळे येथील जमिनींना प्रिकास्ट आर.सी.सी. कंपाउंड करणे.

संस्थानचे मौजे कोन्हाळे गट नं.१७ पै. व मौजे शिर्डी सर्व्हे नं. १२४/११ व १२ तसेच सर्व्हे नं. २०७/२ या क्षेत्राला आर.सी.सी.प्रिकास्ट कंपाउंड भिंत बांधकाम करणेसाठी येणारे रक्कम रु.३४ लक्ष मात्रचे खर्चास मान्यता देण्यात आली आहे. याकामी निविदा प्रक्रिया सुरु करण्यात येत आहे.

१७. सन २०१७-२०१८ - श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सव.

श्री साईबाबा यांच्या समाधीस दिनांक १८ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी १०० वर्षे पूर्ण होत आहेत. यानिमित्त श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांच्यातर्फे दिनांक ०१ ऑक्टोबर, २०१७ ते दिनांक १८ ऑक्टोबर, २०१८ या कालावधीमध्ये श्री साईबाबा समाधी शताब्दी वर्ष साजरे केले जाणार आहे. या शताब्दी वर्षामध्ये श्री साईबाबांच्या दर्शनासाठी शिर्डीमध्ये येणा-या भक्तांना सर्व प्रकारच्या पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देता याव्यात यासाठी एकत्रित कृती आराखडा तयार करून नियोजनबद्ध कार्यक्रम राबविण्यात येणार आहे. यासाठी मा. विधि व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील निर्णय दिनांक २२ ऑक्टोबर, २०१३ अन्वये मा. मुख्यमंत्री महोदय यांचे अध्यक्षतेखाली कृती आराखडा समिती गठित करण्यात आलेली आहे.

मा. मुख्यमंत्री महोदय यांच्या अध्यक्षतेखाली गठित कृती आराखडा समितीचे दि.३१ मार्च, २०१७ रोजीचे बैठकीत रक्कम रु.३,०२३.१७ कोटी इतक्या रकमेच्या कृती आराखड्यास मान्यता देण्यात आली. श्री साईबाबा समाधी शताब्दी साठीच्या निधीची मागणी करण्यासाठी केंद्र शासनाकडे प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे.

सन २०१७-१८ : नियोजित श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सव

थोर संत श्री साईबाबा यांच्या समाधीस दिनांक १८ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी १०० वर्षे पूर्ण होणार आहेत. त्यानिमित्त श्री साईबाबा संस्थानमार्फत श्री साईबाबा समाधी शताब्दी वर्ष - दिनांक ०१ ऑक्टोबर, २०१७ ते दिनांक १८ ऑक्टोबर, २०१८ (विजयादशमी) अखेर साजरा करण्यात येणार आहे. श्री साईबाबा समाधी शताब्दी वर्षामध्ये शिर्डीत येणाऱ्या भाविकांसाठी सोयी-सुविधा उभारणे, तसेच संपूर्ण वर्षभर वेगवेगळ्या धार्मिक व सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन करून साईचरित्रावर आधारित वेगवेगळे इव्हेंट तयार करून त्याचे सादरीकरण करणे, जेणेकरून संपूर्ण वर्षभरात शिर्डीमध्ये भक्तीमय वातावरण राहील. अशा प्रकारे श्री साईबाबा समाधी शताब्दी सोहळा अविस्मरणीय होईल या दृष्टीने प्रयत्न करण्यात येत आहेत. त्यासाठी शिर्डी शहर व परिसरातील पायाभूत सुविधांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर सुधारणा करणे व नवीन प्रकल्प उभारणे आवश्यक असल्याने याकरीता महाराष्ट्र शासन, विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. सासंवि २०१३/ प्र.क्र.०१/ का.१६,

दि. २२ ऑक्टोबर, २०१३ अन्वये मा. मुख्यमंत्री महोदय, महाराष्ट्र राज्य यांचे अध्यक्षतेखाली कृती आराखडा समिती गठित केलेली आहे. शताब्दी वर्षात साईभक्तांसाठी करावयाच्या अतिरिक्त सुविधांमध्ये तात्पुरत्या स्वरूपात वाहनतळे, निवारा शेडस्, सार्वजनिक स्वच्छतागृहे, पाणीपुरवठा, सुरक्षा, प्रसादभोजन व्यवस्था, अल्पोपहार इ. सोयी-सुविधा उपलब्ध करण्यात येणार आहेत. धार्मिक व सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे नियोजनामध्ये विविध धार्मिक ग्रंथांचे पारायण, साईबाबांच्या जीवन कार्यावर आधारीत साईसृष्टीची प्रतिकृती उभारणे यांचा समावेश असेल. शताब्दी वर्षात मुख्य उत्सवांचे दिवशी तसेच वर्षभरात ७० दिवस विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करून सदर कार्यक्रमांना भव्य स्वरूप देणेसाठी विविध क्षेत्रातील नामवंत, कलाकार, वादक, संत महंत यांना आमंत्रित करणे आदि बाबींचा समावेश आहे. साईभक्तांसाठी दीर्घकालीन गरजा विचारात घेता श्री साईबाबा मल्टीमिडीया थिमपार्क अंतर्गत लेजर शो, बहुउद्देशिय हॉलचे बांधकाम करणे, भुयारी मार्ग विकसित करणे, साईसिटी प्रकल्पाची निर्मिती करणे, साईसृष्टी प्रकल्पाचे बांधकाम करणे, नियोजित दर्शनरांग प्रकल्प उभारणे, आदि कायमस्वरूपीच्या सोयी-सुविधा उभारणे प्रस्तावित आहे.

उपरोक्त सोयी-सुविधा पुरविणेसाठी संस्थानला मोठ्या प्रमाणात आर्थिक निधीची आवश्यकता भासणार आहे. याकरीता साईभक्तांना स्वेच्छेने देणगी देण्यासाठी स्टेट बँक ऑफ इंडीया, शिर्डी शाखेत बचत खाते क्रमांक ३५४२०६७३०६० उघडण्यात आलेले असून या खात्यात **साईबाबा शताब्दी सोहळा** फंडाखाली भक्तांना सुलभरित्या देणगी देता येते.

श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सवी वर्षात साईभक्तांनी मोठ्या संख्येने कार्यक्रमात सहभागी होऊन श्री साईबाबांच्या लीला व श्री साईबाबांनी दिलेला संदेश व त्यांचे जीवनचरित्राचा प्रचार व प्रसार करण्यास सर्वांनी हातभार लावून श्रींची श्रद्धा व सबुरीची शिकवण देशाच्या व जगाच्या कानाकोपऱ्यापर्यंत पोहचविणे हा हातभार लावावा.

अपारंपरिक उर्जा स्रोत प्रकल्प

केंद्र व राज्य शासनाचे धोरणानुसार व मार्गदर्शक तत्वानुसार, उपलब्ध असणाऱ्या अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांचा वापर करून घेण्याचे दृष्टीने संस्थानमार्फत खाली नमुद केलेले प्रकल्प कार्यान्वीत करण्यात आलेले आहेत : कार्यान्वीत प्रकल्प

०१. साईप्रसाद निवासस्थान	- सोलर वॉटर हिटिंग सिस्टीम
०२. व्दारावती निवासस्थान	- सोलर वॉटर हिटिंग सिस्टीम
०३. श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान	- सोलर वॉटर हिटिंग सिस्टीम
०४. श्री साई प्रसादालय	- सोलर स्टिम कुकींग प्रोजेक्ट
०५. विद्युत विभाग	- २.५ मेगावॉट पवन ऊर्जा प्रकल्प (भोयरे पठार, जि.अ.नगर)
०६. साईनाथ व साईबाबा रुग्णालय	- सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प
०७. साईनाथ व साईबाबा रुग्णालय	- लिक्वीड ऑक्सिजन प्लॅन्ट
०८. बगीचा विभाग	- १५ मे.टन क्षमतेचा घनकचरा विघटन प्रकल्प
(शिर्डी नगरपंचायत व राहाता नगरपरिषद यांचे संयुक्त विद्यमाने)	
०९. साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २	- सोलर वॉटर हिटिंग सिस्टीम
१०. साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २	- सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प

आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत

विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत भक्तांना पुरविण्यात येणाऱ्या सेवा-सुविधांसाठी तसेच साईभक्तांच्या सोयीसाठी शिर्डी परिसरातील पायाभूत सुविधांच्या विस्तारीकरणासाठी व उभारणीसाठी भरीव आर्थिक सहाय्य करण्यात येत आहे. श्री साईचे महानिर्वाणास सन २०१८ मध्ये एक शतक पूर्ण होईल. त्यानिमित्त विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत सन २०१७-१८ हे “श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सवी वर्ष” आणि या शतकमहोत्सवी वर्षातील “श्री पुण्यतिथी उत्सव (विजयादशमी) - २०१८ हा शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव” म्हणून साजरा करण्याचे प्रयोजन आहे.

या शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सवासाठी तसेच वर्षामध्ये, श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे श्रींचे दर्शनासाठी लाखो साईभक्त येतील. त्यासाठी भक्तांना निवास, प्रसाद, भोजन, स्वच्छता गृहे, वाहतुक, दळणवळण, पाणीपुरवठा, विद्युत, वाहनतळे आदि मूलभूत सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देणे गरजेचे राहील. ज्याप्रमाणे दर १२ वर्षांनी देशातील चार शहरांमध्ये कुंभमेळा भरविण्यासाठी केंद्र व राज्य शासनातर्फे निधी उपलब्ध करवून, नियोजनबद्ध विकास करण्यात आलेला आहे / येत आहे. त्याच धर्तीवर शिर्डी शहर व त्या आसपासचे परिसराचा नियोजनबद्ध विकास होणे गरजेचे व आवश्यक आहे. त्यासाठी नियोजनबद्ध कार्यक्रमांतर्गत विविध पायाभूत सेवा-सुविधांचे विकास प्रकल्प राबविणेसाठी केंद्र व राज्य शासनामार्फत “श्रीक्षेत्र शिर्डी तीर्थक्षेत्र विकास योजना” तयार करून त्यासाठी आवश्यक निधी शासनामार्फत उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे. शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव येत्या वर्षात साजरा करण्यात येणार असल्याने, सदर योजना तातडीने तयार करून त्याची अंमलबजावणी शासन यंत्रणेमार्फत युध्दपातळीवर हाती घेणे गरजेचे आहे.

उपरोक्तप्रमाणे सन २०१६-२०१७ या आर्थिक वर्षाचा प्रशासकीय व लेखापरिक्षण अहवाल आपले माहितीस्तव सादर करण्यात येत आहे.

स्वाक्षरीत / - x x x
(श्रीमती रुबल अग्रवाल, भा.प्र.से.),
मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

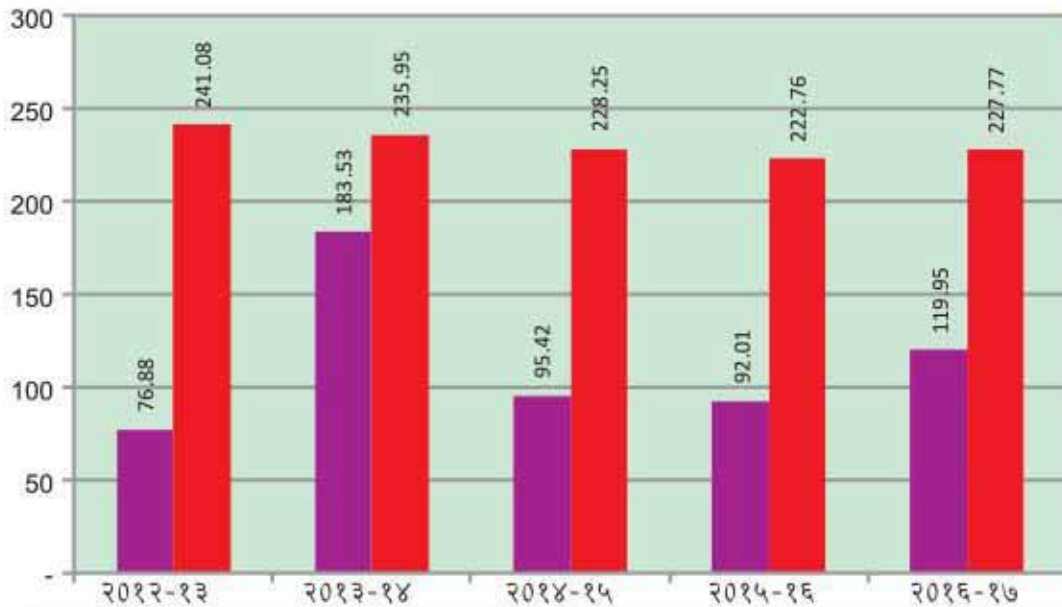
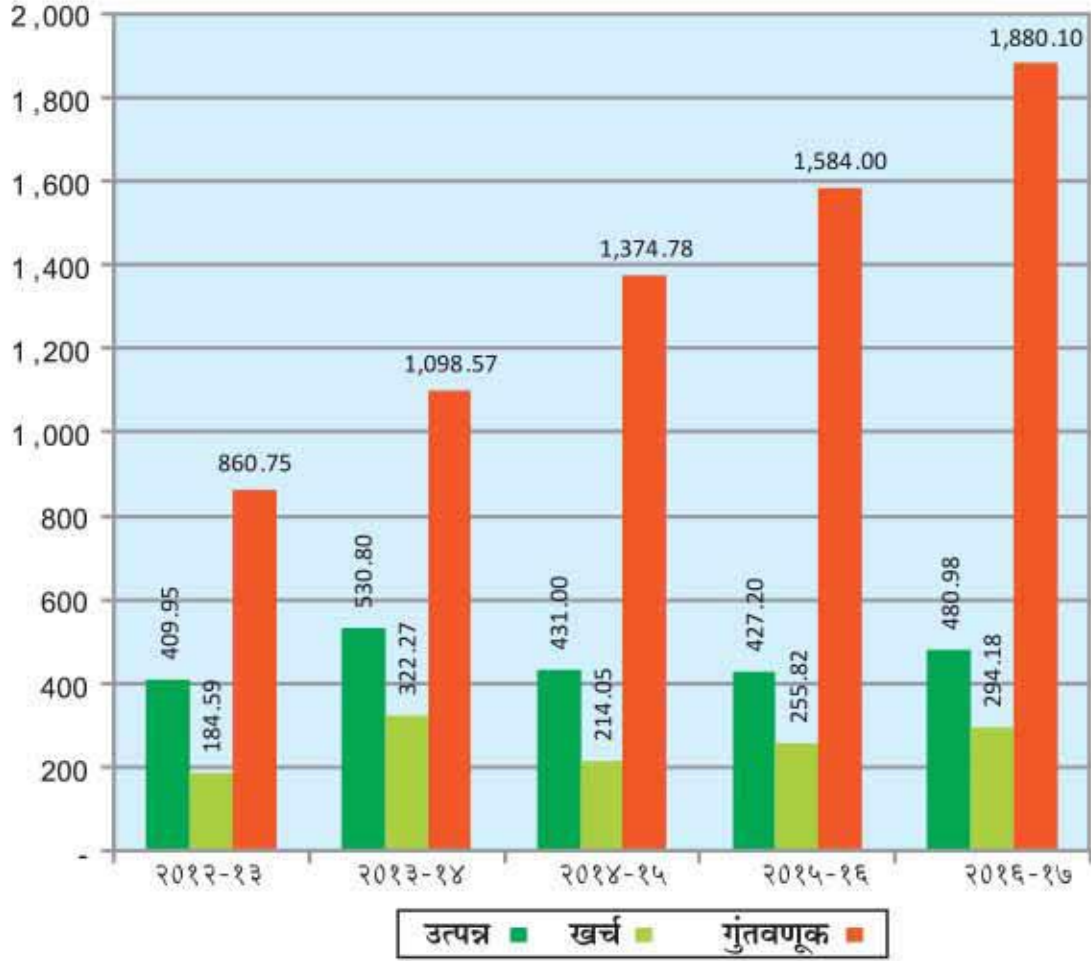
श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.
वार्षिक अहवाल २०१६-१७

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

वार्षिक अहवाल २०१६-१७

अ) एकुण उत्पन्न, खर्च व गुंतवणूक दर्शविणारा तुलनात्मक तक्ता

(रु.कोटीमध्ये)

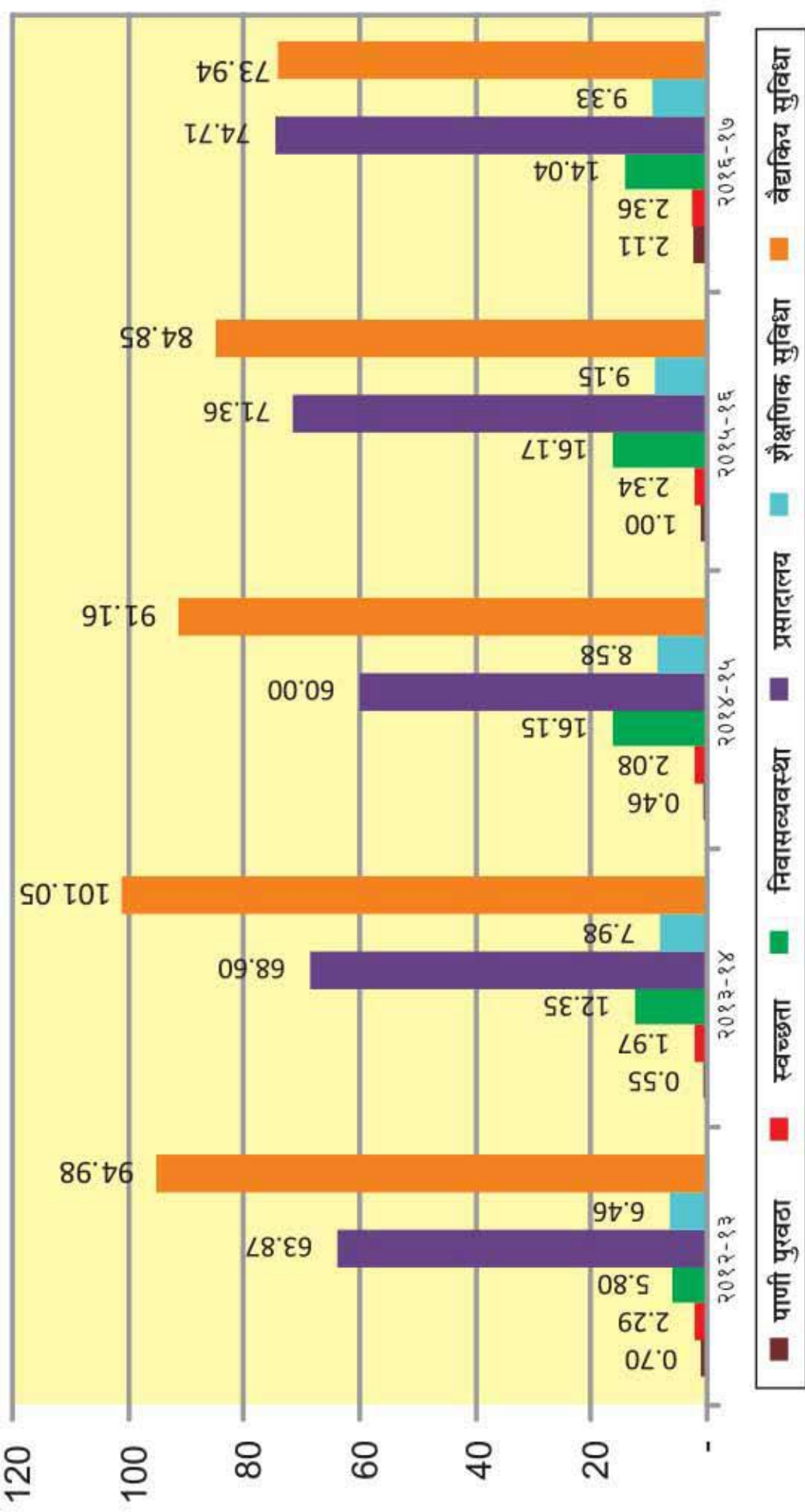
- विशेष स्वरूपाची देणगी (अन्नदान निधी, इमारत निधी, धार्मिक निधी, वैद्यकीय निधी इ.)
■ इतर देणगी (दक्षिणापेटी देणगी, सर्वसाधारण देणगी व वस्तु रूपातील देणगी)

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

वार्षिक अहवाल २०१६-१७

अ) साईभक्तांना पुरविल्या जाणाऱ्या सोयी-सुविधांवर झालेल्या खर्चाचा तुलनात्मक तक्ता

(रु.कोटीमध्ये)

Independent Auditor's Report

To,
The Management Committee,
The Shree Sai Baba Sansthan Trust, (Shirdi)
Shirdi.

Report on the Financial Statements

We have audited the accompanying financial statements of The Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi), (The Trust), which comprise of the Balance Sheet as at 31st March 2017, the Income and Expenditure for the year ended on that date, and a summary of the significant accounting policies and other explanatory information.

Management's Responsibility for the Financial Statements

The Trust's Management is responsible for the preparation of these financial statements that give a true and fair view of the financial position and financial performance of the Trust in accordance with the section 32 of Bombay Public Trust Act 1950 and of The Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) Act 2004. This responsibility includes the design, implementation and maintenance of internal control relevant to the preparation and presentation of the financial statements that give a true and fair view and are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditors' Responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these financial statements based on our audit. We conducted our audit in accordance with the Standards on Auditing issued by the Institute of Chartered Accountants of India. Those Standards require that we comply with the ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the financial statements are free from material misstatement. An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and the disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgment, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers the internal control relevant to the Trust's preparation and fair presentation of the financial statements in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances but not for the purpose of expressing an opinion on effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of the accounting estimates made by the Management, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion and financial instruments.

Basis for Qualified Opinion

1. The salary and allowances of employees working in institutions run under medical relief activities and educational activities are paid out of funds created for these specific purposes as specified in Note T- 12 and not out of Management Fund as required by section 15 (3) of The Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) Act, 2004.

2. The Trust has not accounted for provision for leave encashment as required by Accounting Standard 15 as mentioned in Note T-6.

Opinion

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us except for the effects of the matter described in the Basis for Qualified Opinion paragraph, the financial statements give a true and fair view in conformity with the accounting principles generally accepted in India:

- a. in the case of the Balance Sheet, of the state of affairs of the Trust as at 31st March 2017; and
- b. in the case of the Income and Expenditure Account, of the surplus of the Trust for the year ended on that date;

Report on other Legal and Regulatory Requirements:

We report that,

1. We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit;
2. In our opinion, proper books of account as required by law have been kept so far as appears from our examination of those books as required by the trust.
3. In our opinion, the financial statements dealt with by the report comply with the Accounting Standards issued by the Institute of Chartered Accountants of India.
4. The financial statements dealt with by this report are in agreement with the books of account.

For Mukund M. Chitale & Co.
Chartered Accountants
Firm Reg. No 106655W

Place : Shirdi
Date : 23/10/2017

(S. M. Chitale)
Partner
M. No. 111383

THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2017

(All the Fig in Rs.)

PREVIOUS YEAR	FUNDS AND LIABILITIES	SCH	CURRENT YEAR	PREVIOUS YEAR	PROPERTY AND ASSETS	SCH	CURRENT YEAR
	TRUST CORPUS:				IMMOVABLE PROPERTIES:		
	Balances as per Last Balance Sheet		488,252,869	574,975,979	Land (At cost)	C 1	882,945,479
488,252,869			-	1,375,416,009	Buildings & Roads (Net of Accumulated Depreciation)	C 2	1,240,633,625
6,198,999,985	OTHER EARMARKED FUNDS	A	6,741,797,354	362,944,059	OTHER FIXED ASSETS (Net of Accumulated Depreciation)	C 3	312,563,592
				1,120,268	INTANGIBLE ASSETS (Net of Accumulated Depreciation)	C 4	1,733,201
461,059,640	MANAGEMENT FUND			366,910,446	Capital Work in Progress	C 5	386,509,564
	Balances as per Last Balance Sheet		461,059,640	15,840,022,258	INVESTMENTS: Fixed Deposits with Nationalised Banks	D	18,801,089,410
	Transfer from Income & Expenditure Account		469,995,372	-	GRATUITY FUND WITH LIC	E	24,526,316
	Less: Expenses on Management Fund	K	931,055,012	875,901,856	ORNAMENTS & JEWELLERY	F	953,517,863
37,962,747	GRATUITY RESERVE		432,452,256	132,453,479	STOCK OF CONSUMABLES	G	109,097,234
			-	1,930,287,826	ADVANCES, DEPOSITS & RECEIVABLES	H	1,344,654,972
395,947,707	LIABILITIES:	B		2,394,550	BANK BALANCES:	I	157,782,814
	For Deposit		153,519,067	153,080,727	In Savings Accounts with Banks	I	2,146,518
	For Expenses		262,636,640	2,447,110	CASH IN HAND		
	For Supplies		34,229,137	16,035,768,213			
2,394,550	Provident Fund Fluctuation Fund						
14,030,942,520	INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT						
	Balances as per Last Balance Sheet		14,030,942,520				
	Add: Surplus for the Current Year		2,004,825,694				
21,615,560,017	Total Rs.		24,217,200,587	21,615,560,017	Total Rs.		24,217,200,587

Notes to Accounts

AS PER OUR REPORT OF EVEN DATE
For MUKUND M CHITALE & CO.,
CHARTERED ACCOUNTANTS,

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

PLACE - SHIRDI
DATED - 23/10/2017
(S. M. CHITALE)
PARTNER
MEMBERSHIP NO 111383
Statutory Auditors

GHORPADE.B.B.
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHIR
DY. EXECUTIVE OFFICER

Smt. RUBAL AGRAWAL (IAS)
CHIEF EXECUTIVE OFFICER

SURESH HAWARE
CHAIRMAN

THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)
INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDED 31ST MARCH, 2017

REGISTRATION No:- E-69, AHMEDNAGAR

(All the Fig in Rs.)

PREVIOUS YEAR	EXPENDITURE	SCH	AMOUNT	AMOUNT	PREVIOUS YEAR	INCOME	SCH	AMOUNT	AMOUNT
84,898,465	Expenses in respect of Properties	J		128,879,453	9,754	Rent			9,754
268,630,341	Establishment Expenses	L		220,252,825		Interest On Bank Savings Accounts		7,956,003	
140,863,380	Depreciation Less: Transferred to Fund	C	225,040,102 98,502,306	126,537,797	1,038,801,933	On Fixed Deposit & Securities		811,661,534	
542,829,908	Expenditure on Object of the Trust Grant in Aid (Charity) Medical Relief (Net) Expenses on Educational Activities Services to Sai Devotees	M N O	131,195,197 - 1,668,101	132,883,298	2,312,132,506	Other Interest		37,602,563	857,220,099
42,610,068	Expenditure on Other Objects	Q		11,906,843	750,548	Income from Other Sources	S		2,238,710,534
474,894,041	Contribution to Management Fund			469,995,372		Profit on Sale of Assets			-
-	Loss on Sale of Assets	R		679,106					
1,796,968,539	Excess of Income over Expenditure transferred to Balance Sheet			2,004,825,694					
3,351,694,741	Total Rs.	T		3,095,940,387	3,351,694,741	Total Rs.			3,095,940,387

Notes to Accounts

AS PER OUR REPORT OF EVEN DATE
For MUKUND M CHITALE & CO.,
CHARTERED ACCOUNTANTS,

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

PLACE - SHIRDI
DATED - 23/10/2017

(S. M. CHITALE)
PARTNER

MEMBERSHIP NO 111383
Statutory Auditors

GHORPADE B.B.
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR. SANDIP AHER
Dy. EXECUTIVE OFFICER

Smt. RUBAL AGRAWAL (IAS)
CHIEF EXECUTIVE OFFICER

SURESH HAWARE
CHAIRMAN

OTHER EARMARKED FUND (Schedule 'A')

(All the Fig in Rs.)										
Sr.No.	Particular	Opening balance as on 01.04.2016	Donation Received during the year	Total (3+4)	Interest on F.D.	Transferred to other fund	Transferred From other fund	Total	Amount spent During the year	Closing balance as on 31.03.2017
1	2	3	4	5(3+4)	6	7	8	9 (5+6-7+8)	10	11 (9-10)
1	Annadan Fund	1,919,145,166	520,884,167	2,440,029,333	134,340,162	-	945,368	2,575,314,863	1	2,222,314,267
2	Building Fund	668,524,216	9,091,380	677,615,596	-	-	-	677,615,596	-	677,615,596
3	Building Fund (Salashram)	785,103,050	-	785,103,050	-	-	-	785,103,050	2	686,600,744
4	Devotional Object Fund	234,540,548	25,616,312	260,156,860	-	-	-	260,156,860	-	237,809,481
5	Donation U/s 35AC	-	22,493,960	22,493,960	-	-	-	22,493,960	3	-
6	Education Fund	189,455,422	81,688,582	271,144,004	13,261,880	-	-	284,405,884	4	208,936,967
7	Maint. & Repairs & Establishment Fund	1,777,973,758	256,564,857	2,034,538,615	124,485,297	-	-	2,159,023,912	-	2,014,657,592
8	Medical Fund (7)	-	220,387,149	220,387,149	-	-	-	220,387,149	5	-
9	New Bhakta Niwas Fund	420,990,933	-	420,990,933	-	-	-	420,990,933	-	420,990,933
10	Nitya Prasadalay Annadan Yojana	945,368	1,115,887	2,061,055	66,176	945,368	-	1,181,863	-	1,181,863
11	Permanent Fund	200,368,344	9,220,126	209,588,470	14,036,682	-	-	223,625,152	-	223,625,152
12	Sri Sai Baba Mahasamadhi Shatabdi Sonala Fund	1,953,179	16,544,567	18,497,746	-	-	-	18,497,746	-	12,169,058
13	Ambulance Project Fund Account (6)	-	35,895,700	35,895,700	-	-	-	35,895,700	-	35,895,700
	Total	6,198,999,985	1,199,502,487	7,398,502,472	286,190,196	945,368	945,368	7,684,692,668	942,895,314	6,741,797,354

Notes :

1. Refer schedule P
2. The amount represents depreciation for the year on Building (Sai Ashram)
3. Refer schedule N
4. Refer schedule O
5. Refer schedule N
6. New fund Created during the year as per decision No 637 of the management committee meeting held on 31st August, 2016 for Procurement of Ambulance and subsequent distribution in rural areas
7. Donation received during the year include an amount of Rs.12,88,45,117 transferred from General Donation received during the year to Medical Fund as reflected in Schedule S.

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy EXECUTIVE OFFICER

LAIBILITIES

(Schedule 'B')

Sr. No.	Particulars	Amount In Rs.	Amount In Rs.
A	FOR DEPOSIT		
1	Deposit For Accommodation	48,300	
2	Deposit Refundable	152,052,644	
3	Drainage Deposit	51,200	
4	Deposit For I.T.I.Uniform	788,523	
5	I.T.I. Deposit	578,400	153,519,067
B	FOR EXPENSES		262,636,640
C	FOR SUPPLIER		34,229,137
	TOTAL		450,384,845

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXCUTIVE OFFICER

SCHEDULE OF ASSETS INCLUDING CAPITAL WORK IN PROGRESS :

Schedule C:

Sr. No.	Particular	Rate of Depn.	Cost as on 1 April 2016	Additions During the year	Deduction During the year	Cost as on 31 March 2017	Depreciation as on 1 April 2016	Deduction During the year (Depn)	Depreciation for the year 31 Mar. 2017	Total Depreciation	W.D.V. on 31 March 17	W.D.V. on 1 APRIL 2016
IMMOVABLE ASSETS												
C 1	Land	0%	574,975,979	307,969,500	-	882,945,479	-	-	-	-	882,945,479	574,975,979
	Subtotal (C1)		574,975,979	307,969,500	-	882,945,479	-	-	-	-	882,945,479	574,975,979
C 2	BUILDINGS & ROADS											
	Buildings & Roads	10%	1,040,177,313	3,316,841	-	1,043,494,154	652,426,444	-	39,068,502	691,494,946	351,999,208	387,750,869
	Polycarbonate Shed	20%	10,078,755	-	-	10,078,755	7,436,670	-	528,417	7,965,087	2,113,668	2,642,085
	Buildings (Sai Ashram)	10%	1,321,938,646	-	-	1,321,938,646	336,915,591	-	98,502,306	435,417,897	886,520,750	985,023,055
	Subtotal (C2)		2,372,194,714	3,316,841	-	2,375,511,555	996,778,705	-	138,099,225	1,134,877,930	1,240,633,625	1,375,416,009
C 3	OTHER FIXED ASSETS											
	Sanathan:											
	STATUES	0%	821,148	-	-	821,148	-	-	-	-	821,148	821,148
	FURNITURE & FIXTURES	15%	234,515,473	13,388,594	1,908,910	249,812,977	140,920,424	1,160,941	15,526,229	155,285,712	90,709,446	93,595,050
	PLANT & MACHINERY	25%	636,770,559	7,466,791	329,570	644,567,920	500,323,620	312,001	34,831,606	534,843,225	109,064,555	136,446,939
	VEHICLES	20%	66,658,533	2,053,113	1,375	68,710,271	43,014,916	1,257	5,073,393	48,087,052	20,623,219	23,643,617
	EQUIPMENTS	25%	36,234,424	2,828,798	235,951	39,300,173	28,095,243	219,073	2,136,316	30,012,486	7,812,785	7,139,181
	INSTRUMENTS	25%	3,571,315	-	19,062	3,590,377	2,735,535	18,952	205,786	2,922,368	629,885	835,781
	COMPUTERS	60%	22,119,092	1,437,580	2,415,102	24,971,774	17,103,737	2,414,755	3,905,703	18,594,684	2,546,886	5,015,355
	Hospital :											
	FURNITURE & FIXTURES	15%	36,172,894	827,277	299,067	37,299,238	24,852,568	264,931	1,939,556	26,327,193	10,373,911	11,520,326
	PLANT & MACHINERY	25%	390,314,817	4,878,716	153,199	395,346,732	338,056,670	145,006	13,960,785	351,872,449	43,167,885	52,258,147
	VEHICLES	20%	10,147,411	1,047,940	-	11,195,351	4,802,383	-	1,173,800	5,976,183	5,219,168	5,345,028
	EQUIPMENTS	25%	68,211,390	2,172,445	195,900	70,579,735	51,897,716	149,377	4,525,483	56,273,821	13,914,113	16,313,674
	INSTRUMENTS	25%	54,757,495	493,971	1,457,504	56,709,970	46,181,402	1,403,859	2,307,881	47,085,424	6,708,537	8,576,093
	COMPUTERS	60%	14,015,379	410,356	47,174	14,472,909	12,581,659	47,173	872,023	13,406,509	972,053	1,433,720
	Subtotal (C3)		1,573,309,930	37,003,581	7,062,814	1,603,250,698	1,210,365,871	6,137,326	86,458,561	1,290,687,106	312,563,592	362,944,059
C 4	INTANGIBLE ASSETS											
	Sanathan:											
	Softwares	25%	10,512,812	522,750	-	11,035,562	9,705,259	-	332,575	10,037,834	987,728	807,553
	Hospital:											
	Softwares	25%	2,892,390	572,500	-	3,464,890	2,579,675	-	149,741	2,729,417	735,473	312,715
	Sub Total (C4)		13,405,202	1,095,250	-	14,500,452	12,284,934	-	482,316	12,767,251	1,733,201	1,120,268
C 5	Capital Work In Progress	0%	366,910,446	43,963,611	24,364,493	386,509,564	-	-	-	-	386,509,564	366,910,446
	Sub Total (C5)		366,910,446	43,963,611	24,364,493	386,509,564	-	-	-	-	386,509,564	366,910,446
	Grand Total		4,900,796,271	393,348,783	31,427,307	5,262,717,748	2,219,429,510	6,137,326	225,040,102	2,438,332,287	2,824,385,461	2,681,366,761

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHIR

DY.EXCUTIVE OFFICER

**INVESTMENTS : Government Securities & Fixed Deposits
With Nationalised Bank**

(Schedule 'D')

Sr.No.	Particulars	Amount In Rs.
A	GOVERNMENT GUARANTEED SECURITIES	-
B	FIXED DEPOSITS WITH NATIONALISED BANK	18,801,089,410
	GRAND TOTAL (A + B)	18,801,089,410

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXCUTIVE OFFICER

GRATUITY FUND WITH LIC

(Schedule 'E')

Particulars	Amount in Rs.	Amount in Rs.
Gratuity Fund with LIC		474,369,990
Less: Gratuity Reserve		
Opening	472,611,284	
Less: Paid	22,767,610	
Add: Provided	-	
		449,843,674
Total		24,526,316

Note : The amount of Gratuity Liability as shown in note T- 11 is Rs. 44,10,61,297/- as per the certificate given by LIC of India. This amount as compared to Gratuity Reserve of Rs. 44,98,43,674/- as shown above is higher by Rs. 87,82,377/- This is on account of excess provision made for Gratuity in earlier years.

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXCUTIVE OFFICER

ORNAMENTS & JEWELLERY

(Schedule 'F')

(All the Fig in Rs.)

Sr.N o.	Particulars	Balance as on 01 April 2016	Additions during the year	Deduction during the year	Balance as on 31st March 2017
1	Gold	616,459,917	70,180,062	-	686,639,979
2	Silver	106,459,247	13,230,366	-	119,689,613
3	Silver Coins	3,640,988	-	2,286,506	1,354,482
4	Gold Coins	49,494,342	-	3,170,081	46,324,262
5	Gold Pendants	7,754,508	-	2,083,174	5,671,334
6	Copper & Brass	418,901	-	-	418,901
7	Precious Stones & Other Valuables	91,673,953	1,756,789	11,450	93,419,292
	TOTAL	875,901,856	85,167,217	7,551,211	953,517,863

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXCUTIVE OFFICER

Sr. No.	Particulars (Stock of Consumable)	Amount in Rs.
1	Medicines	34,726,686
2	Food Grains & Other Prasadlaya Material	28,890,850
3	Books / Photos	24,029,148
4	Cement (with Construction Department)	15,004
5	Steel (with Construction Department)	31,464
6	Cloth (with Counter Department)	1,975,178
7	General Donated Articles (with Counter Department)	160,761
8	Cooper & Brass Articles (with Counter Department)	10,831
9	I.T.I. Consumable Material	230,309
10	Building Repairs & Maintenance Material	1,599,491
11	Sanitation Material	737,897
12	Water Supply Material	4,535,264
13	Stationary	1,006,747
14	Electrical Material	5,107,355
15	Cloth for Uniform	667,534
16	Calenders	178,220
17	Audio - Video Cassettes	795,964
18	Computer Material	42,350
19	Abhishek	625
20	Garden Material	80,802
21	Guest House Expenses	2,236
22	Sundry Material	100,926
23	Sound System Material	250,103
24	Satyanarayan	130,665
25	Samadhi Mandir	84,155
26	Printing Material	3,565,109
27	Dairy	141,563
	Total	109,097,234

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER
Dy.EXCUTIVE OFFICER

ADVANCES, DEPOSITS & OTHER RECEIVABLES (Schedule 'H')

Sr.No.	Particulars	Amount in Rs.
1	Advances recoverable in cash / kind	368,278,976
2	Sundry Debtors	113,863,488
3	Loan Given to Shirdi Nagarpanchayat	65,861,000
4	Deposits	21,242,914
5	Income Tax deducted at Source	69,008,608
6	Income Receivable	704,127,860
7	Prepaid Expenses	2,272,126
	TOTAL	1,344,654,972

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXECUTIVE OFFICER

CASH AND BANK BALANCES

(Schedule 'I')

A CASH IN HAND

Sr.No.	Particulars	Amount in Rs.
1	At Shirdi Office	108,811
2	At Hospital	631,214
3	At Mumbai Office	21,503
	TOTAL (A)	761,528

B	FOREIGN CURRENCY ON HAND TOTAL(B)	1,384,990
----------	--	------------------

C	TOTAL (A) + (B)	2,146,518
----------	------------------------	------------------

D BANK BALANCE :

Sr.No.	Particulars	Amount in Rs.	Amount in Rs.
1	At Shirdi Office	159,541,844	
	Less: Book Overdraft	14,042,201	145,499,643
2	At Hospital	27,415,157	
	Less: Book Overdraft	18,172,106	9,243,051
3	At Mumbai Office		3,040,120
	TOTAL (D)		157,782,814

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

DR.SANDIP AHER

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

Dy.EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES IN RESPECT OF PROPERTIES :

(Schedule ' J ')

Sr.No.	Particulars	Amount in Rs.
1	Insurance of Property	966,151
2	Machinery Repairs & Maintenance	18,981,455
3	Power House Expenses & other Maintenance & Repairs	87,681,714
4	Rates , Taxes & Charges , Municipal Tax	21,250,133
	TOTAL	128,879,453

EXPENSES TOWARDS MANAGEMENT FUND :

(Schedule ' K ')

Sr.No.	Particulars	Amount in Rs.
1	Salaries and allowances to Staff	431,975,060
2	Board Meeting Expenses	24,405
3	Travelling Expenses	452,791
	TOTAL	432,452,256

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXECUTIVE OFFICER

ESTABLISHMENT EXPENSES :

(Schedule 'L')

Sr. No.	Particulars	Amount in Rs.
1	Advertisements	5,770,943
2	Apprentice Stipend	603,955
3	Audit Fee & Reimbursement of out of Pocket Expenses	1,039,583
4	Bank Charges	6,773,861
5	Computer Expenses	458,496
6	Contribution to Employees Provident Fund	30,013,086
7	Contractor Labour Charges	45,152,189
8	Guest House Expenses	522,935
9	Insurance of Vehicles & others	4,650,593
10	Legal Expenses	1,308,733
11	Locker Rent	3,000
12	News Papers and Periodicals	41,758
13	Postage	2,016,132
14	Printing Expenses	2,333,647
15	Laboratory Expenses	85,000
16	Publication Expenses	3,577,696
17	Sansthan Honorarium	470,267
18	Security Expenses	81,423,067
19	Sound System Expenses	2,124,729
20	Staff Welfare Expenses	8,559,496
21	Stationary Expenses	1,296,511
22	Sundry Expenses	3,149,370
23	Telephone Expenses	1,432,641
24	Uniform Expenses	41,386
25	Vehicle Maintenance	7,071,718
26	Website Expenses	95,000
27	I.T.Expenses	10,183,431
28	D.C.P.S. A/c	53,601
	Total	220,252,825

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES TOWARDS GRANT IN AID (CHARITY)

(Schedule 'M')

Sr. No.	Particulars	Amount in Rs.
1	World Championship Charity Aid	200,000
2	Construction of New Bus Stand at Shirdi	149,957
3	Charity in Medical Bills for Poor and Needy Patients*	112,249,836
4	Financial Aid For Life Saving Operations through Sainath Hospital	18,595,404
	Total	131,195,197

* Includes an amount of Rs. 61,48,215/- is towards IPF transfer and utilisation during the year

EXPENDITURE ON MEDICAL RELIEF ACTIVITY :

(Schedule 'N')

Sr. No.	Particulars	Amount in Rs.	Amount in Rs.
1	Cost of Medicines		
	Opening Stock of Medicines	48,737,293	
	Add : Purchase of Medicines	172,467,009	
	Less : Closing Stock of Medicines	34,726,686	
	Cost of Medicines	186,477,616	
2	Add : Expenses of Hospital	552,963,750	
3	Total Expenses	739,441,367	
4	Less : Hospital Receipt	496,560,258	
	Deficit		242,881,109
	Utilization from Donation Under 35 AC (Schedule A)		22,493,960
	Utilization from Medical Fund (Schedule A)		220,387,149

Schedule N1 - Detailed Income & Expenditure of Hospital Activities

EXPENSES ON EDUCATIONAL ACTIVITIES :

(Schedule 'O')
(All the Fig in Rs.)

Sr.No.	Particulars	Expenses	Receipts	Defecit
1	Industrial Training Institute	29,762,054	4,305,161	25,456,893
2	English Medium School	28,813,282	13,051,418	15,761,864
3	Kanya Vidya Mandir	12,621,695	2,430	12,619,265
4	Junior College	22,061,749	430,853	21,630,896
	Total	93,258,779	17,789,862	75,468,917
	Less: Transferred to Educational Fund for Utilisation (Schedule A)			75,468,917

Schedule O1 - Detailed Income & Expenditure of Educational Activities

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.
CHIEF ACCOUNTS OFFICERDR.SANDIP AHER
Dy.EXECUTIVE OFFICER

INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT OF EDUCATIONAL ACTIVITIES FOR THE

YEAR ENDED ON 31ST MARCH, 2017 Schedule 'O1'

Particulars	Amount in Rs.	Amount in Rs.
Receipts During the Year:		
Industrial Training Institute	4,305,161	
English Medium School	13,051,418	
Kanya Vidya Mandir	2,430	
Junior College	430,853	
		17,789,862
Expenditure on Educational Activities		
Contractor Labour Charges	8,049,672	
Sundry Expenses	793,581	
Gathering Expenses	118,888	
Vehicle Expenses	2,308,782	
Provident Fund	3,307,903	
Printing & Stationery	428,521	
Sports Tournament Expenses	117,418	
Staff Salary	75,345,730	
Telephone	51,997	
Travelling	27,670	
Electricity Charges	2,144,640	
Library Expenses	29,410	
Honorarium	3,744	
Insurance	627	
Repairs & Maintenance	37,895	
Skill Competition Expenses	69,673	
Consumables	422,628	
		93,258,779
Excess of Expenditure over Income for the year		(75,468,917)

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.
CHIEF ACCOUNTS OFFICERDR.SANDIP AHER
Dy.EXECUTIVE OFFICER

INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT OF HOSPITAL ACTIVITIES FOR THE YEAR ENDED ON 31ST MARCH, 2017 Schedule 'N1'

PREVIOUS YEAR	Particulars	Amount in Rs.	Amount in Rs.
	Cost of Medicines		
	Opening Stock of Medicine	48,737,293	
	Add : Purchase of Medicine	172,467,009	
	Less : Closing Stock of Medicines	34,726,686	
	Cost of Medicines (A)		186,477,616
	Add : Expenses of Hospital		
	Advertisement Expenses	822,662	
	Ambulance Expenses	1,922,215	
	Audit Fees	204,920	
	Bank Charges	44,601	
	Bio - Medical Waste Expenses	1,180,000	
	Camp Expenses	498,713	
	Consultancy & Legal	735,450	
	Consumables	146,918	
	Contractor Labour Charges	97,861,332	
	Doctor Honorarium	83,393,514	
	Staff Salary	270,221,851	
	Electricity	46,638,134	
	Freight & Transport	6,814	
	Gas Charges	418,500	
	Hospital Expenses	1,491,605	
	Insurance Charges	514,344	
	Linen Expenses	14,677	
	Medical Reimbursements	10,250,152	
	News Paper Charges	5,978	
	Postage & Courier	64,540	
	Printing & Stationery	523,851	
	Reimbursement of Education Fees	1,363,140	
	Repairs & Maintenance	30,906,755	
	Stipend	5,600	
	Taxes & Charges	50	
	Telephone Charges	72,251	
	Transport Charges	694,150	
	Travelling Expenses	139,088	
	Water Expenses	2,821,946	
	Total Expenses (B)		552,963,750
	Subtotal C (A+B)		739,441,367
	PREVIOUS YEAR	Particulars	Amount in Rs.
		Amount in Rs.	
	Less : Hospital Receipt		
	Saibaba Hospital Receipt	462,882,008	
	Sainath Hospital Receipt	25,741,697	
	Ambulance Receipt	1,319,976	
	Blood Bank Receipt	4,383,390	
	Discount /Free Scheme Received	141,436	
	Electricity and Telephone Recovery	53,237	
	Interest Income	945,341	
	Intt. on Auto Sweep Fd A/c	172,606	
	Room Rent Recovery	112,943	
	Sale of Scrap	106,836	
	Tender Sale Receipt	516,000	
	Unclaimed Deposit	184,788	
	Subtotal (D)		(496,560,258)
1,796,968,539	Excess of Expenditure over Income for the year (C - D)		242,881,109

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER
Dy.EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES ON ANNADAN ACTIVITIES: (Schedule 'P')

(All the Fig in Rs.)

Sr. No.	Particulars	Receipts	Expenses	Defecit
1	Prasadalaya Department	394,111,643	747,112,239	(353,000,596)
	Total	394,111,643	747,112,239	(353,000,596)

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXECUTIVE OFFICER

INCOME FROM OTHER SOURCES

A OTHER DONATION

(Schedule 'S')

Sr.No.	Particulars	Amount in Rs.	Amount in Rs.
1	Charity Boxes (Cash)		1,514,212,971
2	General Donation	679,123,419	-
	Less : Transfer to Medical Fund (Schedule A)	128,845,117	550,278,302
3	Donation in Kind		80,964,731
4	Online Facility & Other Receipts		3,419,493
	Total (A)		2,148,875,497

A OTHER INCOME

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Maintenance Charges of Staff Quarter & Service Stalls	3,024,674
2	Sundry Receipts (Scrap Material, Non-Refundable Deposits, Garden etc.)	6,775,182
3	Live Darshan (Royalty)	21,529,591
4	Surplus From Sale of Books/Photos/Calender/Cassetts & CDs	1,421,130
5	Surplus From Sale of Gold, Silver Coins & Precious Stones	12,405,855
6	Wind Mill Receipt	22,109,782
7	Subsidy Received relating to Solar Project [Note T (5)]	15,323,608
8	Surplus from Devotional Object Receipts	4,199,548
9	Bus Service Receipts	2,196,796
10	Surplus From Sale of Cloth, Copper & Brass, G.D.Articals	848,871
	Total (B)	89,835,038
	Grand Total (A+ B)	2,238,710,534

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER
Dy.EXECUTIVE OFFICER

EXPENDITURE ON OTHER OBJECTS : Schedule Q

Sr. No.	Particulars	Amount in Rs
1	Shirdi Festival	1,005,756
2	Kumbhamela -2015 Expenses	1,395,080
3	Saileea Magazine Expenses	2,132,040
4	Dhwajdin Nidhi	2,823,030
5	Temple Summit Exp.	4,550,937
	Total	11,906,843

Schedule R

PROFIT / LOSS ON SALE OF ASSETS & INVESTMENT :

Sr. No.	Particulars	Amount in Rs
1	Profit on Sale of Assets	109,388
2	Loss on Sale of Assets	788,494
	Net Loss-	679,106

For THE SHREE SAI BABA SANSTHAN TRUST (SHIRDI)

GHORPADE.B.B.

CHIEF ACCOUNTS OFFICER

DR.SANDIP AHER

Dy.EXECUTIVE OFFICER

THE SHREE SAIBABASANSTHAN TRUST(SHIRDI)

NOTES TO ACCOUNTS (Schedule T)

1. Significant Accounting Policies

1.1 Basis of Preparation of Financial Statements

The Financial Statements are drawn up on historical cost basis and have been prepared in accordance with applicable Accounting Standards issued by the Institute of Chartered Accountants of India and are on accrual basis unless otherwise stated. Accounting Policies are adopted consistently unless specifically referred to otherwise and are in consonance with the generally accepted accounting principles.

1.2 Use of Estimates

The preparation of Financial Statements requires some estimates which affect the reported amounts of assets and liabilities on the date of Financial Statements and the reported amount of revenues and expenses during the year. Difference between the actual result and estimates are recognized in the period in which results are known/ materialized.

1.3 Revenue Recognition

- a. Donation in kind received at the counters such as Gold, Silver, artificial & real Precious Stone, Copper, Brass, Cloth and any other articles are treated as Income from Other Sources and such donations are accounted on the basis of valuation done by the appointed valuer as of the date of receipt.
- b. Gold coins, Silver coins and precious stones are sold at a price which are decided by the management at regular intervals and surplus is accounted after adjusting cost/value of gold, silver and precious stones sold as of the date of receipt on FIFO basis.
- c. Foreign instruments & currencies are accounted on the date of credit in Bank Statement.
- d. Donation received for a specific fund is credited to the respective fund and other donations are accounted as income of the trust.
- e. Cash received at donation counter after 2 P.M. on the last day and Cash received in Hundis (Donation boxes) on the last day of the financial year is accounted on the following day. This practice has been consistently followed by the trust.
- f. In case of hospital unit, cash received in the second shift of Hospitals was brought into account through "Cash in Transit Account" as the same is deposited on the first working day of the next year.
- g. Annual Membership / Subscriptions for publication are accounted on cash basis.

- h. Interest income on fixed deposits with banks is accounted on accrual basis at the rates applicable to such deposits and investments.

1.4 Investments

Investments are stated at cost.

1.5 Fixed Assets / Depreciation and Amortization

- a. Fixed Assets excluding Land are stated at historical cost less depreciation.
- b. Freehold land is stated at cost.
- c. Depreciation on tangible assets has been worked out on the basis of Written Down Value method at the appropriate rates decided by the Management. In respect of additions to Fixed Assets up to 30th September; depreciation has been charged for full year and for others, depreciation is charged for six months period. No depreciation has been considered on Assets discarded or sold in the year of sale.
- d. Fixed Assets costing Rs. 5,000 or less are fully depreciated.
- e. Costs incurred on intangible assets resulting in future economic benefits are capitalized as intangible assets and amortized on written down value method beginning from the date of capitalization.

1.6 Inventories

- a. Inventories of Stores, cloth materials, Grocery items, consumables, medicines have been valued at cost, including Vat / CENVAT. The cost is determined on FIFO basis.

1.7 Foreign Currency Transactions

- a. Foreign currency transactions are recorded on initial recognition in the reporting currency by applying to the foreign currency amount at the exchange rate prevailing as on the date of transactions.
- b. The Trust has received Donation in Foreign Currency by various modes like Donation Box, Direct credit in Bank A/c. The Foreign currency received in Mandir Donation Box; is deposited in Bank on fortnightly basis. Amount deposited are accounted in Indian currency.

1.8 Employee Benefits

- a. Treatment of Retirement Benefits: Contribution to provident Fund & Family Pension Fund are accounted on accrual basis and charged to Income & Expenditure Account for the year under consideration.

- b. Defined Contribution Plan: The Trust makes Provident Fund contributions to defined contribution plans for qualifying employees.
- c. Defined Benefit Plan
 - a. The Trust offers the Gratuity to employee under the benefit scheme.
 - b. Obligation in respect of employee's gratuity fund scheme managed by Life Insurance Corporation of India is determined based on actuarial valuation using the Projected Unit Credit Method, which recognizes each period of service as giving rise to additional unit of employee benefit entitlement and measures each unit separately to build up the final obligation
 - c. Leave encashment has been provided for as and when it is due.
 - d. Contribution to Pension Fund Trust are made based on actuarial valuation and recognized as an expense as per AS-15 (Revised).

1.9 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets

A provision is recognized when an enterprise has a present obligation as a result of past events; it is probable that an outflow of resources will be required to settle the obligation, in respect of which a reliable estimate can be made. Provisions are not discounted to its present value and are determined based on best estimate required to settle the obligations at the Balance Sheet date. These are reviewed at each Balance Sheet date and adjusted to reflect the current best estimates. Contingent Assets are neither recognized nor disclosed in the financial statements. Contingent liabilities are not provided for and are disclosed by way of notes.

1.10 Earmarked Funds/ Allocations: -

- a. Allocation of the Earmarked Funds is on the basis of specific directions of Devotees, as specified in the receipts.
- b. Amount of Depreciation of Sai Ashram charged to Building Fund
- c. Interest income from investment on specific earmarked funds is allocated on the basis of average rate of interest for the current year to the respective earmarked funds on Opening balances.
- d. Expenses with respect to specific objects are shown as utilization from the respective fund.

1.11 Valuation of Ornaments & Jewelry: -

Ornaments & Jewelry are valued on the basis of the valuation done by appointed valueras on the date of receipt plus charges for conversion into coins.

2. Notes to Accounts

1. As per order dated 13th March 2012 of Hon. High Court of Judicature at Bombay, Bench of Aurangabad in Public Interest Litigation No. 18 of 2011, all the affairs of "Shri Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi" were supervised, maintained and looked after by committee consisting of the principal District Judge, Ahmednagar, The Collector, Ahmednagar and The Chief Executive Officer of Shri Sai Baba Sansthan Trust Shirdi from 30th March 2012 until the State Government constitute a new Committee.

The State Government then appointed new committee vide order No.SSS-2011/175(22) Desk-16 dated 27.03.2012. Then again Hon High Court issued order on 30.03.2012 in public interest litigation No 27 of 2012 and further directed that until further orders passed by the said court, the affairs of the said "Shri Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi shall be looked after and managed by the committee appointed by the said court vide judgment and order dated 13.03.2012 in public interest litigation no. 18 of 2011.

Further on 28th July, 2016, Law and Judicial Department of Maharashtra State Government ordered formation of Committee consisting of 12 members authorizing the committee for looking into the matters/affairs of Sansthan for a period of three years.

3. Grant in Aid (Charity / Medical) has been accounted on payment basis
4. As far as sale of Gold, Silver coins, publications items, food items are concerned; it is treated as receipts from devotees otherwise these transactions may become subject to VAT.
5. During the year Trust has received Subsidy amounting to Rs. 1,53,23,608/- from Maharashtra Energy Development, Pune for Installation of Solar System at Sai Dharmashala Niwasthan and Sai Ashram installed during the financial year 2010-11. Amount received is 30% of Total Project Cost and the same is accounted as Income.

As per AS 12 Government Grant, the subsidy related to depreciable assets are treated as deferred income which is recognised in the Income & Expenditure account on a systematic and rational basis over the useful life of the asset. Such allocation to income is usually made over the periods and in the proportions in which depreciation on related assets is charged,

The treatment of accounting entire amount as Income is not in accordance with AS 12 as issued by The Institute of Chartered Accountants of India.

6. As per the Policy of The Trust Leave Encashment is payable at the time of retirement of the employee and the said amounts are not provided in books over the years but the same is accounted on cash basis as and when paid to employees at the time of retirement.
7. During the year, interest accrued on fixed deposits has been reconciled as at the year end and an amount of Rs. 20,15,38,598 which was provided excess in the past has been adjusted against interest income of the current year.

8. The Trust has not applied 85% of its income for its object. However, since it is proposed to accumulate the income for future years, no provision for taxation is considered.
9. The Provident Fund Fluctuation Fund Rs.23,94,550/- is shown as liability.
10. The Trust had entered into a contract with Cognizant Technology Solutions India Private Limited for the cost of Rs. 20,40,00,000/-. The project consists of installation of 37 Customized software's (ERP Modules) and providing necessary hardware item and networking.

Status of the project as on 31st March 2017 is as under-

- * Cognizant has handed over all the necessary hardware and networking's to The Trust
- * Out of 37 modules, 35 modules are operating effectively
- * As per the agreement, The Trust is the ultimate owner of all the hardware solutions and customized software's (ERP modules)
- * Till the date The Trust has paid Rs. 17,46,26,761/- to Cognizant.

The amount paid has not been capitalized and is continued to be shown as Capital Work in Progress on account of certain disputes with the company.

11. As per AS 15 Accounting for Employee benefit

Defined contribution plans

The Trust makes Provident Fund contributions to defined contribution plans for qualifying employees. Under the Schemes, the Trust is required to contribute a specified percentage of the payroll costs to fund the benefits. The Trust recognized Rs.3,94,37,962/-(Sansthan & Hospital) for Provident Fund contributions. The contributions payable to these plans by the Trust are at rates specified in the rules of the schemes.

Defined benefit plans

The Trust offers the following employee benefit schemes to its employees:

Gratuity

The following table sets out the funded status of the defined benefit schemes and the amount recognized in the financial statements as per Gratuity Report under AS- 15 (Revised 2005) for the year ended on 31/03/2017.

Change in the present value of the defined benefit obligation representing reconciliation of opening and closing balances thereof are as follows:	31.03.2017 Amount Rs.	31.03.2016 Amount Rs.
Liability at the beginning of the year	41,37,29,246	36,31,09,598
Interest Cost	3,62,05,619	2,90,48,768
Current Service Cost	2,23,82,704	2,07,55,053
Actuarial (gain) / loss on obligations	(89,33,275)	2,22,58,353
Benefits paid	(2,23,22,997)	(2,14,42,526)
Liability at the end of the year	44,10,61,297	41,37,29,246
Changes in the Fair Value of Plan Asset representing reconciliation of opening and closing balances thereof are as follows:	31.03.2017 Amount Rs.	31.03.2016 Amount Rs.
Fair value of Plan Assets at the beginning of the year	43,42,81,884	39,73,01,549
Expected Return on Plan Assets	3,59,24,063	3,30,22,439
Contributions by the Company	2,61,20,387	2,54,00,422
Benefits paid	2,23,22,997	(2,14,42,526)
Actuarial gain / (loss) on Plan Assets	3,66,652	-
Fair value of Plan Assets at the end of the year	47,43,69,989	43,42,81,884
Total actuarial gain / (loss) to be Recognized	(92,99,927)	2,22,58,353
Amount Recognized in Balance Sheet	31.03.2017	31.03.2016
Liability at the end of the year	(44,10,61,297)	(41,37,29,246)
Fair value of Plan Assets at the end of the year	47,43,69,989	43,42,81,884
(Liability)/Asset Recognized in the Balance Sheet	3,33,08,692	2,05,52,638
Expenses recognized in the Income & Expenditure account	31.03.2017	31.03.2016
Current Service Cost	2,23,82,704	2,07,55,053
Interest Cost	3,62,05,619	2,90,48,768
Expected Return on Plan Assets	(3,59,24,063)	(3,30,22,439)
Net Actuarial (gain) / loss to be Recognized	(92,99,927)	2,22,58,353
Expenses Recognized in Profit & Loss Account	1,33,64,333	3,90,39,735

Principal Actuarial assumptions as at the Balance Sheet date

Discount Rate	8.00%	8.00%
Rate of Return on Plan Assets	7.50%	7.50%
Salary Escalation Rate	7.00%	7.00%
Retirement Age	60 years	60 Years

12. As per Section 22 (2) of the Shree Sai Baba Sansthan Trust(Shirdi) Act, 2004, an amount not exceeding ten percent of the approximate gross annual income of the trust in the last preceding year shall be credited to Management Fund.
As per Sec 15(3) of the Shree Sai Baba Sansthan Trust(Shirdi) Act, 2004, Salary & allowances and other expenses of the executive officers and other officers and employees of the committee shall be paid out of Management Fund.
Accordingly, salary, allowances and other expenses amounting to Rs. 43,24,52,256 have been paid out of Management Fund as shown in schedule K. This amount is exclusive of salary and allowances of employees working in institutions run under medical relief activities and educational activities shown under schedule N and O respectively as these have been paid out of funds created for these specific purposes.
13. Contingent liability(to the extent ascertained from the available records) not provided for in respect of:

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Claims against Trust by others not acknowledged as debts,	18,24,40,837
2	Show Cause Demand Notice from Commissioner of CBEC, Service Tax, Aurangabad. (excluding interest)	1,21,94,254

Note : Future cash outflows, if any, in respect of (I) & (II) above is dependent upon the outcome of judgements / decisions etc.

14. Previous years figures are regrouped and rearranged wherever necessary; to make them comparable with current year

Signature to Note 'A' to 'T'

MUKUND M. CHITALE & CO.
CHARTERED ACCOUNTANTS
Firm Regn. No. 106655W

For THE SHREE SAIBABA
SANSTHAN TRUST, SHIRDI

(S. M. CHITALE)
Partner
M. No.111383

GHORPADE B.B.
Chief Accounts Officer

Dr. SANDIP AHER
Dy. Executive Officer

Place : Shirdi

SMT. RUBAL AGRAWAL (IAS)
Chief Executive Officer

SURESH HAWARE
Chairman

Date : 23/10/2017

श्री साईचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची

वेळ	तपशील
पहाटे ०४.३०	श्रीं ची काकड आरती
काकडआरती नंतर	श्रीं चे मंगलस्नान
सकाळी ०५.३० चे नंतर	श्रींची छोटी आरती (शिर्डी माझे पंढरपूर)
सकाळी ०५.४५ चे दरम्यान	श्रीं चे दर्शनास सुरुवात
सकाळी ०७.००	संस्थानमार्फत श्रीं चा समाधी अभिषेक
सकाळी ०७.००, ९.०० व ११.०० वा.	श्री साई सत्यनारायण महापूजा (भक्तांसाठी) (०३ बॅचेस)
सकाळी ०७.०० व ९.०० वा.	श्रीं ची अभिषेक पूजा (भक्तांसाठी) (०२ बॅचेस)
दुपारी १२.००	श्रीं ची माध्यान्ह आरती
दुपारी ०४.००	समाधी मंदिरात नित्याचे अध्यायवाचन
सायंकाळी सूर्यास्ताचे वेळी	श्रीं ची धूपारती
रात्री ८.०० ते १०.००	श्रीं चे समोरील स्टेजवर कलाकार हजेरी कार्यक्रम
रात्री १०.३०	श्रीं ची शेजारती

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

शिर्डी कार्यालय पो. शिर्डी - ४२३ १०९, ता. राहाता, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र) फोन : (०२४२३) २५८५००, फॅक्स : (०२४२३) २५८७७०
मुंबई कार्यालय : साईनिकेतन, ८०४ - बी., डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई - ४०० ०१४ फोन : (०२२) २४१६६५५६, फॅक्स : (०२२) २४१५०७९८

Email : saibaba@sai.org.in website : <http://www.sai.org.in>